

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

102. letnik
Maj 2002

5

Iz malega
raste veliko

Razgaljena
Šmarna gora

Nahrbtniki

Turbo petka
v Lastovcu

cena 620 SIT

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Na ulicah Leha, ki sodi med najbolj privlačne cilje obiskovalcev Indijske Himalaje, nam pogled vseskozi uhaja naokoli.

Bodisi k neizčrpnim seznamom turistične ponudbe, v bogate izložbe kašmirskih trgovcev ali pa nas pritegne pisan vrvež glavnega bazarja. Da nam ni treba vseskozi paziti, kod hodimo, velja obuti trpežne in obenem udobne čevlje.

Takšen je Meindlov model MAGNA, ki nam ne bo prišel prav le na potovanjih, ampak tudi za sprehode in pohode v domačih krajih.

MEINDL

- zgornji del iz nubuka
- notranji del čevlja je iz mehkega usnja
- AIR ACTIVE® ojačan vložek izboljšuje zračenje čevlja
- gumijast rebrost podplat

Bridgedale

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC

Da bi odlične lastnosti čevljev Meindl MAGNA kar najbolj prišle do izraza, moramo obuti primerne nogavice. Priporočamo tehnične nogavice BRIDGEDALE AT LEISURE.

**V trgovini TOMAS SPORT
na Mestnem trgu 18
v Ljubljani je na zalogi
več kot dvajset različnih
modelov obutve**

MEINDL

PRODAJNA MESTA V SLOVENIJI

KOALA SPORT, Bled
KEJŽAR, Kranjska gora
TOMAS SPORT, Ljubljana
POHODNIK, Ljubljana
ANAPURNA WAY, Ljubljana
MERKUR M-SPORT, Kranj in Ljubljana - Rudnik
SUVEL SPORT, Nova Gorica
ALP SPORT, Novo mesto
3S ŠPORT, Kamnik

www.meindl.de • www.bridgedale.com

**Ekskluzivni zastopnik in
distributer blagovnih znamk
MEINDL in BRIDGEDALE
v Sloveniji je podjetje
LOGOS TREND, d. o. o.,
telefon: 01 / 83 11 665**

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze

Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja vsakega desetega v mesecu, julija kot dvojna številka. Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvorčakova ulica 9, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

tel. 01 4343022

faks 01 4322140

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinski-vestnik.com

UREDNIŠKI ODBOR:

Vladimir Habjan (glavni urednik), Andrej Stritar (namestnik gl. urednika), Emil Pevec (tehnični urednik), Igor Maher, Marjeta Keršič Svetel, Marjan Bradeško, Boris Strmšek, Andrej Mašera, Adi Vidmajer, Tone Škarja

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj d. o. o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d. o. o.

TISK:

DELO tiskarna, d. d.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in na elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Ziro račun PZS je pri APP v Ljubljani, št.: 50101-678-47046. Račun za devizne prilive je pri NLB d.d., Ljubljana, št.: 01000-0000200097-900, šifra na št.: 27400 – šifra valute – 30538. Naročnina: 5500 SIT, 45 EUR za tujino, posamezna številka 600 SIT. Članarini PZS za člane A in D vključujeta naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridružuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih člankov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Naslovnica: Še sreča, da je pred menoj pot (foto: Marjan Bradeško)

Vsi radi hodimo v gore

Piše: Boris Strmšek

Vsakodnevno se srečujem z različnimi področji gorništvu na tak ali drugačen način, ob tem pa sem še posebej vesel stikov z različnimi gorniki. Znanstva, prijateljstva, izmenjava informacij ... Opazili ste, da uporabljam izraz gorništvu in njegove izpeljanke, a me planinci in planinstvo ob tem niti najmanj ne motijo. Ne glede na oznako vsi radi hodimo v gore. A obstaja precejšnja razlika med gorniki, predvsem v tem, kako kdo hodi v gore. V prvih mesecih novega uredništva sem večkrat slišal pripombe, da je v naši reviji preveč alpinizma. Pomislite, celo iz alpinističnih logov so prišle takšne pripombe. Pa saj se menda ne sramujemo dejavnosti, ki je velikokrat ponesla ime naše dežele po svetu? Alpinizem je nekak vrhunec gorništvu, alpinisti pa so večinoma ljudje, ki imajo precej več izkušenj od običajnih gornikov. Uporabljajo široko paleto gorniške opreme in bi lahko bili marsikateremu gorniku za vzgled. Predvsem tistim, ki jih je sram uporabljati tovrstno opremo. S čelado na Triglav? »Ah, daj no, kaj če me vidi kdo od znancev!?« Da bi se navezali? »Ne bodite smešni, tukaj sem že večkrat hodil. Nič posebnega, malo je treba paziti.« Ko bi vsaj otroke opremili in jih varovali!? »Naj se navadijo!« Včasih kar obupam nad takšnimi trdimi glavami. Vodenje je še ena čudna zmešnjava. Kar vsi bi radi vodili vse. Po brezpotjih, celo plezalne smeri, pa Mont Blanc, Matterhorn, Monte Rosa ... Vendar očitno

planinskim društvom in celo planinskim vodnikom ni jasno (ali pa se samo sprenevedajo), da lahko večino takšnih tur vodijo le gorski vodniki. Nekateri na žalost sploh ne razlikujejo prostovoljnih (planinskih) in profesionalnih (gorskih) vodnikov. Če pa kakšen inštruktor alpinizma vodi turo npr. na Mojstrovko, se hitro najde planinski vodnik, ki ugotovi, da to ni po pravilih. Saj res ni, ampak samo zato, ker si alpinistični inštruktorji ne znajo prioritet svojega mesta pod (gorskim) soncem. Vodniška, predvsem alpinistična literatura? »A mi posodiš novi vodnik, da si ga skopiram?« slišim najpogostejše. To je hvalenost avtorjem za slabo plačano delo. Ob tem pa vsi nergajo, kako ni vodnikov. Ja, kdo jih bo pa delal, če je prodaja potem ena sama revščina. Za pivo ali več pa nikomur ni žal denarja. Čudni časi.

Tisti, ki delamo v gorništvu še kaj drugega, razen da hodimo ali plezamo, smo pogosto deležni kritik. Velikokrat s strani tistih, ki ne delajo nič. Le kje so že tisti časi, ko nam ni bilo težko narediti kakšno stvar za društvo ali odsek, delovne akcije so bile pravzaprav zabava. Zamislite si, da celo društvo dela za to, da gre nekaj ljudi plezat na drugi konec sveta. Kar pozabite na to, sedaj vsak gleda predvsem nase. To se vidi tudi na poteh v gorah, ko te nekateri še pogledajo ne, kaj šele da bi zmogli kakšen pozdrav. Vsemu temu bi lahko rekli pomanjkanje gorniške vzgoje. Nekoč se je z mladimi veliko več in bolje delalo. Razveseljivo pa je, da je spet opaziti porast zanimanja za gorniške dejavnosti med mladino. Saj je vendar v gorah in okoli njih toliko lepega. Le odkriti je treba vse te lepote. Na pravi način. In zato je tukaj tudi Planinski vestnik. Ne glede na to, ali je tista slaba četrtina alpinizma v njem preveč ali premalo, če smo planinci ali gorniki in gremo na Mangrt ali Mangart. Saj vsi radi hodimo v gore, ali ne!?

4–14

AKTUALNA TEMA

Iz malega raste veliko (4)

Z vrtcem v gore

Sama (10)

Miniaturna

Gorski škrat

Hejhoj (11)

Pravljica

Od nekdanjih k sedanjim korakom (12)

Z vnukom preko zelenega Pohorja

Urška Stritar, str. 4
Milka Bokal, str. 10
Darinka Kobal, str. 11
Marjan Munda, str. 12

15–33

PLANINSTVO

Hej medved (15)

V 38 dneh od Gančanov do Slavnika, 2. del (18)

Razvoj gorskega reševanja v Grintovcih, 2. del (23)

Nahrbtniki (27)

Sv. Keršovan (30)

Damjan Slabe, str. 15
Janez Korošec, str. 18
France Malešič, str. 23
Bine Mlač, str. 27
Marjan Bradeško, str. 30

34–36

IZLET

Veliki Bucher in Rabeljske špice (34)

Slikoviti vrhovi nad skrito dolino

Iz delno poraščene, neizrazite kopice, ki raste z dna doline, se požene oster greben na glavni vrh – Veliki Bucher (2023 m). Čeprav na goro ne vodi markirana pot in tudi planinski vodniki pristopa ne omenjajo, je vrh mogoče doseči tudi brez resnejšega plezanja.

Marko Podrekar

NOVICE IZ VERTIKALE

48–51

Vrhunska serija Uroša Perka

Anderle čez M11

ODMEVI

53–54

Krajcarca je izvir, katerega voda teče v Zadnjico
Prekrščena žolna

37–39

KOČE

Dom na Komni (37)

Stara lepotica nad Bohinjem

Obiskovalcev skoraj nikoli ne zmanjka, saj dom stoji na izjemno dobri lokaciji, ki ponuja obiskovalcem v vseh letnih časih nekaj zanimivega: poleti in jeseni lepo naravo z zdravilnimi rastlinami, pozimi in spomladi pa širna bela pobočja, ki so raj za turne smučarje.

Jože Drab

40–45

LETO GORA

Planinski pupek (Triturus alpestris) (40)

Gorska žival meseca

Razgaljena Šmarna gora (42)

Problemi zaradi množičnosti

Primarne stenske oblike (44)

Geologija slovenskih sten, 2. del

Milan Vogrin, str. 40
Majda Kovačič, str. 42
Bogomil Celarc, str. 44

46–51

ALPINIZEM

Turbo petka v Lastovcu (46)

Naša smer

Nekoč prej sem sicer že slišal nekaj o Lastovcu in o steni, ki naj še ne bi bila preplezana. Pa saj je vse že preplezano, le kje lahko še najdeš nedotaknjene stene!?

Maraton čez vertikale (50)

Boris Strmšek

PLANINSKA LITERATURA

55–57

Alpske rastline Podobe iz Julijskih Alp

NOVICE IN OBVESTILA

58–64

Življenje v Alpah Zbor gorskih reševalcev Zbor markacistov PZS

Iz malega raste veliko

Z vrtcem v gore

Besedilo: Urška Stritar
Fotografije: Marjan Bradeško

Širna obzorja

V mojem hitrem in pestrem življenju se nenehno prepletata dve strasti: do gora in do malih človeških bitij, ki polna zvedavosti ter spoštljive vztrajnosti začenjajo spoznavati skrivnosti sveta okoli sebe. Sreča mi je resnično stala ob strani, saj lahko gore obiskujem, odkar vem zase. Hčerka, sin pa tudi nekaj generacij otrok, ki sem jim kot vzgojiteljica v vrtcu menjavala pleničke, se z njimi igrala in jih spodbujala pri učenju, so mi omogočali spoznavanje in vstopanje v občutljivi in drugačni otroški svet. Naučila sem se spoštovati mala telesca, njihovo voljo in razmišljanja, hkrati pa sem jih lahko navduševala za obiske našega raznolikega in privlačnega gorskega sveta. Prepričana sem, da tega nisem delala in ne delam sama, ampak da to počenjajo tudi drugi, z »gorniško vzgojo okužene« mamice in očki ter nekatere strokovne delavke vrtcev (naj mi moški ne zamerijo, ampak v vrtcih jih je resnično zelo malo).

Na vzgojo otrok doma in v institucijah brez dvoma vpliva tudi širše geografsko okolje. Naša razgibana dežela s številnimi hribčki, hribi, gorami, grapami, soteskami, stenami, vodami, rastlinjem in živalskim svetom predstavlja bogato, pristno in spodbudno učilnico za mlade radovedneže. Večina prebivalcev naše dežele prav dobro pozna in v svojem življenju tudi upošteva znamenito pravilo, da mora vsak »pravi Slovenec« vsaj enkrat v življenju stati na vrhu Triglava. Prav tako verjamemo reku, da kar se Janezek nauči, to Janez tu-

di zna. Zaradi takšnih ljudskih resnic so izleti v vrtcih in kasneje tudi v šolah del narodne kulture ter sestavni del vzgoje in izobraževanja otrok.

S »kuhanjem« do izleta

Univerzalnih receptov, kako peljati skupino predšolskih otrok v gore, ni. Po »kuharsko« pa bi šlo približno takole:

- vzamemo enega ali več popolnoma različnih, enkratnih in neponovljivih otrok,
- uporabimo različna znanja in izkušnje, ki smo jih pridobili kot starši ali pedagoški delavci,
- obvezno začnimo še z lastnimi gorniškimi izkušnjami.

Nato dodamo:

- primeren gorniški cilj,
- spodbudno vremensko napoved,
- hribovsko opremo,
- motivacijo,
- obvestilo in povabilo staršem,
- ustrezno spremstvo,
- varen prevoz (če je potreben),
- imenitno malico,
- dovolj časa ter
- dobro voljo.

Kljub enostavnemu receptu pa zadeva ni tako preprosta. Skrb in intenzivno delo z otroki izven varnih zidov zahtevata naporne priprave, veliko odgovornost in nenehno prilagajanje situacijam. Vsemogočnih navodil in pravil torej ni, vsak izlet je enkratna dogodivščina, ki se je zgodila ta dan, na tem hribu in s temi udeleženci. Po srečni vrnitvi domov pa običajno zadovoljni ugotovimo, da se je vse skupaj splačalo, saj so otroci in odrasli preživeli vznemirljiv in drugačen dan v vznemirljivem in drugačem okolju.

Z vrtci v hribe, gore ...

Nekatere slovenske vrtce odlikujejo pester in zanimive gorniške oziroma planinske dejavnosti. Prizadevne strokovne delavke prenašajo svoje interese, znanja in izkušnje na otroke in starše, občasno ali pa v rednih časovnih presledkih organizirajo primerne izlete v bližnjo, včasih pa tudi v bolj oddaljeno okolico vrtca. Dolžina in čas hoje

*Le kaj novega bodo izvedeli tokrat
(foto: Zlato Jaklin)*

pa tudi zahtevnost cilja so odvisni od starosti in sposobnosti otrok, pogosto pa tudi vremenskih razmer, ki lahko precej vplivajo na izvedbo izleta. Z mlajšimi racači se lotimo krajših sprehodov v naravo, za starejše predšolske nadebudneže lahko izberemo že zahtevnejše poldnevne »avanture«.

Otrok ni posebno težko zvabiti na izlet. Čeprav se njihovi motivi in doživljanje močno razlikujejo od motivov in doživljanja odraslih, običajno uživajo v svobodi gibanja, v dobrotah iz nahrbtnika, v pestrosti naravnega okolja, pri pridobivanju novih spoznanj in veščin. Bolj kot sama hoja in cilj otroke vznemirita priprava na izlet in dogajanje na poti. Pri hoji morajo odrasli izkoristiti načrtovane in nepričakovane situacije, ki bodo primerno spodbujale male obiskovalce ter preprečevale slabo voljo, nejevoljo, prepogoste počitke, solze in neprijetno priganjanje: »Gremo, mudi se nam. Vrh je že čisto blizu ...« Različne gibalne igre, nevsakdanje okolje, pogovori, humor, petje in seveda tudi tiste čudovite malice, ki ves čas neusmiljeno dražijo male pohodnike, pa vabijo naprej, prav tja do cilja. V pristnem okolju se srečajo s prvimi ekološkimi zahtevami, saj narave ne smejo onesnaževati niti nameroma poškodovati. Izleti ponujajo tudi različne socialne situacije, v katerih stopijo v ospredje medsebojna pomoč, pristnejša komunikacija med otroki in odraslimi ter avtoriteta vodje izleta, ki mora svoje varovance žive, zdrave in zadovoljne pripeljati nazaj k njihovim staršem.

In čeprav lovoričke (osvajanja vrhov) malčkom ne pomenijo prav dosti, so običajno po vrnitvi domov zadovoljni sami s seboj in se s pomočjo fotografij in nenavadnih, skrivnostnih predmetov, ki »rastejo« samo tam gori, radi spominjajo doživetij s poti.

Gorniške dejavnosti v vrtcih

Večina strokovnih delavk vrtca starejše predšolske otroke enkrat ali dvakrat na leto pelje na bližnjo vzpetino v okolici vrtca. Izleti potekajo med delovnim tednom, večinoma v dopoldanskem času in so **del redne dejavnosti skupine – izvedbenega kurikula skupine**.^{*} Število izletov je

^{*} Kurikulum na področju predšolske vzgoje pomeni potek življenja in dela v vrtcu. Kurikulum za vrtce se imenuje tudi novi vsebinski dokument, ki ga morajo upoštevati in izvajati vsi slovenski javni vrtci.

Tudi sneg popestri otroški izlet
(foto: Zlato Jaklin)

odvisno od avtonomne presoje obeh strokovnih delavk v oddelku, ki morata poznati potrebe in značilnosti otrok v skupini in na podlagi tega načrtujeta svoje delo.

Sama se s hrepenenjem spominjam časov, ko so mi profesionalne dneve lepšali prijetno žlobudranje otrok, ljubkovanje nežnih glav in vsakodnevna igra z mladimi partnerji. Svojo gorniško zanesenost sem seveda prenašala na skupino. Skupaj smo oblezli vso ljubljansko okolico. Pod vznožje vzpetin smo se pripeljali z mestnimi zelenci, potem pa v hrib. Izkoristili smo čudovite jesenske dneve in se dvignili nad meglo, se skušali na krajših zimskih avanturah, uživali v prebujenih narave spomladi in se umikali v senco gozdov v poletni vročini. Pri tem mi je pomagal še sodelavec Zlato, ki je naše podvige spremljal s Fotografiranjem. Vsi skupaj smo postali ubrana planinska družčina, ki je znala uživati v svobodi in lepotah bližnjih vzpetin.

Planinski izleti so sestavni del **Zlatega sončka**, neobveznega programa, primernega za starejše predšolske otroke, ki ga je pripravil Zavod za šport. Njegova vsebina je pestra in zanimiva, poleg izletov pa vsebuje tudi druge gibalne/športne naloge. V rednem poslovalnem času vrtca ga izvajajo strokovne delavke, zanj pa se usposablajo na ustreznih seminarjih. Za uspešno opravljene zahteve otroci prejmejo medaljo in priznanje.

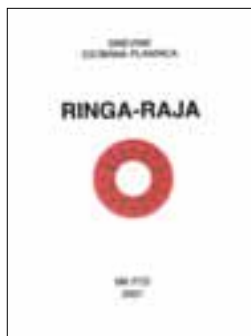
Pogosta oblika gorniške vzgoje v vrtcih so planinski izleti, ki so organizirani izven rednega poslovalnega časa vrtca, torej je izletništvo v teh primerih obogatitvena dejavnost. Vodijo jih strokovne delavke vrtcev, ki v svojem prostem času (najpogosteje ob sobotah) z otroki različnih skupin obiskujejo hribe in hribčke ter naravne znamenitosti. Starši prispevajo dodatna finančna sredstva, potrebna za izvedbo (prevoz), v nekaterih vrtcih pa so tudi obvezni udeleženci izleta. Pri pripravi programa in na izvedbah pogosto sodelujejo tudi člani bližnjih planinskih društev. Ta oblika izvedbe izletov se pogosto povezuje z akcijo Ciciban planinec.

V uredništvo Planinskega vestnika pošiljajo svoje prispevke tudi strokovne delavke vrtca, ki vodijo izlete v vrtcih. Pisali so iz **vrtca Semedela**, kjer so v lanskem letu pod vodstvom Nevenke Furlan izvedli kar 7 izletov, ki se jih je udeležilo do 22 otrok s svojimi starši ali sorodniki. Obiskali so primerne izletniške točke na Primorskem: Pomjan,

od Sočerge do Pregare, Slavnika, od izvira reke Dragonje do Trseka, spominski obeležji iz 2. svetovne vojne v Hrpeljah in pod Truškami, nazadnje pa so osvojili še vrh cvetoče Vremščice. Njihovo druženje je bilo vedno zelo prijetno, sproščeno in poučno.

Hribovski pozdrav so poslali tudi otroci in strokovni delavki Gabrijela Plimon – Gabi in Nada Trošt iz **vrtca Klinični center iz Ljubljane**. Živahno in zanimivo so opisali svoj izlet do slapu Orglice v dolini Kamniške Bele, dogodivščine z Velike (ampak zares zelo velikeeeee) planine, zadnji, dvodnevni izlet pa so namenili obisku kralja Matjaža, ki na Koroškem že dolgo spi v svoji votlini.

Tako v nekaterih vrtcih najdemo tudi sekcije planinskih društev, ki izvajajo akcijo Planinske zveze Slovenije **Ciciban planinec**. Običajno jih vodijo strokovne delavke vrtca, ki imajo opravljeno ustrezno usposabljanje na seminarjih Planinske zveze Slovenije in so pridobile ustrezní naziv – mentor. Otroci s pomočjo odraslih vodijo dnevnik, v katerega dokumentirajo (narišejo, zapišejo) vtise z izleta. Po opravljenem zahtevanem številu izletov so nagrajeni s priponko, našitkom, pesmarico in dnevnikom Mladega planinca.

Naslovnici dnevnikov Ringa - raja in Mladi planinec

Prave so

Mnogi vrtci organizirajo tudi **večdnevne planinske tabor**e oziroma bivanja otrok v gorskem okolju (v Kranjski Gori, na Pohorju, v okolici Bohinjskega jezera ...). Strokovne delavke pripravijo bogate in pester dejavnosti, povezane z naravo. Pri tem jim običajno pomagajo zunanji sodelavci. Največkrat so to člani bližnjih planinskih društev: mladinski vodniki, alpinisti, gorski reševalci ... Nekateri izmed njih pripravijo prijetna in poučna srečanja za mlade radovedneže, izberejo diapozitive s svojih dogodivščin, pokažejo in razložijo ustrezno opremo. Z besedami in z dejanji razvnamejo bujno otroško domišljijo, ki jo na koncu začinijo še z nasveti, povezanimi z varnim obiskom gora. Bivanje na takšnih taborih z dodatnimi finančnimi sredstvi podprejo starši in tako omogočijo svojemu otroku pristne izkušnje izven družine in domačega kraja.

Skupaj s svojimi otroki iz vrtca Najdihojca iz Ljubljane smo pred leti preživeli čudovit teden na Javorniškem Rovtu. Kaj vse smo počeli: vozili smo se po zaplatah snega, občudovali široke poljane nar-

cis, sledili studencu prav do izvira, kurili ogenj, skakali po senu, opazovali zvezdavo kravo in večerno nebo, se gugali na vrvi, si delili malico, varčevali s pijačo in zgodaj zvečer utrujeni popadali po posteljah. Polni doživetij ter dobre volje smo se vrnili nazaj v veliko mesto in pozabili tudi tiste žgance, ki niso najbolj prijali našim razvajenim želodcem.

Previdni prvi koraki

Marsikatera strokovna delavka vrtca za vodenje planinskih dejavnosti žrtvuje svoj prosti čas ter veliko življenjske in profesionalne energije. Pri tem običajno ne razmišlja o možnih neprijetnih dogodkih in še bolj zoprnih posledicah. Da bi se jim izognila, mora pri organizaciji in izvedbi izletov za otroke dosledno upoštevati varnostne in pedagoške zahteve, ki se razlikujejo, če jih organizirajo vrtci ali planinska društva. Pozabiti mora na svoje planinske ambicije ter dejavnosti prilagoditi otrokom,

Mravlje lezejo vsepovsod

tako da jim bodo ti kos v fizičnem in psihičnem smislu. Paziti mora, da zaradi tega, da bi upravičila dodatna finančna sredstva staršev, dejavnosti ne spreminja v naporne, skomercializirane turistične atrakcije, ki lahko otroka oblikujejo v površnega in nepogobljenega potrošnika doživetij. Pri svojem delu naj izhaja iz notranje motivacije otrok, ki ni toliko odvisna od zunanjih spodbud, ampak izkorišča najlepše, kar otrok ima, njegovo pristno zavzetost in veselje do odkrivanja življenja.

Kljub zgornjim pomislekom sem prepričana, da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic, ki v svo-

je delo vključujejo elemente gorniške vzgoje, opravljajo neprecenljivo delo. Mnogim otrokom in staršem približajo naravo in njene zakonitosti, začarajo jih z nenavadnim vznemirjenjem, ki nima obstanka doma, ampak želi nekam ven, daleč stran od »ponorelega sveta«. Majhni otroški koraki se kmalu spremenijo v daljše, hribčki v spoštljivo visoke gore, poležavanje ob televizijskih reklamah nadomestijo bogata osebna doživetja, ki odpirajo vrata do njih samih in do drugih ljudi.

IN TAKO IZ MALEGA RASTE VELIKO – DANCES IN JUTRI IN ... ●

Sama

Miniatura

Besedilo: Milka Bokal

Po dvajsetih letih sva sama na dopustu. Marsikaj se je zgodilo v tem času. Trije otroški obrazi so postali odrasli. V obraz prvega se že rišejo prve življenjske gube. Kmalu jih bo odneslo življenje. Gnezdo se razpleta.

In zdaj sva tu v Kranjski Gori. Dobro se počutim v tem mestecu. Pred leti mi je jutranji sprehod naproti prinesel nekaj domačinov. Kljub temu da se tu srečujejo ljudje različnih narodnosti, smo se prav po domače pozdravili. V sobi je tišina. Pred leti smeh, igrače na tleh, na policah. Zdaj je mir. Ob meni je knjiga. Oči z drobnimi premiki drsijo po besedah.

Nima smisla jadikovati za časi, ki so zbežali v nedogled. Lepo je bilo, a tako mora biti tudi sedaj. Saj je ostalo veliko stvari. Ostali so sončni vzhodi in zahodi, vršanje vetra, valovanje pomladnih travnikov in barvitost jesenskih gozdov. To bo tako kot vedno. In naj se prenaša iz roda v rod. Tudi na najinega. Popoldan je minil v Srednjem Vrhu nad Martuljkom. Veter je bril in posamezne hiše so se z lahkoto s prisojne strani spogledovale s še s snegom pokritimi vrhovi na drugi strani. Arhitektura teh hiš je že večkrat krasila slovenske razglednice in koledarje. Zdaj je pred menoj in ena od želja se je utrnila v resničnost. Jutri greva v Tamar. Tam pod Jalovcem smo bili pred štirimi leti še vsi.

Rodil se je lep sončen dan. Planiška velikanka še nosi sledi preteklega dne. Nekaj je v zraku, kar temu prostoru še danes daje vtis človeškega šumenja. Korak za korakom se dvigujeva ob elegantnem nagibu snežne elipse. Kmalu z njenega vrha zreva v dolino. Pogled drsi ob snežnem robu, ki izgine nekaj metrov za odskočno mizo. Srce stisne obroč tesnobe. Velik pogum mora biti v teh, ki se s take višine poženejo v zrak, v negotovost. Listje enakomerno šumi, ko se po stezi spuščava v dolino.

Dolina Tamar se koplje v soncu. Med drevesi se sem in tja lovijo zaplate snega. Pot pa je še popolnoma vkovana v led. Hoja po njej je vaja v ravnotežju. Telohi so šele pred kratkim začeli bosti na dan.

Kmalu se pokaže koča. Jalovec nad njo se beli kot skalnata plamenica. Na snežni strmini pod njim se štiri črne pike v smučarskih zavojih spuščajo v dolino. Nekaj gostov in oskrbnica ponujajo prijaznost. Košček že pozabljenega domačnosti se skriva v njej. Toplota sonca je razmehčala sneg in pot nazaj je minila hitreje.

Popoldan se nagiba v večer. Jutri greva domov. Bilo je lepo. Četudi neke iz spominov odmevajo otroški živčav, smeh in klici: »Mami, ati.« ●

GORSKI ŠKRAT HEJHOJ

Pravljica

Besedilo: Darinka Kobal
Ilustracije: Tamara K. Lavrič

Ko sta zvečer ded in Jan pripravljala vsak svoj nahrbtnik, je Jan rekel dedu: »Glej, da ne boš pozabil vzeti prazne vrečke! Smeti morava prinesiti nazaj v dolino.«

Ded je vnučka pogledal izpod košatih obrvi, ubogljivo pokimal in spravil vrečko: »To je lepo od tebe. Upam, da tako ravnajo vsi cicihribci.«

»Vsi že ne! Samo tisti pravi, je rekla naša vzgojiteljica Urša,« je odrezavo odvrnil deček, ded pa dodal: »Zdaj le brž spat. Zgodaj bova vstala, vzela imenitno malico in odrinila na pot.«

Ko sta prehodila že lep kos poti, je ded zaklical: »Heeej, hoooj!«

»Koga kličeš, dedo?« ga je začudeno vprašal Jan. »Škrata Hejhoja!«

»Škrata Hejhoja? Še nikoli nisem slišal zanj.«

»To je gorski škrat. Ko ga pokličem, se mi oglasi. Ve, da sem na planini, in pride, da pazi name. Gleda, da se ne spotaknem, da ne padem, da ne zaidem, da se ne izgubim ...«

Prisluhnila sta, poslušala in napetost je naraščala, vse dokler nista zaslišala gromkega glasu: hhheeejjhhooojj!

Tedaj se je Jan nasmehnil in odkimal. »Dedo, dedo. Ti misliš na odmev! To ni škrat, to je odmev.«

»Tako praviš ti, jaz pa pravim, da je to škrat. Če mi ne verjameš, boš videl, kako hitro bo priskakljal do naju.«

»Videl ga bom? Reees? Še nikoli nisem videl živega škrate,« se je razveselil Jan.

»Ooo, saj ga tudi danes ne boš! Mogoče boš videl mušnico.«

»Muušnicooo!«

»Ja, ja, mušnico. Ta škrat ima namreč rdečo čepico. Če jo potegne čez glavo, se spremeni v mušnico. Zato ne smeš nikoli brcniti nobene gobice. Niti mušnice ne! Kajti če bi slučajno brcnil škrate, bi se ti ta hudo maščeval.«

»Tega ti pa že ne verjamem, dedo!« ga je prekinil vnuček, a je previdneje nadaljeval s hojo in skrivaj pogledoval na obe strani poti. ●

Od nekdanih k sedanjim korakom

Z vnukom preko zelenega Pohorja

Besedilo: Marjan Munda

Kaj me je bolj vlekle na Pohorje, ali lastna nostalgija ali obljuba vnuku, si ne trudim odgovoriti toliko kot na vprašanje, ali je to prilika za vzpodbudo še komu, da bo zastavil korak v gore s svojim nadebudnežem in mu priljubil planinske poti za vse življenje. Saj sicer najobičajnejši izlet s petletnim dečkom sam po sebi ni kaj posebnega. Od vsega začetka zamisli, pač moram priznati, se mi je ponujala skušnjava »časovnega stroja«, da bi ga zasukal za celih sedem desetletij nazaj in skušal ponoviti nekoč uspešno, hvalevredno potezo svojega pokojnega očeta.

»Jubilejni« dan

V mojem osebnem arhivu razglednic, izrezkov, beležk in zapisov se je ohranila ena z očetovim pripisom: »29. 8. 1931. M., prvič tukaj, star 5 let, 4 mesece, 25 dni. Od gostilne Hoste v Novi vasi do sv. Bolfenka hodila 2 uri 15 min., od tam do sem 0.25 h. Vreme lepo, pot idealna, postrežba izborna.« Žig: POHORSKI DOM, 1030 m. Na pristni fotografiji je sorazmerno imenitna stavba doma v gozdnatem pobočju. Na izkopani terasi je videti drog z zastavo, kot da je bil dom dograjen in odprt

pred kratkim. Razglednica mi ne bi pomenila veliko, če ne bi bila nekakšen dokument o mojih začetnih korakih v hribe. Sledilo jih je poslej še mnogo od vsepovsod, dalje in višje, z vpisanimi datumi, žigi, zapisi. Očetovi pobudi hribolazenja in zapisovanja tur sem ostal hvaležno zvest vse doslej.

Medtem ko sem druge vnuke že nekako speljal v gore, je najmlajši ostal z moje strani brez posebne, samo njemu posvečene ture. Ker je včasih težko otroka iztrgati iz njegovega kroga družine, igrač in enakovredne družbe, sem se s Tilnom lotil priprav s tipajočim navduševanjem. Že mesec poprej sva se ogrevala za izlet v dvoje. Bila sva v tako živahnih besednih pripravah, da nisva mogla odreči tudi babici sodelovanja s Pohorskimi pravljicami in nazadnje še na izletu. Za izlet smo določili »jubilejni dan« 29. avgust 2001, se odločili za

Cerkev sv. Bolfenka (foto: Boris Strmšek)

potovanje z vlakom do Maribora in se nabrusili za pešpot od znožja hriba na pohorske višave. Zanimivosti in napetosti so se začele za fantiča že s hitrim, sodobnim vlakom, »ki je prehiteval vse avtomobile«. Kar naenkrat sta nam zaklicali vabila antena in razgledni stolp, ki se špičita iz voljnega obrisa zelene gore. Mestni avtobus nas je dostavil pod Pohorje. Prvo skušnjava sodobnemu turistu, ob spodnji postaji vzpenjače, da se pelje, če hoja ni neizbežna, smo podkupili s sladoledom ter se izvili iz gruč čakaajočih za vkrcanje v gondole. Po nasvetu poznavalcev, ki so se že vračali v dolino, smo ubrali priročajšo, senčno pot po servisni cesti ob žičnici namesto ovinka k tradicionalni transverzalni pot čez Poštelo. Gondole vzpenjače so izživajoče bingljale nad nami. Dolgočasnost ceste smo krajšali z bližnjicami ter ob izvirih in žuborenju voda v grapi s pravljiico o kapljici Rosi, ki mi je prišla na misel iz otroških let po ilustrirani knjižici z besedilom mladinskega pisatelja Josipa Ribičiča, če se ne motim.

Med pohorskimi hostami

Kot se rado primeri z bližnjicami, da so podaljšana pot do cilja, se je zgodilo tudi nam. Polno stezic, kolovozov in vlak je bilo na razpolago. Markacija smo nekje zgubili, preostala je le intuicija, ker razgleda iz hoste ni bilo. Ponekod smo kar povprek v strm breg popravljali smer. Tilen je kobacal pred nama in pospeševal najino počasnejše napredovanje. Korajžen kolesar, ki se je pripeljal po neki poti navzdol, je potrdil, da gremo prav. S tal so se iskrili sljudasti kamni v vseh mogočih barvnih odsevih. Tilen bi jih najraje nabral poln nahrbtnik za brata, ki zbira take stvari. Tišina gozda zmotiva s piskanjem na travni list med dlanmi; z mogočne bukve se nam reži čudna spaka grčastega izrastka. Pojavi, ki ne vzbujajo fantazije, so otroku manj zanimivi ali pa morajo biti sodobni, kot so na primer smučarske vlečnice, ki smo jih kmalu dosegli. Gozd se je odrezano razmaknil na rob smučišča. Goličava je poleti prava rana v poraščenem pobočju.

Za nami sta bili skoraj dve uri vzpenjanja, torej čas za oddih in malico. Posedemo v senco ob polrazpadli hišici ob spodnjem koncu vlečnice in se krepčamo. Tilnu ni do hrane, le čaja popije nekaj

Lovrenška jezera (foto: Marko Pregl)

požirkov. Bolj je naveličan kot utrujen, saj je ves živ okrog naprav vlečnice. Spominjajo ga na Krvavec. Potem ga zanima, kako visoko bomo na Pohorju, pa se važi, da teh 1000 m ni nič, saj je bil prejšnji teden na Poldnašnji špici čez 2000 m. V pol ure smo pri Bellevueju. Žal mu niso dali bolj domačega razgledniškega imena. Povprašujemo po žigu, da bi uspešni Tilnov vzpon potrdili v njegovo knjižico Ringa - raja, a ga ni nikjer dobiti. Gledamo navzdol, od koder smo se potrudili, in se seveda pohvalimo. Maribor se kuha v poletni vročini tridesetih stopinj, nam pa suši potne obraze svež vetrč. Daleč čez Kobansko in Slovenske gorice sega pogled.

»Velepoučni« razgledi

Na razpotju sledimo napisu za Ruško koč: morda bomo še zmogli toliko hoda, dneva je še dovolj. Od zunaj si ogledamo obnovljeno cerkvico sv. Bolfenka. Trenutno je v prostoru slikarska razstava. Za ogled smo bili, žal, prepozni. Ne iz medlega lastnega spomina, ampak iz Badjurovega, za tisti čas (izdan 1924. leta) več kot odličnega vodnika »Pohorje«, preberemo, da cerkev razpada; da se z zvonika vidi zelo daleč; v prizidku je gostilna in priložnost za prenočevanje na seniku. Dopovedujem otroku 21. stoletja, kako lušno je bilo spanje na seniku. Že takrat je na griču Na Cigelnicah (1144 m) »štrlel« visoki mariborski razglednik iz rdeče pobarvanega železa. »Velepoučen razgled,« navaja Badjura. S Tilnom sva se povzpela nanj in na široko objela razgled na vse strani. Otroku poimeno-

Črno jezero na Pohorju (foto: Marko Pregl)

nje videnega ne bi kaj zaleгло, fotoposnetek pa mu bo kdaj osvežil spomin na 119 prešteti stopnic.

Morda sprehod po pohorskem hrbtu ni ravno spodbuden za uvajanje v hojo, saj se nič posebne ne sreča, vidi ali najde. Široka pot, skoraj cesta, je sicer mehka za korak, a ni ji videti konca; za vsakim ovinkom se le še podaljšuje. Tilen izjavlja, da bo štopal prvi avto, ki pride. Iz gozda, ki nas spremlja z mogočnim špalirjem, ne moremo več priklicati dovolj vabljive in skrivnostne zgodbe, ki bi ga razvedrila. Ker so postale noge očitno že težke, smo se po tem, ko smo minili priložnost za Mariborsko kočjo, uklonili prijaznemu kašipotu k domu Zarja. Ta dan smo hodili čez pet ur. Potreba po poštenih hrani in počitku je prevladala vse dečkove moči; živa je bila samo še želja po palačinkah in postelji.

Večerni mrak je izpodrival dan. Z okna sobe smo občudovali v dalje razprostrto podobo pokrajine Hočkega Pohorja, z zadnjimi žarki obsijano Šmartno, v temno modrino potopljeno ravnino tja proti Halozam in grebenom Donačke gore in Boča. Hladen, oster zrak je zagotavljal trdno spanje. Deček je stisnil k sebi svojo igračko in se potopil v deželo sanj. Že v dremavici spreminjam plan naslednjega dne na mero otroka: ne bomo odkrivali Pohorja za mojo radovednost s potjo od Areha v Ruše; vračali se bomo, kjer smo prišli, in v veselje Tilna, z gondolo v dolino, saj je otrok vendarle glavna oseba tega izleta. Bilo bi hudo narobe, če bi mu s pretiranim naporom priskutil turo.

Ne vem, koliko mu bo od vsega ostalo v spominu, nekaj pa se vedno zariše med doživetja.

Zapis na razglednici – in v duši

Spočiti, nahranjeni (tudi sam moram zapisati, kot je na razglednico moj oče: lepo postreženi) smo stopali po jutranji rosi in rinili v breg nazaj na slemsko pot k Arehu. V Ruški koči ne najdemo prikupnega planinskega ozračja: brž pritisnemo žige na razglednice in naprej. Radi bi dosegli vsaj kakšno pohorsko vzpetino. Sprehod se ponuja na vse strani po hostah in jasah. Nekaj časa sledimo planinski poti št. 1, ko pa se začne spuščati, se vrnemo in se dvignemo na Žigratov vrh, s 1345 metri najvišjo točko našega izleta. Torej smo se vendar z lastnimi nogami povzpeli čez tisoč metrov od izhodišča. Potem ponavljamo že znano cesto, poti in steze proti vzhodu, le da naredimo ovinek k Mariborski koči. Čas je bil za kosilo in prilika za nostalgичno željo, da bi našli Pohorski dom. Najedli smo se, za iskanje doma pa nam je zmanjkalo časa, če smo hoteli ob uri uloviti gondolo na Bellevueju. Sicer pa Pohorski dom ni več tak, kot je bil, saj so bile tod vse stavbe med vojno požgane in potem obnovljene v drugačni obliki. Toda pot, ki me je pripeljala sem tega dne leta 1931, se menda ni spremenila.

Ko smo se zazibali, sedeč v gondoli vzpenjače nad pobočjem visoko nad Mariborom, se je Tilnu izpolnila najbolj vroča želja. Morda mu bo vsaj za nekaj časa prekrila vsa druga doživetja. Sam sem mu v srcu zaželel, da bi mu ta in še naslednji izleti bili izročilo, ki ga bo sprejel, ohranil, gojil in si z njim bogatil življenje svojih prihodnjih 70 let. Zvečer, doma, za lahko noč, sem ga pohvalil za vztrajno hojo, in da me je pospremil na Pohorje. »Bova še kdaj šla?« je še zamrmral najlepšo zahvalo, ki mi jo je mogel dati. ●

Pojdi z menoj v planine

Vinko Hrovatič

Pojdi z menoj v planine,
popotnica, palica moja,
ko trudna postala bo z leti mi hoja,
ti vračaj mi lepe spomine.

Hej, medved!

V gore po kanadsko, 2. del

Besedilo in Fotografiji: Damjan Slabe

Lake Louise

Potem se je začelo zares; naložimo se v RV («recreational vehicle» ali avtodom) in se zarana usmerimo na Trans Canada Highway – cesto, ki v južnem delu v več kot 4000 miljah preči vso Kanado. Odpeljemo se ob reki Bow proti zahodu do Banffa. Za potepanje po kanadskih narodnih parkih je potrebna dovolilnica (dnevna, tedenska ali pa kar letna), ki jo lahko kupimo tudi na obveščevalnih točkah ob cesti.

Če pri nas večkrat rečemo, da so zakoni za to, da jih kršimo, so v Kanadi za to, da se jih držijo (z obveznimi izjemami, seveda). To se kaže tako v vzornem odnosu do narave kot v vožnji na cesti. Vendar je bilo vožnje kljub temu za ta dan dovolj. Rezerviramo si prostor v kampu ter se zapeljemo le še nekaj kilometrov do jezera Louise. Med množico turistov, med katerimi vsekakor prevladujejo Japonci, poiščemo označeno stezo proti Mount St. Piran (nekam znano ime – mar ne?). Sv. Piran je bil irski svetnik. Legenda pravi, da so ga, ko je bil že precej v letih, zajeli irski pogani. Zavidali so mu njegovo čudežno moč, še posebej njegovo sposobnost zdravljenja. Zavezali so mu mlinski kamen okrog vratu ter ga med nevihto vrgli s pečine v morje. V trenutku, ko se je Piran udaril, je grmenje ponehalo, mlinski kamen pa je plaval kot pluta. Piran je tako na »kamenem splavu« priplul do Cornwalla, kjer je na Penhale Sands zgradil majhno kapelo ter preostanek življenja preživel kot puščavnik.

Vzpnemo se mimo jezera Mirror ter na višini kakšnih 2200 metrov pustimo vse redkejša macesne končnice pod sabo. V opoldanski vročini so potem do vrha (2649 metrov visoko) garale predvsem znojne žleze. Na tej turi kot tudi na kasnejših

Lake Louise (foto: Andrej Stritar)

sta se pokazala kot sila dragocena tako to, da smo imeli v nahrbtniku dovoljšnjo zalogo vode, kot dosledna taktika »večkrat, pa po malem«, ki smo se je držali pri nadomeščanju izgubljene tekočine.

Z razglednega vrha smo občudovali mlečnato barvo jezera Louise, dolino z avtocesto Trans Canada Highway ter železnico Canadian Pacific Railway ob njej (vlakovne kompozicije na njej z več kot 100 vagoni so pravilo). Med malico se nam je pridružila simpatična, polhu podobna zemeljska veverica («chipmunk»), ki je pozorno spremljala vsak naš gib. Pogled pa je neprenehoma poplesaval po neskončni verigi gora okoli nas. Možnosti za nekaj dolgih življenj!

V smeri jugovzhoda se je pred nami dvigal močelni, 3543 metrov visoki Mount Temple. Na njegovi severni strani ga krasi vršni ledenik, ki se lomi v prepadne stene nad dolino Paradise. Vsekakor težko pristopna gora. Tako sem bil toliko bolj presenečen, ko je stric med naštevanjem gora, na katerih je že bil in ki so bile v dosegu našega pogleda, omenil tudi to goro. Njena bela kupola me je spominjala na vrh Mont Blanca in prešinilo me je »kaj pa če ...«. V trenutku sem postal zelo radoveden. Normalni pristop pelje z južne strani, s prelaza Sentinel v smeri jugozahodnega grebena. Njegov vršni del je bilo videti tudi z našega razgledišča in kazalo je, da je kopen. Vzpon zahteva na nekaj mestih nekaj lažjega plezanja, smer pa sicer ni označena. Stricu je do takrat od petih poizkusov uspelo le enkrat stopiti na vrh, vendar je bilo krivo predvsem slabo vreme. Napoved za naslednje dni pa je bila naravnost fantastična ...

Sestopimo do jezera Agnes, v katerem si svojo senco hladi Devils Thumb in se ogledujejo indi-

janski čopiči. Tu se moja sopotnika vrmeta v dolino v smeri dopoldanskega vzpona, sam pa se prek sedla spustim po nekoliko daljši poti do ledeniške reke, ki napaja jezero Louise. Opazujem, kako ledeniško mleko počasi polni jezero, in se pod stenami z urejenim plezališčem ob levem bregu jezera vrnem do našega izhodišča.

Mount Temple

Naslednjega dne smo že zgodaj (vsekakor pa precej pred Japonci) pri jezeru Moraine, vendar nas napisna tabla na začetku poti proti dolini Larch zadrži. Le za trenutek; ravno toliko, da preberemo opozorilo, da je zaradi navzočnosti medveda na področju, na katero smo vstopali, dovoljeno hoditi samo v skupinah več kot šestih oseb. Opozorilo ima svoje praktično ozadje (ni se menda še zgodilo, da bi medved napadel večjo skupino ljudi, s tem pa zavarujejo tudi grizlije), upravljavci parka pa so ga podkrepili še s podatkom, da se hoja v skupini manj kot šestih oseb kaznuje z globo v višini do 2500 kanadskih dolarjev. O možnih posledicah sem razmišljal med hojo navkreber, pri tem pa občasno zavpil »Hey, bear!«; ne preveč tiho (da bi me slišal morebitni medved) in ne preveč naglas (da ne bi prebudil čuvajev parka). V dolini Larch si moja sopotnika vzameta čas za počitek. Preden sam pospešim proti prelazu Sentinel, si vzamem še toliko časa, da me stric poudči, kje pelje običajni pristop na vrh. Smer si ogledam skozi daljnogled. Zdi se enostavno, mor-da celo preveč ...

Hitra hoja po zložni poti proti sedlu mi je pravi užitek. Na njem se ustavim le toliko, da si privoščim nekaj požirkov vode, in stopim na še vedno dobro uhojeno pot po strmem in naloženem svetu proti tisoč metrov višjemu vrhu. Z lahkim nahrbtnikom hitro pridobivam višino. Kmalu sem na delu, kjer smer zapusti območje jugozahodnega grebena in se usmeri po policah proti desni. Sledi mojih predhodnikov so vse bolj neizrazite. Občasno naletim na močice, opazim pa tudi ljudi, ki so precej na desni in nekoliko višje. Očitno sem na pravi poti in še vedno zelo hiter. Zaustavi me rob police. Vrniti se moram nazaj, dokler se mi ne odpre prehod na gredo višje. Skupina pred mano je vedno bližje.

Na vrhu Mount St. Piran (2649 m) – od desne proti levi: Jože in Franc Slabe ter avtor

Pogled na jezero Moraine

Prilezem do strmega, a ozkega snežnega jezika. Z opremo, s kakršno sem bil, sem se že prej trdno odločil, da ne bom tvegala in se bom ob prvem snegu obrnil. Smer naj bi peljala levo po enem izmed dveh kaminov, moji predhodniki pa so bili na desni. Hm? Kamina nad sabo dobro vidim. Ocenim, da sta visoka kakšnih dvajset, morda trideset metrov, ne povsem navpična. Odločim se za desnega, ki je videti nekoliko lažji, čeprav po njem teče voda. Vstopim. Plezanje v razkoraku mi je ostalo še od najzgodnejših jamarskih podvigov, telovadenja na Turncu, se pa vseeno sprašujem, kako bo na povratku brez varovanja. Z vsakim metrom vse bolj občudujem strica, ki je zmogel to plezarijo, pri tem pa poudaril, da kamin ni nič posebnega. Razmišljam o tem, da včasih vendarle pretiravam z ocenjevanjem in opisovanjem težavnosti smeri, ki jih lezem. Nad skokom me čaka kakšnih petdeset višinskih metrov popolnega grušča. Le s težavo se dvigam, saj se mi svet dobesedno sesipa pod nogami. Prav lahko bi se zgodilo, da bi se na tem drobirju dobesedno odkotrljal čez skok. Iščem pritrjene skale, a kot kaže, teh na Mount Templu ne premorejo. Šele pri naslednji skalni zapori se oprimem trdne opore.

Prehitel sem svoje predhodnike. Ocenim, da so Kanadčani. Dva prečita snežišče proti meni, skupina spodaj pa se že vsaj pol ure ni premaknila. Očitno jim ne gre. Razumem, da nimajo ustrezne opreme. Zaposijo prva dva, da jim usekata stopinje. Ko sta ta pri meni, izmenjamo nekaj be-

sed. Ogledujemo si strm skok nad nami, ki z vidika plezanja ni videti problematičen, sveta nad njim pa ne vidimo. Prav lahko pa bi pričakovali še kakšno snežišče. Visoko smo že in vrh se ne zdi daleč, toda iz izkušenj dobro vem, kako lahko videz vara. Vprašata me, ali nameravam naprej. Brez posebnega oklevanja se odločim za sestop v smeri njenega pristopa. Ko prečim snežišče, sem jima globoko hvaležen za vdlane stopinje. Na drugi strani zadiham nekoliko lažje, vendar pa sem točno v vpadnici skupine gornikov. Sestop do njih je naporen predvsem za živce. Prav lahko bi se zgodilo, da bi sprožil ne le skalo, ampak pravi kamniti plaz. Nižje ujamem smer svojega vzpona. Z vsakim metrom sestopa mi je bolj žal, da ni-

Mount Louis (foto: Andrej Stritar)

sem vztrajal. Ta občutek poznam. Ni se lahko obrniti. Po drugi strani pa sem tudi zadovoljen, da sem to zmogel in nisem rinil naprej. Ko se kasneje z daljnogledom še enkrat oziram proti vrhu Mount Templu, ugotovim, da sem šel pod rumenimi skalami preveč v desno, povsem na sredino južne stene.

se nadaljuje ●

V 38 dneh od Gančanov do Slavnika

Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije, 2. del

Besedilo in Fotografiji: Janez Korošec

Posavje (14.–17. dan)

Če je Koroška dežela Kralja Matjaža, pripada Posavsko hribovje ultramaratoncu **Radovanu Skubicu – Hilariju**. To je njegova dežela, poligon za njegove odlične tekaške dosežke. Tukaj se je njegova hribovska ljubezen sprevrgla v gorskotekaško strast.

Zelo smo se veselili te etape, saj je preprosto lepa. Hribi se nizajo drug za drugim, razgledi se hitro spreminjajo. Hilarij mora poznati to deželo bolje od svojega žepa, saj dobro ve, katera planina se je tod edina ubranila invazije ceste in kje stoji največji kamniti možic, pa tudi to, kje se prav v njegovih hribih nahaja najstrmejši spust na celotni Poti. On ve tudi to, kateri oskrbnik planinskih postojank na tej etapi je najuslužnejši in kateri najobilnejši. Brez skrbi!

Toda ali Hilarij ve, kje je na Poti najimenitnejša gugalnica, kje je največje mravljišče in kje stoji najboljša lovska preža – odlično prenočišče?

Marsikaj lepega se je naši družini pripetilo na posavski etapi in z veseljem se bomo tja vračali. Ne le zaradi Čemšeniške planine, Vrhov, Partizanskega vrha, Mrzlice, Šmohorja in Bohorja, ampak zaradi vsega lepega in zanimivega, tudi Hilarija!

Po osrednji Dolenjski (18. dan)

Čas je za tek. Sam moram naprej, smer je le ena. Uradno to etapo imenujejo: Po Krškem gričevju in Raduljskem hribovju med Savo in Krko. Že ime je dolgo. Peklenska vročina pritiska in ljudi je posrkalo v varna zavetja. Tečem po razbeljeni asfaltni cesti gor in dol čez dolenjske gričke. Nikogar ni danes blizu. Sam sem s svojim znojem,

stokanjem, sopihanjem, riganjem in prdci, sam s tegobami in bolečinami v mišicah. Pot se vije neprizanesljivo po valoviti pokrajini naprej. Neznosno vroče je, popolnoma sem moker, izčrpan. Moram zdržati. Hudiča, še en velik ovinek!

V preprosti trgovini v vasi nimajo izbranega energetskega napitka. Kako je to mogoče? Jeza. Očitek. Daj vodo, če drugega nimaš! Zakaj so mi zaračunali preveč, če je reklama drugačna! Dokazovanje. Razdraženost.

Čez 15 kilometrov ... Oprostite, gospod, kje je pot! ... Ne ve. Pojma nima. Pogledam na karto. Zgrešil sem v prejšnji vasi. Nazaj 3 kilometre! Pri 35 stopinjah ... Vse skup' je en drek. Sesedem se na rob ceste. Glava mi zdrkne med kolena. Ali je to obup s solzami ali brez?

Čez naslednjih 10 kilometrov. Spet cerkev in ta je odklenjena ... Bogu hvala, da je tu. V hladu pritiskam svoje vroče čelo na mrzel cerkveni zid. To je moja odrešitev.

Kontrolna točka 34 – Bučka

Lepo pozno popoldne. Kako simpatične zidance imajo! Hodim mimo njih tako zvedavo, da me že pri naslednji povabijo na najboljši cviček. Veseljaki so. Topli, prijetni ljudje. Oni mi pripovedujejo šale, jaz pa njim vse o Poti. Pa se tudi temu smejejo. Zakaj se mučim na dolgi poti v neznosni vročini, me vprašajo. Odgovora ne vem in že vsi v hipu prasnemo v neustavljiv smeh.

Čez Gorjance in Belo krajino (19.–20. dan)

Pohodniki in tekači ne razvrščamo človekovih prijateljev (tistih najboljših) po pasmah in izvoru, ampak poznamo le dva pomembna razreda: privezan in neprivezan pes. Same po sebi se prikradejo še dodatne kategorije, in sicer: hud, prijazen, zverina, ščene.

Pot kurirjev in vezistov NOV poteka tudi po naseljenih območjih, skozi vasi in zaselke, mimo samotnih kmetij in drugih bivališč in prav tu je, v nasprotju z mesti in divjino, razmerje med ljudmi in psi, ki jih srečamo, večkrat v prid drugih.

Zgodba se zaplete, ko nas markacija pelje naravnost preko dvorišča samotne kmetije in seveda obvezno mimo table Hud pes. Med približevanjem oči mrzlično iščejo sledi hišnega čuvaja. Vse je tiho, sumljivo tiho. Potem pa ... Najprej nas z bevskanjem odkrije kratkonogi, zavitorepi pes, ki mu sledi huronsko lajanje mnogo večjega pajdaša. Zdaj se oba izza vogala divje poženeta nasproti in glej jo, srečo! Velikega po petih metrih zaustavi debela veriga, mali se sicer uspešno prebije za hrbet, a si k nogam ne upa.

*Pri kontrolni točki 41 – Občice pod Bazo 20
v Kočevskem Rogu*

Pasja nejevolja se nato izraža z neustavljivim laježem. Slina leti po zraku. Naposled se sramežljivo odgrne zastor kuhinjskega okna in iz teme gospodar, ki ga le slutimo, zakliče: Runo! Tarzan! Pri-dna! ...

Vidite! Strah pred psi je na poti popolnoma odveč. Z veseljem in radostjo sem med Gančani in Slavnikom trepljal vsaj 50 kosmatincev.

In ob vsem si nikar ne mislite, da smo čez Gorjance in Belo krajino morda pozabili na pomenkovanja ob kozarčku z vaščani v Gabrju ali na zdravilno Gosposdično na Gorjancih. O, ne, prezrli nismo niti lepoto Lahinje in prav uživaško smo čofotali v prijetno topli Kolpi.

Osveženi smo pozdravljali radovedne prijatelje skozi Gradac in Črnomelj ter romska naselja Hodorovac in Brajdič v neposredni bližini ...

Po Kočevski in vzhodni Notranjski (21.–23. dan)

Slabo poseljeni Sloveniji nameni naša pot veliko prostora. Kočevski Rog, Travna in Racna gora, Bloška planota in Krmsko pogorje so predeli, kjer v gozdu gospodarji divjad in so pohodniki redki.

Ceste, kolovozi in steze, ki se vijejo skozi gozdove, se nikoli ne končajo. Prav to spreobrne trajnohodca v temnem gozdu v pristnega igralca.

Najprej se preizkusiš v vlogi heroja. Tedaj moraš teči skozi divjino brez dodatnega razgledovanja v globino gozda, brez prisluškovanja sumljivemu lomastenju in brez iskanja sledi velikih šap v svežem jutranjem blatu.

Potem si večni previdnež, ki spretno poskakuje z ene suhe rogovile na tleh na drugo, ki zvončklja ali živahno udarja z eno pohodniško palico ob drugo.

Včasih pa je potrebno sprejeti vlogo strahopetca – vsaj za trenutek in seveda zgolj za dokaz izrednih igralskih sposobnosti. Tokrat celo bolj energično kot glavni sodnik sredi gozda piskaš prekršek, glasno komentiraš stvari, smrdiš po umetni žalbi in se že dogovarjaš za spremstvo po Loški dolini.

Zagotovo pa je najlepše biti enostaven gozdni prišlek, ki se tiho, skoraj neslišno premika v gozdu in se veseli različnih srečanj. Zdaj dobro poslušaj ptice in izvedel boš vse – tudi to, koliko merjascev je v tvoji neposredni bližini ...

V našem družinskem popotovanju skozi obširne slovenske gozdove je bilo gotovo najbolj osuplo srečanje s čredo jelenov. Pred razvalinami kočevarske vasi Pugled pri Starem Logu je steklo mimo nas več kot 50 živali. Kot da nas ni! Z vseh strani so se podili mimo skakajoči velikani. Več kot minuto smo nemo opazovali prizor, podoben tistemu iz Jurskega parka, kjer glavne junake dohiti in v diru prehiteva krdelo manjših dvonogih dinosavrov. Veličasten dogodek v globini gozda. Res je, ni šala!

Osrednja Slovenija (24.–25. dan)

Ustvariti novo življenje je najlepši dar, vzeti življenje je beda človeštva. Otrok je nekaj najlepšega v življenju, vojak pa nekaj najgršega. In ko nedolžne otroške oči neomajno verjamejo v neskončno mehko materinega naročja in pristno toplino domačega ognjišča, vojaki neskončno sledijo ukazom: onesposobiti, uničiti, požgati, porušiti, ubiti.

In potem pridejo strah, krik, jok, bolečina, stiska, obup in neskončna rana. Čez nekaj let pa še spomenik ali spominsko obeležje. Na Poti je večnih opominov vsaj sto. Večina jih je iz druge sve-

*1100 km po Sloveniji – tudi skozi prestolnico
(foto: Urška Zušpanc)*

tovne vojne. Od majhnega, skritega, skoraj osebnega v goščavju nad izvirom Krke do Velike Ilove Gore, Janč in Sv. Urha.

Na Poti smo preštevali skoraj vse, kar smo srečali, nismo pa mogli slediti vsem žrtvam vojnega nasilja. Grozote, trpljenje, bolečine, adrenalin, smrtni strah in predeksekucijske agonije so gotovo že seštelili zgodovinarji in dopolnili psihologi s področja manipulacije množic in kolektivne hipnoze.

Mi pa smo ostali brez besed. ○

Kaj tudi ti si sem prišel

Vinko Hrovatič

Kaj tudi ti si sem prišel
na mrzliško ravan?
Sem slišal, da korak te daje
in težko hodiš v skalno stran.

Sem góre danes slišal klic,
bil silno je močan
in ni biló se moč upreti,
takó da sem ji danes vdan.

O, blagor ti, da ti si zdrav
in moč te ne izda!
Užij lepote te planine,
ki za planinca jih ima.

19. 9. 1999

Na Mrzlici ob

100-letnici Hausenbüchlerjeve koč

Nekoč se dečku je sanjalo

Zvonko Čemažar

Nekoč se dečku je sanjalo,
da klatil zvezde bi z neba;
v gore ga danes je prignalo,
vesel je gledal prek sveta.

Pod njim globoko so vasice
in polja, travniki, ljudje;
smehljaj prešinil mu je lice,
zavriskal z vrha je gorĖ.

Odmev odbil se je od stene,
zamrl sredi divjih skal;
še dolgo so oči ognjene
sijale z vrha kot kristal.

Sedaj lahko bi zvezde klatil,
visoko blizu njih sedi;
pa le s klobukom je zamahnil:
naj svetijo, naj noč žari!

Zimske sobe v planinskih kočah

Kako prenočiti, kadar ni oskrbnika, 4. del

Besedilo in Fotografije: Matjaž Ferjančič

Staničeva koča

Staničevo kočjo upravlja PD Javornik – Koroška Bela. Koča stoji v bližini Kredarice, na stičišču poti, ki vodijo v doline Vrat, Kota in Krme, 2323 m visoko.

Št. ležišč: 3 (udobno) + 2 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 9 kosov

Kurjava: je, vendar ni štedilnika

Splošni vtis: uporabno (Ali se da kje skopati snežno luknjo?)

V neposredni bližini Staničeve kočje stoji še ena manjša koča, v kateri je med drugim tudi skopo odmerjen prostor za zimsko sobo. Poleg napisa, ki nas napoti okoli vogala proti zimski sobi, je drvarnica, kjer nas razveseli pogled na nasekana drva, toda kaj to pomaga, ko pa jih nimamo kje uporabiti. Zimska soba je namreč brez štedilnika in po svoji velikosti bolj spominja na notranjost podmornice kot pa na zavetišče, kjer bi nekaj gornikov lahko preživel prijeten večer. V sobi tlorisne površine 1,5 krat 2,5 metra in višine 2 metra je en pograd z žimnicama in dve peni za udobnejše ležanje na tleh. Samo kam naj jih človek položi, ko pa je poleg pograda še za eno peno premalo prostora?

Prenočevanje v sobi zahteva kar nekaj organizacijske spretnosti, saj za odložene nahrbtnike ni

V kopni zimi

prostora. Kuhanje na prenosnem plinskem kuhniku je možno le na polici pod malim oknom. Vrata oziroma bolje rečeno »polvrata« v sobo so enojna, in ko jih zapremo za seboj, smo sredi dneva prisiljeni uporabiti baterijo. Vpisne knjige kot tudi siceršnjih sledi bivanja v sobi ni najti.

Poleg omenjene kočje je še ena mala koča oziroma stranišče, ki pa ima čez vsa vrata zabite deske (?).

In zakaj je zimsko soba v Staničevi koči tako opustela? Verjetno se je v pošteni zimi sploh ne da najti. Lansko leto, ko so na Kredarici namerili rekordnih sedem metrov snega, se je bilo seveda lažje povzpeti na Kredarico kot pa kopati rov do vhoda v zimsko sobo, ki je nerazumljivo nizko nad tlemi (glede na pričakovano debelino snežne odeje).

Krekova koča na Ratitovcu

Čeprav sodi Krekova koča bolj med sredogorske kot visokogorske postojanke, jo zaradi velikega obiska in urejenih zimskih zmogljivosti opišimo. Kočo upravlja planinsko društvo za Selško dolino v Železnikih. Koča stoji pod Gladkim vrhom Ratitovca, najvzhodnejše gore Julijskih Alp, 1656 m visoko.

Zimska soba je v samostojni koči, ki se ponša z imenom Mala koča na Ratitovcu in je oddaljena 100 metrov severozahodno od planinskega doma. Mala koča ima skoraj vse, kar prava koča potrebuje: sobo, drvarnico z zadostno zalogo lesa in stranišče s pogledom na Triglav!

V kočo se vstopi skozi dvojna vrata, od katerih so zunanja pločevinasta, notranja pa imajo dovolj veliko zasteklitev, da skupaj z večjim oknom obilno poskrbita za svetlobo v 3 krat 3 metre veliki sobi. Delitev zunanjih vrat na polovico bi bila v primeru visoke snežne odeje dobrodošla, poleg tega pa se žal ne dajo zapreti od znotraj. V sobi je masivna miza, okoli katere so razporejene tri lično narejene klopi. Na dveh klopeh je penasta podloga, ki skupaj s pogradom poskrbi za udobno prenočitev štirih ljudi. Poleg štedilnika je še ena krajša klop, na steni pa sta dve manjši omarici, kjer

Pravcata mala planinska koča

kraljujejo en velik lonec, dva lončka, cedilo in nekaj sveč.

Št. ležišč: 4 (udobno) + 6 (mi se 'mamo radi)

Odeje: 7 kosov

Kurjava: je

Splošni vtis: uporabno

Jaz bom tu spal!

Stene so seveda lesene, tla pa pokrita z velikimi keramičnimi ploščicami, ki jih lahko s prisotno metlo prav »fino« počistimo. Če omenim še uporabne odeje na pogradu, obešalnik na steni in pa dve vpisni knjigi, ki pričata o velikem obisku (nekateri člani društva Prijateljev Ratitovca vsaj dvakrat na teden!), sem povedal že skoraj vse. Sicer je del opreme v koči že nekoliko dotrajan, vendar je splošni vtis kar prijeten. Večji skupini bi svetoval, da za prenočevanje vzame s seboj izolacijske podloge in spalne vreče, saj je proste tlorske površine dovolj. Upravljevec zimske sobe pa bi lahko priskrbel kakšno sekiro in lopato – ali pa jo obiskovalec prinesi s seboj in jo pusti za narodov blagor v koči. In vsi bomo zadovoljni!

Razvoj gorskega reševanja v Grintovcih

Prispevek k jubileju Gorske reševalne službe, 2. del

Besedilo: France Malešič

Fotografije iz arhiva F. Malešiča

Štirje srčni bratje Erjavški, njihovi tovariši in slikar Maks Koželj.

Ustanovitev druge reševalne postaje pri nas

Z razmahom planinstva je bilo vedno več tudi nesreč. Leta 1922 je Osrednji odbor Slovenskega planinskega društva naročil gorskemu vodniku Francetu Erjavšku iz Kamniške Bistrice in Maksu Koželju, znanemu akademskemu slikarju in tajniku Kamniške podružnice SPD, naj zbereta fante, ki poznajo vse kraje v gorah in so primerni za gorsko reševanje. Z njimi naj ustanovita Rešilno postajo, Erjavšek naj bo njen vodja, Koželj pa načelnik.

Ustanovitev se najverjetneje ni začela s kakšnim slovesnim sestankom in točnim datumom. Izredno srečna okoliščina pa je bila, da so stopili skupaj štirje bratje Erjavški iz Konca in Maks Koželj iz Kamnika. Šlo je za dogovor mož, ki so vedeli, kaj je njihova dolžnost. Njihova zaveza reševanju je trajala več kakor petdeset let. Njim so se pridružili France Ajdovec, po domače Rezmanov, Peter Uršič, po domače Bôsov Peter, Andrej Šlebir, po domače Andrejko, Tone Gradišek, Janez Koželj in drugi.

Bratje France, Tone, Peter in Lojze Erjavšek, po domače Jerinčkovi, so bili še majhni, ko se je družina preselila v Uršičevo bajto v Koncu (danes pri Štritofu). Kmalu potem se je oče smrtno ponesrečil pri spravilu lesa in je mati ostala sama s šestimi otroki in staro materjo, Jerinčkovo Pepo, znano po tem, da je s košem sestopila čez zloglasnega

Bratje Erjavški

Konja. Otroci so pomagali, kar so le mogli, nabirali so zdravilna zelišča in planinsko cvetje, pasli ovce in poslušali napete zgodbe, ki jih »botru« Bôsovemu Tinetu, strogemu lovskemu nadzorniku in odličnemu plezalcu, ni nikoli zmanjkalo. Vleklo jih je v skrivnostni gorski svet in spoznavali so ga vedno bolj. Zelo zgodaj so začeli nositi tovore na Kamniško sedlo. S štirinajstimi leti so vsi štirje prišli za drvarsko sekuro.

Najstarejši France je že kot otrok vodil turiste, leta 1921 pa je opravil izpit za gorskega vodnika.

Erjavški na Veliki planini

Tistega leta sta z bratom Tonetom prvič reševala. Z navadno vrvo sta pomagala dvema študentoma, ki se sama ne bi mogla rešiti iz prepadne zagate nad Kurjo dolino. Naslednjič sta v Gamsovem skretu turistu z zlomljeno nogo naredila opornico kar iz grabelj in ga v dolino odnesla v košu.

Maks Koželj je bil ugleden slikar, še posebno znan kot gorski krajinar (sedaj je v Kamniku velika razstava njegovih del), in dolgoletni tajnik Kamniške podružnice SPD. Prav pri ustanovitvi in delu Gorske reševalne službe v Kamniku je pokazal vso svojo sposobnost in znanje. Ni mu bilo žal ne časa ne denarja. Spodbujal in navduševal je brate Erjavške. Prvi se je zavedal, kaj pomenijo za reševanje v Grintovcih in koliko reševanje pomeni

njim samim. Bil je doma iz mesta, vendar je bil od bratov Erjavškov toliko starejši, da se nihče od njih ni počutil tekmeča, ampak so se zavedali, da pri svojem delu ne morejo drug brez drugega. Vsak od njih je bil na svojem mestu zanesljiv in nenadomestljiv.

Kadar je vest o nesreči prišla z gora v Bistrico, so bratje in njihovi tovariši takoj popustili delo in tekli na »rešilno ekspedicijo«. Bili so izredno hitri, vendar jih je bilo vedno premalo, njihova oprema je bila slaba in so pri nošnjah zelo trpeli. Reševanje jim je pomenilo pravi poklic za vse življenje.

Ko je sporočilo o pogrešanem ali izginulem prišlo najprej v Kamnik, je Koželj poskrbel za obvestila reševalcem in opremo. Kot poznavalec gora si je vedno takoj zamislil, kaj bi bilo potrebno ukreniti in kje bi kazalo iskati. Erjavški so na njegova vprašanja odgovarjali z dejanji, ki jim ni bilo para. Z gotovostjo je mogoče trditi, da tako uglašene in učinkovite reševalne skupine ni bilo nikjer drugod pri nas. Še posebno to velja za iskalne akcije.

Nesreče se vrstijo

26. maja leta 1926 se je med sestopom s Kalškega Grebena proti Kokrskemu sedlu zgodila najhujša planinska nesreča dotlej. Na zledenelem pobočju sta zdrsnila zaročenca Mera Mancini in Rado Sopčič, kasneje pa na istem še invalid Ivo Sterle. Prav zato je potem oskrbnik koč postal France Erjavšek in potem kot pravi mož na pravem mestu deset let skrbel za vse. Sledil mu je brat Tone.

Leta 1927 se je v Brani smrtno ponesrečil Avgust Prohinar iz Kamnika, ki je skušal za svoj rojstni dan materi nabrati planike. Nesreče so se potem vrstile. Reševalci so za svoje delo dobili plačilo v obliki dnevnice po sto dinarjev. Le tako jim je bilo mogoče popustiti delo in iti na pomoč. Odlični organizator Koželj je vse ves čas opravljal brezplačno. Modro je ostajal v ozadju in postoril vse, kar je bilo potrebno, čeprav ni bilo vedno najbolj prijetno. Delovanje tega utečenega reševalnega moštva vsekakor pomeni višek gorskega reševanja v tedanjem času in je bilo dolga desetletja vsem za vzor.

Zgodilo se je, da so šli na pomoč na savinjsko, jezersko ali kokrsko stran. Tako so Mihajla Webra,

Kalški greben, Grintovec, Skuta, Brana in Planjava (Maks Koželj: olje/platno, 70 × 140 cm)

ki se je leta 1931 smrtno ponesrečil v severni steni Grintovca, našli potem, ko so plezali po steni navzdol. Prenesli so ga na Jezersko. Alberta Makuca, ki je 1932 zdrsnil s poledenele Strehe Grintovca, so šli iskat na zahodno stran.

Bolje organizirana Gorska reševalna služba

Organiziranost slovenske Gorske reševalne službe do leta 1933 ni bila preveč utečena in je bila prepuščena posameznim postajam. Potem sta vodstvo prevzela Stanko Hudnik in dr. Bogdan Breclj in se je vse obrnilo na bolje. Še vedno pa je bilo veliko težav zaradi stroškov. Marsikdaj rešenci niso imeli denarja in je vse ostalo Osrednjemu odboru in postajam.

Leta 1933 je znanega in priljubljenega skalaša Sandija Wisiaka v Planjavi zasul snežni plaz. Domači reševalci so ga v ogromni plazovini zaman iskali. Nato so iz Ljubljane složno prišli na pomoč reševalci reševalnega odseka SPD, skalaški reševalci in še drugi posamezniki, čeprav so bili med seboj zelo različni in niso bili v najboljših odnosih. Pod vodstvom Stanka Hudnika in Bogdana Breclja so ga našli po dolgotrajnem trudu. Prav ta izkušnja jim je izredno pomagala pri največjem reševanju iz plazu leta 1937 pod Storžičem.

Oktober leta 1934 sta se na severni strani Brane smrtno ponesrečila zaročenca Ema Černič in Jože Jezeršek. Bratje Erjavški in njihovi tovariši so ju našli po temeljitom iskanju in ju prenesli v Logarsko dolino. Aprila leta 1935 je nad Kokrskim sedlom zdrsnil smučar Mirko Gombač. France in Lojze Erjavšek sta tekla do njega in ga skupaj z drugimi v viharni noči po strmih brezpotju prenesla v dolino, vendar je potem v bolnišnici preminil.

Leto nesreč

Leta 1936 je bilo kar pet od sedmih smrtno ponesrečenih najprej pogrešanih na obsežnem območju in so bila iskanja izredno dolga in težavna. Študenta Emila Vilfana, ki se je izgubil na Veliki planini, so Erjavški iskali tudi na smučeh. Srečka Vavpotiča so iskali po vsej zahodni polovici Grintovcev. Kasneje sta ga našla dva lovca. Potem

Reševanje v steni (vaja)

sta se izgubila študenta Vid Jernej Janša in Mladen Marcel Mikšič. Štirje bratje Erjavški so ju iskali sami. Vedeli so le to, da sta odšla iz koč na Kokrskem sedlu. V štirih dneh so v slabem vremenu in v neverjetnih krogih podrobno pregledali Grintovce od Kočne do Brane in ju potem našli v Malem Hudem grabnu, kjer bi ju sicer zasulo kamenje. Tudi najboljši poznavalci niso mogli verjeti, kje vse so ju bratje iskali. Časniki so bili polni upravičenih pohval. Nesporazum z nepoučenimi sorodniki se je spremenil v hvaležno občudovanje.

SPD je po nesrečah opozarjalo na velike stroške reševanj, in da ne more plačevati prevoza po dolini ali celo pogreba, kar seveda ni bila dolžnost reševalcev. Vendar so bile včasih okoliščine takšne, da se je mudilo in je bilo treba ukrepati čim prej. Planinski vestnik je zato zapisal: »Toda kaj bi rekla javnost, če reševalno moštvo ne bi pomaga-

Slikarska razstava Maksa Koželja

V Maleševi galeriji v Kamniku je od 4. aprila do predvidoma konca junija odprta slikarska razstava kamniškega slikarja Maksa Koželja z naslovom 'Maks Koželj, slikar gora'. Slike si lahko ogledate od ponedeljka do petka med 8. in 12. uro ter med 16. in 19. uro.

lo? Planinec mora imeti določeno zavest varnosti.«

Primerilo se je tudi, da so nekateri poklicali na pomoč in so jih maloštevilni reševalci z muko prinesli v dolino, tam pa so rešenci vstali z nosil in shodili. Ali pa je ponesrečeni reševalce nahrulil, naj vse skupaj plačajo sami, in ker ni imel sredstev, se je tako potem tudi zgodilo ...

Začetki alpinizma v Kamniku in prvi uspehi

V Kamniku so se od leta 1932 mladi planinci navduševali nad alpinizmom. Začeli so plezati in se kmalu pridružili tudi reševalcem. Leta 1937 so ustanovili alpinistični odsek in potem vedno bolj sodelovali pri reševanjih. V vsem je bil prvi Pavle Kemperle, ki se je najbolj zavedal, kako pomembno je njihovo znanje pri reševanju iz težavnih sten. Lep alpinistični uspeh je bila prva smer v severozahodni steni Rzenika, v časniku pa je bila preveč poudarjena. Ljubljanski plezalci so trdili,

da je dejanje nepomembno, in omalovaževali kamniške plezalce. Kemperle jim ni ostal dolžan. Spor se je stopnjeval in vplival na kasnejše dogodke. Kemperle in Bine Benkovič sta na to odgovorila s sijajno smerjo v osrednjem delu severozahodne stene Rzenika. Alpinizem in gorsko reševanje pa sta postajala neločljivo povezana.

Med drugo svetovno vojno postaja gorske reševalne službe kot organizacija ni več delovala. Reševalci, ki so bili dosegljivji, pa so še vedno reševali. Leta 1942 so Nemci obesili Antona Balantiča in še vsaj enega gorskega reševalca, ki so ju oba zajeli neoborožena pri drvarskem delu. Franceta Erjavška, ki je šel iskat pogrešane nemške oficirje, so zaradi zamude skoraj ustrelili. Po drugi strani pa so reševalci pomagali pri gradnji partizanske bolnišnice v Kamniški Beli.

O nesrečah, reševanjih, spremembah po drugi svetovni vojni in o korenitem načelniku Pavletu Kemperletu pa naslednjič (več o vsem v novi knjigi Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom, ki izide konec maja).

**TRGOVINA Z ALPINISTIČNO,
PLANINSKO IN TREKING OPREMO**

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!

Nahrbtniki

Kateri je pravi za moje rame?

Besedilo: Bine Mlač
Fotografiji: Nada Mlač

Nahrbtnik je priprava, podobna vreči s pokrovom in naramnicami, ki jo uporabljajo vsi, ki se odpravljajo za krajši ali daljši čas v svet gora. V njem in na njem lahko nosimo nepogrešljiv del osebne in tehnične opreme, vključno s kuhalnikom, hrano in priborom za kuhanje. Tako smo hitrejši ali, kot rečemo v sodobnem jeziku, mobilnejši.

Poznamo dve temeljni skupini nahrbtnikov: tiste z zunanjimi dodatki (za plezanje, smučanje), kot so zunanji pritrdjeni ali snemljivi žepi, in tiste brez njih. V trgovinah se srečujemo s pohodniškimi, popotniškimi, smučarskimi, izletniškimi, plezalnimi in odpravarskimi nahrbtnniki. Na policah športnih trgovin so še sodobne krošnje, nahrbtniki za otroke, za prosti čas, za gorske kolesarje, za soteskanje.

O namenskosti odloča prostornina

Prostornina je ključni dejavnik, ki pogojuje in omejuje količino opreme v nahrbtniku, ta pa je odvisna od časa trajanja določene dejavnosti.

Nahrbtnik za enodnevni izlet ali dolomitsko ferato ima med 25 in 35 litri prostornine, za zahtevnejše zimske ali alpske ture, ki trajajo najmanj dva dneva, med 40 in 50 litri. Za popotništvo, pohodništvo, alpinizem in odpravarstvo ima nad 50 litrov z možnostjo povečanja osnovne prostornine za 10 odstotkov. Nekaj sprememb je le pri nahrbtnikih za plezalce v višjih naravnih stenah, ki se ne izdelujejo več za potrebe strategije, ampak taktike. Kajti zaradi povsem drugačnega načina (športnega) plezanja je prostornina manjša ali pa se namesto nahrbtnika uporablja transportna vreča.

Vreča ali telo in pokrov ali glava nahrbtnika

Sama oblika vreče je dognana tako, da dovoljuje začetniško zlaganje opreme in napake, ki iz-

hajajo iz njega. Te pri manjši masi do 5 kilogramov ne vplivajo na težišče, zaradi česar ni problematična pravilna porazdelitev bremena na naramnice, bočno oprt in hrbtišče.

Na nahrbtniku kot celoti, torej na pokrovu, ob straneh vreče in pod njo so vgrajeni ali prišiti notranji ali zunanji votli žepi za trakove z uravnavalnimi zaponkami. Zadnje čase se za hitro pritrditev lažjih delov opreme uveljavljajo tudi dvokraki zvitki iz močnejših ježkov.

Nahrbtnik s podaljškom

Vsi ti pomožni trakovi s svojimi (ne)gibljivimi zankami omogočajo pritrditev cepina, cepina-kladiva, derez, plezalne čelade, pohodniških palic, smuč, spalne vreče, izolacijske podloge.

Pokrov, ki se kot klobuk tesno prilaga vrhnjemu delu z zategovalno vrstico zaprte vreče, naj ne bi presegel 10 litrov prostornine in je navadno eno- ali dvonadstopen. V njem so še vmesni prekati in prehodi, ki se zapirajo z ježki ali zadržkami.

Pri nahrbtniku iz kakovostnih materialov naj bil pokrov prišit, torej fiksni. Poleg tega pa še nepremočljiv, tudi če pademo z nahrbtnikom v vodo. Zadruga in njena reža na pokrovu pa naj med hojo ne bi delali težav z zapiranjem ali odpiranjem, če na primer naš sopotnik vzame iz njega zaščitno kremo ali papirnate robčke.

Večji nahrbtniki za hojo v zimske gore ali za turne smučarje imajo tik nad dnem vreče poseben predal – težke čevlje na primer zamenjamo s tekaškimi – s polkrožno zadrigo in napuščem nad njo. Namesto tega predala je možen tudi snemljivi »kengurujski« žep za hitro pritrditev vrvi, čevljev, snežne deske.

Hrbtišče nahrbtnika

Hrbtišča so v veliki večini primerov izdelana iz tako imenovanih koži prijaznih klima materialov – preizkušajo jih na goli koži pri 35 °C – ki odvajajo znoj in odvečno toploto. Oblazinjena hrbtišča so debelejša, mehkejša in udobnejša. Nekateri nahrbtniki imajo tanjša hrbtišča iz dihalnih materialov ali dodatnih odmičnih mrežic, ki so domala v neposrednem stiku s hrbtom plezalca ali smučarja.

Oblazinjena hrbtišča

ja. To jim omogoča boljši občutek pri plezanju ali smučanju.

Kadar izdelovalci hrbtišča z blazinjenjem in kanali ne morejo v celoti ojačiti, vlagajo v poseben notranji žep plastično podlogo (npr. armaflex, airmat) – s pridom jo lahko uporabimo za sedenje na mrzlem ali vlažnem ali pri bivačiranju za zaščito hrbta – ali upogljive kovinske tračnice.

Naramnice, prsni pas in bočna oprt

Naramnice morajo biti dovolj široke, debele, a ne predebele in ne prenehke. Navadno so zgoraj pritrjene fiksno, spodaj pa omogočajo uravnavo dolžine bodisi med nošnjo ali ko imamo nahrbtnik na tleh. Pri nahrbtnikih iz zgornjega cenovnega razreda lahko fiksno pritrjene naramnice z dodatnim (pol)trakom in zaponko prilagodimo oblikam ramen, debelini oblačil oziroma odmikamo ali primikamo hrbtišče.

Če so naramnice zgoraj pritrjene na tako imenovani variosistem, lahko pritrdilne točke premikamo v več smeri: za nekaj centimetrov gor, dol, bližje, narazen ter spreminjamo kot med naramnicama.

Dosedanje cevaste naramnice s sintetičnimi polnili polagoma nadomeščajo večplastni dihalni materiali (op. laminati).

Nekateri proizvajalci izdelujejo S-naramnice za ženske, kar je z varnostnega vidika pri zaščiti prsi zelo priporočljivo. Škodljivost navadnih »moških« naramnic se kaj hitro pozna pri dolgih nošnjah težjega nahrbtnika ali pri smučanju po večjih strminah.

Nahrtniki s prostornino do 35 litrov, ki se uporabljajo za turno smučanje, dolomitske ferate, kopne plezalne smeri, imajo na naramnicah še prečni elastični prsni pas z zaponko na klik. Kot novost so na eni od naramnic marjetice, niz tračnih zank istih ali različnih velikosti za vponke, pritrditev fotoaparata, čelade na vrhu gore.

Bočna oprt z blazino v ledvenem predelu ali brez nje je navadno na nahrbtnikih, ki imajo nad 50 litrov prostornine. Z njo pridobimo večjo stabilnost nahrbtnika in delno razbremenimo naramnice, kar se občutno pozna hrbtenici. Če uporabljamo pohodniške palice, je razbremenitev še večja. Ženske naj bi bočno oprt nosile na kolkih, moški pa za kakšen centimeter nad njimi.

Materiali za nahrbtnike

Dandanes je na tržišču približno 150 blagovnih znamk materialov, ki so izdelani iz najlonskih, poliamidnih ali poliesterskih (mikro)vlak. Nekaj jih je dodatno ojačanih s kevlarjevimi nitkami, drugi imajo ripstop zgradbo, tretji so iz različnih kordur, poleg teh je še dolga vrsta premazov za različne namene. V ZDA in Kanadi sta čislana spektra in najlon balistik, v Evropi kordura, duratec in drugi teksi.

Na dolgem seznamu zahtev so trpežnost, odpornost na UV-žarke, časovno daljša nepremočljivost z možnostjo ponovne impregnacije, nekaj trenja, vendar naj se ne bi na njegov rovaš sprijemal sneg ali ledna prevleka, naj se ne bi gubal, prehitro umazal itn.

Razpored pri zlaganju opreme

- Prvo ali zlato pravilo govori o pravilnem zlaganju glede na maso posameznih delov naše opreme. Največja masa naj bi bila v območju lopatic, malo manjša v območju križa, ledvenega predela, spodaj, zgoraj in znotraj nahrbtnika na njegovi zunanji strani pa najmanjša. Na dno torej zložimo kaj lažjega, recimo spalno vrečo ali rezervno perilo, na sredini ob hrbtu naj bodo najtežje reči, kot na primer polna čutara ali pa kovinska plezalna oprema, na vrhu in na zunanji strani pa spet lažje drobnarije.

- Drugo pravilo je povezano s površinskim brkljanjem – to počenjamo med hojo, ko malo postojimo ali ko kaj pojemo – v pokrovu ali tik pod njim. V zgornjem delu pokrova hranimo mazilo za ustnice, sončna očala, vodniček, čelno svetilko. Pod pokrovom, v vrhnjem delu vreče, naj bodo čutara, kapa, hrana, rokavice, toplejša kapa, vetrovka.
- Tretje pravilo zlaganja zadeva prvotno razporeditev vsebine, ki naj bi se prerazporejala pri poslabšanju vremena, pri prihodu v kočico ali turistični tabor. Ta oprema naj bi bila razporejena okoli največje mase, kot zrcalna slika velike črke C.

Dobro je vedeti

- Da bi nahrbtnik še bolje zaščitili pred dolgotrajno močjo, si priskrbimo pokrivalo iz dihalnih materialov.
- Če bomo nahrbtnik uporabljali na zimskih in alpskih vzponih, naj ima dvojno dno.
- Pri nakupu vedno pogledjmo, kako je s hitro zamenjavo posameznih plastičnih delov: kaj lahko zamenjamo sami, kaj bo moral zamenjati obrtnik.
- Ne glede na to, da izdelovalec jamči nepremočljivost, si vedno priskrbimo prozorno najlonsko vrečo, v kateri bodo rezervna oblačila.
- Danes vsi kakovostni proizvajalci dodobra obvladajo šivanje, lepljenje in varjenje in med njimi vsaj na tem področju ni bistvenih razlik. ●

Nehajska 61 | 10000 ZG | Hrvaška
t/f +385 1 363 88 40 • 301 65 88
e vmd@open.hr • i www.vmd.hr

KORZIKA
ELBRUS
PIK LENIN
KILIMANJARO

za planince in plezalce | 5.-16. junij 2002.
5462 m | 5.-19. julij 2002.
7125 m | avgust 2002.
5985 m | september 2002.

ZA PLANINCE in LJUBITELJE NARAVE

Narodni parki Hrvaške
maj, junij, september, oktober

ZA VSE

Letalske karte za Vaše odprave
Svetovanja pri organizaciji

Sv. Keršovan

Podobe prebujajoče se pomladi na Krku

Besedilo in Fotografije: Marjan Bradeško

Stara obledela tabla v Milohnicah na Krku je kazala nekam v desno. Slaba potka, obdana z razpadajočo kamnito ogrado, vse bolj zaraščena, je postala primerna le še za pešce. Pomladni zrak, prepojen z vonjem morja, se je mešal z dehtečimi vonji bujnega zelenja, ki je v zavetju skrivenčenih hrastov hitelo na plano. Še enkrat je pisalo »Sv. Keršovan«, potem nič več. Kamnita potka se je spuščala. Mimo mlake, v kateri je bilo od pomladnega vznemirjenja vse živo, je zašla v še gostejši gozd. Kobilice so se glasno oglašale, zrak je zvenel od ptičjih glasov, nekateri so prav drobno čivkali, sem in tja se je razlegel tudi kakšen globlji ton. O sv. Keršovanu ni bilo ne duha ne sluha. Pogledovali smo za odcepi, pod vejami kukali, da bi opazili kakšno stavbo, pa razen ograj in kupov kamenja ni bilo nič. Vztrajno je pot lezla navzdol, po zemljevidu sodeč v Uvalo Čavleno. Drevje je bilo zdaj višje, manj grmičasto, pod krepkimi hrasti je bilo rjavo listje potreseno s pravo preprogo ciklam. Opojno je dišalo, sončni žarki, ki so se pretipali skozi zeleneče veje, so osvetlili prenekateri cvet, ki je zaljšal senčna gozdna tla. Drobcene rumene in modre glavice so nepremično dehte, bil je popoln mir, niti sapice ni bilo čutiti – a vendar je v zraku strujalo od prebujenja, od vonjev in glasov, ki so naznanjali nepremagljivo življenjsko moč.

Krave na morski obali

Nenadoma se je med debli zasvetil prvi biser, odsev sonca na morski gladini. Uzrli smo samotni zalivček, kamnit obraščen zidec je ločeval peščeno obalo od gozda. Še malo smo pomotovali med robidovjem in pred nami se je razprla širna modra ploskev, daleč na drugi strani se je nad njo v nebo

So prišle plavat?

pognala Učka. Nekaj velikih nametanih skal in okrušen betonski pomol sta dala zavetje staremu, preluknjanemu čolnu, nekoč živih barv, ki jim je morje že odvzelo moč. Tu je ležal, nihče ne ve, od kdaj, trdno privezan, prepuščen silam narave. Kdo ga je tako zapustil? In vendar je nas, iskalce sv. Keršovana – svetnik nam je bil le izgovor za pot, nekakšen simbol iskanja – močno vzradostil, nam nekako osvetlil tisto pot, dodal novo podobo, ki bo zarisana v spomin. Nekoliko desno, takoj za ograjo, se je nekaj premaknilo. Stopil sem tja. Tri krave so leno zrle vame, le par metrov od morja. Krave na morski obali – redek prizor, tako nenavaden, da sem ga seveda takoj skušal ovekovečiti. Niso najbolje pozirale, spet jih je zamikalo sočno grmovje in nekaj šopov trave za ograjo, tako da je prizor z Učko v ozadju odpadel. Svetega Keršovana nismo našli. Že na povratku smo pri skromnem odcepu v kamniti ogradi zagledali polomljeno ta-

blico, ki je kazala tja. Če bi ji sledili prej, bi čolna in krav ne bilo. A bile bi druge podobe, druge barve, drugi vonji – veselje pa verjetno prav tako. Saj je smisel poti prav v iskanju.

Morska modrina žajbljevih cvetov

Dan poprej smo si zastavili drugačen cilj, že vnaprej. Nič nismo prepustili dogodkom ob poti. Tja, iz Punata proti Stari Baški, mimo rta Negrit smo jo ubrali. Kajti za vogalom, neposredno nad pečinami, ki padajo v kristalno modrino morja, so neskončna kamnita pobočja. In vendar se tudi tam, v kamnu, življenje ne da – med vsako razpoko se na plan prebije žajbelj, sivi puhasti listi se lepo zlijejo z belosivo podobo kamenja. Bil je maj. In pravi čas. Bo ali ne bo? Polni pričakovanja smo se prebijali preko kamnitih ograj, med bodečimi grmi in krivenčastimi hrasti, ki jih je bilo pred rtom vse manj. Ko so se za razpadajočo svetilniško stavbo daljave odprle, ko se je sončna pot dopoldanskega sonca razlila sem z Velebita, smo vedeli. Prišli smo pravi čas. Kamnite planjave so bile pol-

Modrina vsepovsod

Bele skale ožive

ne modrine, kajti žajbelj je cvetel. Eden najlepših prizorov, ki jih lahko ponudi pusta kamnita pokrajina – modrina vijolično nadahnjenih cvetov ji daje mehko, ublaži njeno ostrino. Pobočje za pobočjem se je odpiralo, vsa so bila odeta v nežno ogrinjalo. Le noge so še čutile, da so tla vendarle razorana od vetrov in slanega morskega zraka. Gor in dol smo se prebijali, do samotnih peščenih zalivov, se dvigali nad stometske pečine, opazovali zasidrano jadnico, ki je lebdela na prosojni gladini ... Stara Baška se je v opoldanski vročini počasi približala. Ko se je v pobočju ponovno izrisala trdnjša stezica, so cvetovi v robu nad njo še bolj živo izstopali. Brnelo je v zraku, težki čmrlji so se pozibavali v vijoličastih čašah, čebele so hitele nabirati sladki med. Sladkobo smo čutili tudi v nosnicah, segala je pravzaprav v dušo. Saj je bil dan prelesten in barve tako mehke, da so misli v vročem soncu postajale kar nekam motne ...

Ob letu osorej!

Franci Ekar

Pred majsko sejo skupščine PZS

Leto 2002 je leto, ko se je sklenil kombinirani predsedniški mandat. Marsikaj smo doživeli, vendar preživeli. Vstopili smo v leto, za katerega smo se odločili, da goram in gorstvom na tem planetu namenimo aktivno delovno, strokovno, znanstveno, politično pozornost z osnovnim in jasnim sporočilom: kako izboljšati naravovarstveno stanje v gorah in jih bolje obvladovati. Ob tem dogodku se vlada RS neposredno seznanja o stanju v slovenskem planinskem svetu kot tudi o tem, kako na sprejemljiv, prijazen in neškodljiv način gore vključevati v slovenske državne projekte – še posebej v t. i. »strategiji slovenskega turizma«. Tu smo planinci poklicani, da se aktivno vključimo v oblikovanje osnovnih vsebin in da

Mag. Franci Ekar prvi »planinski civilni« predsednik PZS in prvi planinec v olimpijskem komiteju Slovenije na srečanju z novim predsednikom mednarodnega olimpijskega komiteja Jacquesom Roggerjem ob prvem obisku v Sloveniji.

postavimo standarde za področje visokogorskega turizma – oblikovanje vsebine in planinske ponudbe za domače in tuje obiskovalce. Pri tem pa je nujno sodelovati s sorodnimi institucijami, zvezami idr., ki so za to volontersko in profesionalno zadolžene. V Sloveniji je oblikovanje »civilne družbe« še dokaj sramežljivo in tudi s strani države še premalo urejeno. Na osnovi množičnih inšpekcijskih aktivnosti v društvih tako država nehoti povzroča strah pred sprejetji odgovornosti Funkcij, v končni fazi pa je to preverjena metoda ukinjanja društvenih in civilnih vplivov na sooblikovanje in soodločanje smeri in razvoja družbe.

Smo v času aktivnih razprav o spremembah in dopolnitvah zakona o društvih. Bomo uspeli prepričati o razumnosti določanja davka DDV, izvzeti planinske postojanke iz splošnega zakona o gostinstvu, definirati taka delovna razmerja, ki jih bodo planinska društva prostovoljno zmogla na neprofitnih akcijah, dežurstvih in oskrbovanju planinskih koč? Bomo uspeli, da se aktivnosti programov mladih, vrhunskega alpinizma, športnega plezanja, planinske športne rekreacije, planinskega gospodarstva (objekti, pota), literatura in informatika trdno usidrajo v športne Fundacije, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Olimpijski komite in ostale institucije in ministrstva, ki se s planinstvom ne samo srečujejo, ampak tudi dopolnjujejo?

Ob tem z veseljem ugotavljamo, da smo v tem letu imeli kar nekaj napredka, razumevanja še posebej s strani Ministrstva za obrambo, Ministrstva za šolstvo, znanost in šport, Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Slovenska turistična organizacija, Olimpijskega komiteja, športnih Fundacij. Dogovori so bili uspešnejši in tudi primerjalni indeksi so se uresničili. Veliko pa se pričakuje od danih obljub in seveda tudi od kakovosti, ažurnosti in zanesljivosti prostovoljnega dela skupaj s strokovnim delom PZS. Vrata so odprta, da dosežemo zelene in potrebne cilje. Vse je odvisno od nas v PZS in tudi v planinskih društvih.

V letu dni smo dokaj aktivno prehodili poti od Matajurja do Prekmurja, Kočevsko, Pohorje, Koroško, Zassavje, Kamniško-Savinjske Alpe, Karavanke, Julijce. Izpeljali smo preko 30 aktivnosti planinskih društev, Med društvenih odborov, in tako na neposreden način izoblikovali objektivno stanje slovenskega planinstva. Izvedli smo prvi preizkus dela »vodil« s t. i. kontaktno izobraževalnimi procesi s planinskimi društvi. Izvedene so bile štiri delovno-operativne skupščine z odlično udeležbo. Potrdila se je še kako potrebna oblika praktikuma za društvene delavce, organizatorje, kakor tudi osnova za oblikovanje planinskih vsebin in politike, kajti zelo pomembna je dostojanstvena relacija med »centralisti« in »lokalisti«. Letošnje leto je tudi leto plemenitih in veličastnih jubilejev: 80 let »KnaFellčeve markacije«, 90 let slovenske Gorske reševalne službe, 5 let od nesreče gorskih reševalcev na Okrešlju, izteklo se je 10 let slovenskega Olimpijskega komiteja, konec leta pa bomo vstopili v 110-letnico ustanovitve osrednjega Slovenskega planinskega društva. Jubileji, preteklost, vzponi in padci so za večno zaznamovali pot slovenskega planinstva.

Trenutek med sedanjostjo in prihodnostjo je čas, ko moramo presoditi in oceniti, kako ohraniti čvrsto, močno in dostojanstveno PZS. Osnovno poslanstvo načenjajo »profitizmi«, moč subjektivizma in individu-

alizma. Amaterizem in profesionalizem sta si v navzkrižju. Z več kot 400 milijoni SIT administrativnega prometa smo v primerjavi s športnimi zvezami na četrtem mestu. Seveda to ni realna slika, vendar pa skoraj 300 pogodbenoavtorskih delovnih razmerij opozarja, da je potrebna temeljita analiza in ocena, kako naprej. Pri tem prostovoljci, ki delajo zastonj, niso uravnoteženi s t. i. »honorarci«. Letošnje leto je tudi prelomnica, ko je Nadzorni odbor PZS vsaj delno posegel v proces finančnega poslovanja. Nadzorni odbor ima vso pravico nadzorovati, da se posluje tako, kot velejajo predpisi in principi dobrega gospodarjenja. Planinska društva in PZS morajo imeti pregled o obsegu, vrsti in vrednosti premoženja. To je zanesljivo primarna zadolžitev za v prihodnje. Tudi navade, da si sami določamo in izbiramo cilje, jih izvedemo, obračunamo ali sebi v prid pišemo pravilnike, tako kot nam je najbolj po volji; vse to bomo morali v bodoče spremeniti in stremeti za razmejitev opravil in funkcij. Izvajalec, selektor in kontrolor ne morejo biti ena in ista oseba. PZS pa bo morala posodobiti strokovni servis: organe zveze, komisije. Tudi prostorska ureditev na Dvorčakovi 9 ni več funkcionalna in terja posodobitev. Informacij-

ske relacije med članstvom so še maloštevilne. Informatika o gorah, poteh se nagiba in se že usklajuje s sistemom »smučarskega telefona«. V letu 2003 naj bi zaživela razpoznavna in tudi ekonomsko zanimiva planinska izkaznica. Programska in vsebinska usmeritev »vodil« bo poleg nadaljevanja aktualnih tematik morala proučiti, kako zaustaviti upadanje članstva in kaj narediti, da bi bil vsak obiskovalec tudi član planinske organizacije.

Centralna evidenca članstva pa naj bi še posebej prispevala k preglednosti strukture članstva, tudi za izbor za kadrovanje v komisije, odbore in ostala področja PZS. Iskanje kadrov bo moralo postati najpomembnejša dejavnost za kakovosten razvoj planinstva. Prav zdajšnja situacija, ko dokaj težko najdemo kadre, ki bi bili voljni sprejeti in odgovorno prevzeti ne samo vodilne funkcije ampak tudi ostale, ne tako obremenjujoče, je resno opozorilo.

Človek je bil in ostaja temelj razvoja in napredka tudi v planinskem prostovoljstvu, zato naj bo novo razpoznavno priznanje »častni član PZS«, »štirje srčni možje«, prvopristopništvo in iskanje, osvojitve novega deviškega sveta zahvala, zgled zanamcem in trajni spomin slovenskemu planinstvu.

vrh
2002
LETO GORA

www.vrh-sp.si

Praznujte z nami!

Oblačila za v gore:

- pohodne hlače
- vetrovke in vetrne hlače
- velur jopiči, puliji, srajce
- isowind jopiči
- aktivno perilo
- kape, rokavice, gamaše
- nogavice
- T-majice

schoeller **DRETEX** **HUSKY** **ISOWIND**

TRŽIČ, Trg svobode 16, tel.: 04 59 24 555, fax: 04 59 24 550
Trgovina - TC Bled, tel.: 04 57 42 777, E-mail: vrh@siol.net

Veliki Bucher in Rabeljske špice

Slikoviti vrhovi nad skrito dolino

Besedilo in Fotografija: Marko Podrekar

Veliki Bucher (2023 m)

Nad Remšendolom se dviguje mogočna, a malo znana gora Bucher (Monte Bucher, Bucherspitz, tudi Pucher). Iz delno poraščene, neizrazite kopice (Mali Bucher, 1752 m), ki raste z dna doline, se pože oster greben na glavni vrh – Veliki Bucher (2023 m). Čeprav na goro ne vodi markirana pot in tudi planinski vodniki pristopa ne omenjajo, je vrh mogoče doseči tudi brez resnejšega plezanja. Pot je prvi opisal dr. Henrik Tuma v prispevku o Mangartski skupini, ki je bil objavljen v Planinskem vestniku leta 1913 (prispevek je ponatisnjen v knjigi dr. Henrika Tume Planinski spisi, ki je izšla lani).

Opis poti:

Ko na koncu ceste v Remšendol sestopimo v široko dno doline, pokrito z belim prodom, na levem bregu opazimo markacije, ki jim sledimo po dnu doline, dokler ne naletimo na kolovoz, ki se takoj začne dvigati. Mimo poseke z lovsko prežo pridemo do križišča. Smerokaz v levo usmerja na Rateško škrbino in Kopo, mi pa nadaljujemo po markirani poti št. 511, ki se takoj prične strmo vzpenjati (do razpotja smo od parkirišča potrebovali približno 45 minut). Nadaljujemo po udobni gozdni poti. Ko pridemo iz gozda, prečimo manjšo grapo (voda) in kmalu zatem skoraj trčimo v steno Ruše (možic). Tu markirana pot zavije desno preko melišča, mi pa poiščemo slabo vidno, že davno opuščeno stezo, ki je sprva speljana ob steni Ruše, nato pa po poraščenem hrbtu na naši levi. Vstopamo v lepo in zanimivo krnico, ki se ime-

*M. Bucher nad Remšendolom
(foto: Andrej Stritar)*

nuje Gamsov dol (krnica zagotovo upraviči svoje ime). Pot se ponekod izgubi, zato je treba iskati naravne prehode. Višje se praviloma držimo stene na naši desni. Prečimo več manjših grap in v slabi uri dosežemo zatrep Gamsovega dola.

Desno nad nami je ozek žleb, ki vodi na greben (Škrbina Belega potoka), mi pa se vzpenjamo po široki gredi, ki se odpre na naši levi. Ta je strma in zagruščena, zaradi česar je hoja precej naporna. Po slabe pol ure nas na vrhu pozdravi prijazna livada, odpre pa se nam tudi pogled na glavni vrh. Za robom zavijemo desno navzdol in se usmerimo na naslednjo gredo, podobno prvi, le da je krajša. Po 15 minutah smo na grebenu, kjer nas pričaka gosto ruševje. Previdno sestopimo v škrbino, odkoder se ponudi zanimiv pogled na Moriško planinico nekaj sto metrov nižje, lepo pa se vidi tudi greben Malih špic.

Od tu nadaljujemo naravnost navzgor. Prebijamo se skozi približno 200 metrov gostega ruševja, ki se mu je ponekod mogoče izogniti po zaplatah trave in pečevju. Na vrhu tega grebena, ki ga Tuma imenuje Zottenkopf (tudi Bucher nima slovenskega imena, čeprav se nahaja le streljaj za državno mejo), je odločilno mesto za naš vzpon na vrh, ki je sedaj tik nad nami in je od tu videti kaj vrtoglavo. Do tega mesta, ki je prav primerno za krajši počitek, je mogoče priti brez posebnih težav, zadnji del poti pa je zahtevnejši.

Če smo odločeni nadaljevati vzpon, po levi sestopimo nekaj metrov in nato previdno obidem skalno zaporo pred nami. Najdemo se na zelo izpostavljenem vršnem grebenu, kjer nas pričaka kake tri metre visoka gladka plošča s poklino, v kateri je k sreči mogoče najti nekaj zelo dobrih prijemov in stopov. Sledi nekaj metrov plezanja ob vršnem grebenu, ki terja veliko mero previdnosti in je kar dobra vaja za živce, saj skale ob precejšnji izpostavljenosti ne nudijo zanesljive opore. Ko preplezamo tudi to mesto, so težave za nami in sledi le še nekaj metrov hoje do vrha, na katerem je skalna piramida. Z vrha se ponuja zelo lep razgled, ki pa se mu lahko posvetimo le, če ne razmišljamo, da nas čaka še zahteven sestop, za katerega moramo ohraniti potrebno mero zbranosti. Za vzpon na sam vrh, ki ga ocenjujem z drugo težavnostno stopnjo, potrebujemo približno 10 minut, seveda če ne nameščamo varovanja.

Vrnemo se po isti poti. Za celotno turo bomo porabili 6-8 ur.

Rabeljske špice (1909 m)

Vzpon na najvišji, severni vrh Rabeljskih špic (Fünfspitze, Cinque Punti, 1909 m) pričnemo na zanimivi planini Kolja jama, kjer je neoskrbovano zavetišče (odej ni). Po stezi se usmerimo skozi gozd mimo vodnega zajetja in nato desno proti velikemu melišču. Približno deset metrov pod vrhom melišča, preden to preide v žleb, se usmerimo proti poraščenemu grebenu na naši desni (mesto vstopa na greben označuje močic). Od tu se v lažjem, a nekoliko izpostavljenem plezanju (prva do druga težavnostna stopnja) povzpne na greben, pri čemer nam je za kažipot kar dobro opazna stečina.

Vršni del Velikega Bucherja

Po nekaj 10 metrih se lahko usmerimo po pečevju naravnost navzgor, lahko pa še sledimo stečini v desno vse do trebušaste, vlažne skale, ki jo obidem (nerodno mesto) in se nato povzpne strmo navzgor po ozkem žlebu. Nad žlebom se obe smeri združita. Od tu naprej iščemo najlažje prehode, ki nas vodijo proti vršnemu grebenu oziroma travnatemu pobočju nad nami. Ko dosežemo sedlo, se usmerimo na široko gredo, ki se odpre na naši levi in nas po strmem pečevju polkrožno pripelje na vrh. Za vzpon na ta zelo zanimivi, razgledni vrh bomo od zavetišča porabili približno uro in pol. ●

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Remšendol

Razgled na Bucher's Kope: Na levi Skala, sledi manjši piramidast vrh – Vrh nad Belim potokom, nato pa se dviguje Bucher s prepadno steno nad Moriško planino. V ozadju desno je Kaninsko pogorje. (foto: Emil Pevec)

Remšendol (Val Romana) je samotna in slikovita dolina v skrajnem severozahodnem delu Vzhodnih Julijskih Alp. Leži med Mangartsko in Jezersko dolino v smeri sever-jug in se v zatrepu pahljačasto razcepi v številne grape. Gore nad njim niso posebno visoke, so pa zelo drzno oblikovane in težko pristopne. Najpomembnejši je Poldnik – Kopa (Picco di Mezzodi, 2063 m), ki se proti severu nadaljuje z divjim grebenom malo znanih vrhov, med katerimi izstopata Breitkofel (1988 m) in Schüneck (1787 m). Na jugu doline, nad zatrepom, stoji M. Bucher (2023 m), ena najbolj lepo oblikovanih in drznih ostric v Julijskih Alpah. Na zahodni strani se dvigajo nažagane Rabeljske špice (Cinque Punte, 1909 m), ki jih žal iz Remšendola ne vidimo; njihovo prvinsko slikovitost lahko občudujemo iz sosednjega Rablja. Skozi Remšendol teče Beli potok (Rio Bianco), ki pa je večji del svoje poti skrit pod obširnimi prodiščem, največjim v Julijskih Alpah.

Kako v Remšendol?

Mejo z Italijo prekoračimo v Ratečah, tik pred Trbižem pa za železniškim podvozom zavijemo levo za oznako Rutte. Po ozki, asfaltirani cesti smo kmalu v naselju Rutte piccolo, kjer zavijemo levo na dobro makadamsko cesto, ki nas popelje do izteka Remšendola. Ko se cesta spusti in pri potoku zavije odločno na levo, parkiramo vozilo. Do tu rabimo od mejnega prehoda slabe pol ure vožnje.

Koče in zavetišča

V Remšendolu in okolici ni oskrbovanih koč. Na nekdanji planini Kolji jami (Alpe di Rutte, 1520 m) pod Rabeljskimi špicami se nahaja v lični brunarici neoskrbovano zavetišče Capanna Cinque Punti.

Izleti

Poldnik (Picco di Mezzodi) čez Rateško škrbino. **5 ur. Zelo zahtevna označena pot** (v zgornjem delu zgolj označeno brezpotje). Dolga, naporna tura, nobenih varoval, lažje plezanje l. težavnostne stopnje, samo za izurjene. Divji, malo znan, samotni svet.

Monte Sciober (1853 m) čez Vraško škrbino (Portella, 1798 m) in nazaj čez Koljo jamo. **Skupaj 5 ur. Zahtevna označena pot.** Zelo priporočljiva, slikovita tura, na kateri nazorno spoznamo lepote Remšendola. Primerno za društvene izlete.

Literatura

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, Ljubljana 1998; Andrej Stritar: 111 izletov po slovenskih gorah, Sidarta, 1997.

Zemljevidi: Julijske Alpe – zahodni del, 1:50.000, PZS Ljubljana.

Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, 1:25.000, Udine: Tabacco 019.

Andrej Mašera

Dom na Komni

Stara lepota nad Bohinjem

Besedilo in Fotografija: Jože Drab

V visokogorju Julijskih Alp skoraj ne najdemo koč, ki bi bila odprta vse leto. »Se ne spleča,« pravijo na planinskih društvih. »Včasih cel teden ali več ni nobenega obiskovalca.«

Pa vendar PD Ljubljana Matica vztraja in ima svoj Dom na Komni odprt vse leto. »Zgodilo pa se je celo, da zaradi slabega vremena cele 3 tedne ni bilo nobenega gornika, ki bi prišel do našega doma,« je potarnal oskrbnik, ki smo ga obiskali na prvi pomladanski konec tedna. In pri tem ni mislil na rentabilnost doma, ampak na samoto. Vendar je na Komni takšnih trenutkov malo. Obiskovalcev skoraj nikoli ne zmanjka, saj dom stoji na izjemno dobri lokaciji, ki ponuja obiskovalcem v vseh letnih časih nekaj zanimivega: poleti in jeseni lepo naravo z zdravilnimi rastlinami, pozimi in spomladi pa širna bela pobočja, ki so raj za turne smučarje, pa tudi za druge ljubitelje bele opojnosti. Tu se tudi križajo številne poti.

Doma na Komni

Komna

Komna naj bi dobila ime po izpeljavi iz kamna. Zanimiva pa je tudi razlaga v Slovarju slovenskega knjižnega jezika, kjer je izraz komna pojašnjen kot (vodoravna) polica pred odprtino kmečke peči.

Planota Komna je bila nekoč skupaj z dolino Triglavskih jezer Zlatorogovo kraljestvo. Danes je polna gričev, dolin, vrtač, kont, vmesnih hrbtov, škrapelj in kotličev. Po legendi je tako razrito pokrajino povzročil Zlatorog, ko je v jezi, zaradi lovčevega pohlepa, razdejal svet na Komni. Prekriva jo skoraj neprekinjena preproga rušja, iz katerega štrlijo posamezna drevesa – viharniki.

Kako do doma?

Tako kot večina obiskovalcev doma smo se tudi mi lotili vzpona od Doma Savica v zatrepu Bohinjske doline. Tu je veliko parkirišče, ki je poleti žal mnogokrat premajhno za vse, ki bi radi tu pustili svojega jeklenega konjička.

Smerna tabla, na kateri piše »Komna – 2 1/2 h«, nas usmeri levo od poti, ki vodi do slapa Savica. Zlagoma se v ključih povzpne vedno višje po široki poti, dokler ne dosežemo dna koritaste doline, imenovane Pekel. Po njej in njenem desnem, severnem pobočju dosežemo rob planote Komne, od koder je le še nekaj minut do doma. Da ne boste šteli, vam izdam: 66 ostrih zavojev (serpentin) je na poti.

Pot tehnično ni zahtevna, poteka večinoma po senci, kar je v poletni vročini zelo ugodno, hudo strmino pa nam omilijo številni na dolgo speljani zavoji poti. Za vse, ki menijo, da je njihov nahrbtnik pretežak za takšno turo, pa je najbolje, da že na parkirišču del opreme naložijo na žičnico. Ce-

na za kilogram opreme je 60 SIT, smuči pa nam bodo prepeljali za 300 SIT.

Dom

Dom na Komni stoji 1520 m visoko, na vzho-
dnem robu planote Komne. Zgradilo ga je SPD in
ga odprlo 19. julija leta 1936. Ker je med II. sve-
tovno vojno pogorel, so ga po njej obnovili in
elektrificirali. Leta 1964 so zgradili še tovarno ži-
čnico. Ker je bil dom v potresu pred leti rahlo po-
škodovan, se v PD Ljubljana Matica pripravljajo na
temeljito prenovo, pri kateri bodo tudi boljše po-
skrbeli za čisto okolje.

V edinem gostinskem prostoru – jedilnici, ki je
v prvem nadstropju doma, je okoli 90 sedežev. Pro-
stor je topel, ogrevan s pečjo, ki stoji na sredini. Na
enem koncu jedilnice je šank, na drugem pa tele-
vizija. Žal nimajo ločenega prostora za skupine.

V 25 sobah je 90 postelj na pogradih. Zanimi-
vo je, da je 20 skupnih ležišč, za razliko od drugih
koč, spodaj, v pritličju, poleg zgornje postaje to-
vorne žičnice.

Koča ima centralno kurjavo na drva, ki pozimi
oziroma ob mrzlih dneh »deluje« nekje med 19. in
24. uro. Ob 21 h je že prijetno tolpo, a kaj, ko se na-
to spet shladi. Tako se lahko zjutraj zbudimo z »bu-
dilko na mraz«. Če ste bolj mrzle sorte, si pomagaj-
te s kakšno odejo več, saj jih je dovolj, ali pa prine-
site s seboj spalno vrečo. Seveda poleti teh težav ni.

V sobe smemo le v copatih, in če jih nimamo s
seboj, jih imajo nekaj tudi v domu. V pritličju in
nadstropjih so tudi umivalnice z mrzlo vodo in
WC-ji. Voda je kapnica in napisi priporočajo, da je
ne pijemo.

Skozi okna jedilnice je lep pogled na kilome-
ter niže ležeče Bohinjsko jezero in Staro Fužino, v
ozadju pa na Karavanke s Stolom. Če želimo vide-
ti več, se napotimo okoli doma. Obkrožajo nas za-
nimivi visoki vrhovi, sedla in škrbine, doline in
planote. Lepo se vidi bližnji Ski hotel na Voglu.

Osebj

Franc Oblišar je bil oskrbnik doma sedem let.
Bil zato, ker je v času, ko to berete, v domu že nov
oskrbnik Brane Cvek. V zimskem času pride v dom
kuharica Mari Rahne, ki sicer že petnajst let kuha v

Koči pri Triglavskih jezerih. V poletnem času in za
določene dneve dobi oskrbnik pomoč pri strežbi.

O Francu krožijo številne zgodbe vseh vrst in
zanimalo nas je, kako bo. Pa ni bilo nič pretreslji-
vega. Takšen je bil kot večina drugih oskrbnikov.
Bil je prijazen in vljuden, kljub temu pa nam je
med vrsticami dal vedeti, kdo je tu šef. Tudi prav.
To nas ni oviralo. Če se je le dalo, nam je šel na ro-
ko. Tudi do drugih gostov je bil prijazen in se je
rad zapletel z njimi v pogovor. Ker govori tudi tuje
jezike, ni bil nikoli v zadregi, ko so prišli tujci. Nje-
govi najbolj nenavadni gostje so bili Izraelci in Irci.

Vzdušje v koči je bilo precej umirjeno, saj je bi-
lo zaradi mrzlega severnika obiskovalcev zelo ma-
lo. Stanje pa je povsem drugačno poleti, ko je obi-
skovalcev več in je med njimi tudi precej takšnih,
ki z gorami nimajo veliko skupnega.

Hrana

Hrana, ki smo jo pojedli v tistih treh dneh, je
bila odlična, če izzamemo sendviče s čudno sala-
mo, ki smo jih dobili za na turo. Bravo, Mari! Ško-
da le, ker je porcije kmalu zmanjkalo, čeprav ni bi-
la majhna, ampak normalno velika.

V domu lahko dobimo enolončnice (ričet, jo-
ta, pasulj), ajdove žgance z ocvirki (600 SIT), siro-
ve štruklje (850 SIT), jabolčni zavitek (400 SIT),
palačinke (550 SIT) in še marsikaj po naročilu, če
le imajo na zalogi.

Za skupine pa je bolje, da se predhodno napo-
vedo po telefonu 04/5721-475.

Hitrost postrežbe je bila nekoliko pod pričako-
vanji glede na to, da ni bilo veliko gostov, vendar v
mejah tolerance. Bolj pa nas je motila čistoča oziro-
ma nečistoča prtov na mizah. Da o kupih smeti pod
posteljami na skupnih ležiščih raje ne govorimo.

Neprijetno nam je bilo tudi, ko je na našo sku-
pino (res smo se zabavali in smejali) besno siknil
starejši obiskovalec: »Tišina zdaj! Pojdite kam dru-
gam! Radi bi gledali dnevnik.« In res ni bil sam:
kar precej ljudi se je posedlo v bližino televizijske-
ga sprejemnika. Pravkar se je začel TV-dnevnik
na TV Slovenija. Grozljivo. Razumel bi, če bi jih
zanimala vremenska napoved, da bi vedeli, kaj
lahko pričakujejo naslednji dan na turi. Še tu ne
morejo brez vojn in politike. Kje je sedaj tisto pra-
vo, prešerno vzdušje v koči?

Cene v domu:

spanje na skupnih ležiščih za nečlane PZS	1500 SIT
spanje na skupnih ležiščih za člane PZS	1050 SIT
popust pri spanju, če imamo lastno rjuho	- 350 SIT
enolončnica brez mesa	500 SIT
goveja juha	350 SIT
čaj z limono	150 SIT
pivo 0,5 l	400 SIT
razglednica z znamko za Slovenijo	150 SIT

V koči se ne sme kaditi. Kljub tovrstnemu znaku pa smo opazili, da je prvi večer nekdo prižgal cigareto. Druge dneve kršitev nismo opazili.

Pohvalno pa je, da te takoj ob 22 h ne naženejo spat, ampak lahko še kakšne pol ure (včasih po dogovoru celo dlje) v miru igraš tarok s prijatelji. Seveda moraš spoštovati nočni mir in tišino.

Ture

Možnih tur v okolici je izredno veliko: od krajših in lažjih do dolgih, zahtevnih, nemarkiranih ali celo plezalskih. Predlagam le 5 izmed njih:

1. Komna-Koča pri Triglavskih jezerih-Črno jezero-Komna (ali Komarča-Savica)
2. Komna-Vratca-Krnsko jezero-Krn-Batognica-Peski-Lepoče-Komna
3. Komna-Vratca-Mahavšček-Pl. Govnjač-Komna
4. Komna-Kal-Oslova škrbina-Lanževica-Komna
5. Komna-Vogel

Stopinja

Tina Rot

Bila si moja in moja boš ostala.
Sama na ozki stezi, v belem snegu.
Če boš vprašana, boš spregovorila,
morda pokazala smer.
Hranila boš spomine.
In na pomlad
boš prišla v dolino
v drobnih kapljicah,
ki bodo veliko več kot spomin!

Ture so opisane v vodnikih, za nasvet pa lahko vprašate tudi oskrbnika doma. Neveščim svetujem spremstvo vodnika.

Zanimivosti v okolici

Na sami planoti Komni ni večjih zanimivosti. Najdemo jih nekoliko severneje (Triglavsko jezero) in zahodno (ostanki Soške fronte).

Če imamo po turi, ko s Komne sestopamo proti Bohinju, še kaj časa, si lahko ogledamo slap Savica. Označeni odcep nas kakšnih 15 minut, preden pridemo do parkirišča, usmeri levo po markirani poti do 78 m visokega slapu.

Po naporni turi se lahko spočijemo tudi ob in v Bohinjskem jezeru, največjem slovenskem stalnem jezeru, ki se poleti segreje tudi do 23 stopinj ali več.

Literatura

V domu nimajo na prodaj nobene literature. Morda bo bolje poleti.

Vsem obiskovalcem priporočam vodnik po Julijskih Alpah (PZS) in vodnik po Bohinjskih gorah (Sidarta) ter zemljevide Triglavski narodni park 1:50.000, Bohinj 1:25.000 in Triglav 1:25.000.

Zaključek

Dom na Komni mi deluje kot stara gospa, ki je bila nekoč lepota, sedaj pa je morda že skrajni čas, da gre na lepotno operacijo. Predvsem zato, ker nam še vedno lahko veliko zanimivega pove in da. ●

Planinski pupek

(Triturus alpestris)

Gorska žival meseca

Besedilo in Fotografije: Milan Vogrin

Planinski pupek, nekateri ga imenujejo tudi alpski, sodi med dvoživke, in sicer bolj natančno med repate krkone. V ta red sodi tudi verjetno vsem bolj poznani navadni močerad, ki ga spoznamo po živo rumenih lisah po telesu.

Planinski pupek tako kot vse dvoživke v času zime hibernira, kar pomeni, da v tem obdobju ni aktiven, pač pa to obdobje »prespi«. Hibernacija v glavnem poteka na kopnem, le redko v vodi. Na kopnem si planinski pupek poišče različne razpoke v zemlji, v lesu ali pod njim, v skalnih razpokah in na podobnih mestih, kjer otrpel preživi zimo. Osebk, ki zimo preživijo v vodi, se zarijejo v mulj. Preživetje tako tistih na kopnem kot tistih v vodi je odvisno od temperatur. Če temperature padejo močno pod ledišče, pupki pa so si zavetje našli

Planinski pupek v kopenski noši.

V svatbenem času se planinski pupek zadržuje v vodi, kjer pride do izraza njegova pisana obarvanost.

preveč na površini, zime skoraj zagotovo ne bodo preživel. Podobno velja tudi za tiste v plitvih vodah, saj se lahko zgodi, da voda zamrzne vse do dna, kar za pupke pomeni skoraj gotovo smrt.

Iz zimske otrplosti se pričnejo prebujati že zgodaj spomladi, na bolj osončenih mestih že pozno pozimi. Takoj se napotijo proti vodi, kjer kmalu dobijo svatbeno preobleko. Ta se od kopenske razlikuje po bolj živi obarvanosti, pa tudi koža postane bolj gladka. Samci v svatbenem obdobju, to je v vodi, dobijo tudi greben na hrbtu, od samic pa se ločijo še po bolj intenzivni barvi. Planinski pupek je živo obarvan. Po zgornji strani je sivo do zeleno moder, modri pa so tudi boki, kjer so še velike temne pege na beli podlagi. Proga na repu, ki je posebno dobro vidna pri samcu, je podobne barve kot boki. Spodnja stran je pri obeh spolih enobarvno rdeče-oranžno obarvana. Samci so manjši kot samice, te pa lahko dosežejo

Spodnja stran planinskega pupka je enobarvno oranžna, kar ga loči od naših dveh preostalih pupkov.

dolžino tudi do 12 cm, seveda z repom. Pupek je plenilec, ki se prehranjuje z drobnimi nevretenčarji, v slast pa mu gredo žabji mrest in paglavci.

Ko planinski pupki prispejo do vode, se prične parjenje. Parjenje, razvoj odloženih jajčec in kasneje ličink poteka izključno v vodi. Za razliko od žab, ki imajo zunanjo oploditev, je ta pri pupkih notranja. Po oploditvi samica odloži jajčeca, zopet za razliko od žab, vsakega posebej in ga zavije v vodno rastlinje. Na ta način je jajčece skrito pred plenilci, to pa so lahko drugi pupki, žabe ter še posebej ribe. V eni sezoni lahko samica odloži tudi preko 100 jajčec. Čas, ki je potreben, da se iz jajčeca razvije ličinka, je odvisen od temperature vode. Pri višjih temperaturah je razvoj hitrejši in obratno. Ličinka je podobna odrasli živali, le da ima zunanje škrge, ki so podobne razvejani vejici. Sprva je tudi brez nog, zatem pa najprej zrastejo zadnje, nato pa še prve. Ličinka se sčasoma preobrazi (poglavno strokovno imenujemo metamorfoza) in zapusti vodo. Žival je podobna odraslim osebkom, vendar še ni odrasla, tudi precej manjša je. Spolno zrelost doseže po treh letih, dočaka pa lahko starost tudi preko 10 let. Pri populacijah visoko v gorah se lahko celo zgodi, da se ličinke v istem letu zaradi nizkih temperatur ne uspejo preobraziti. V ugodnih pogojih lahko ličinke prezimijo v vodi, metamorfoza pa spomladi nemoteno poteka naprej.

Pupek v obdobju razmnoževanja izbira stalne vode različnega nastanka; bodisi so to manjša naravna jezera, vodna zajetja, kali, namenjeni napaanju živine, ali pa jezerca na barjih ali celo razli-

čni jarki. Izogiba se le vod, kjer so prisotne ribe, ki veljajo za glavnega plenilca pupkov.

Kot pove že ime, planinski pupek naseljuje hribovite predele, v višino pa gre vse tja do 2000 metrov, pravi alpinist torej! No, srečamo ga ponekod tudi v nižini, kjer pa je redkejši. V Sloveniji je splošno razširjen, ni ga le v nekaterih povsem ravninskih predelih. Podobno je tudi v Evropi, kjer se pojavlja v številnih podvrstah. Pri nekaterih nastopa tudi neotenija, kar pomeni, da spolna zrelost nastopi na stopnji ličinke. Pri nas ni ogrožen, določene populacije pa lahko ogrozi vnos rib v njegove razmnoževalne vode.

Podobno kot močerad ima tudi planinski pupek strupne žleze, ki so skoncentrirane na glavi za očmi, vendar njihov strup ni nevaren naši koži. Če si želimo pupka od bližje pogledati, si prej navlažimo roke, da se žival ne izsuši, zatem pa ga položimo nazaj na mesto, kjer smo ga ujeli. ○

1. mednarodni Festival gorniškega Filma Bled 2002

Besedilo: Boris Strmšek

Po aprilski reviji gorniških filmov v Cankarjevem domu smo imeli v kratkem času že drugo priložnost, da se zberemo pred filmskim platnom, ki nas je poneslo v svet gora in gorniških podvigov. Od 10. do 12. maja smo na Bledu obiskali 1. mednarodni Festival gorniškega Filma, ki naj bi postal tradicionalen. Organiziral ga je Zavod za pospeševanje turizma – Turizem Bled, pokrovitelj Festivala pa je bil predsednik RS Milan Kučan. Direktorju Festivala Silvu Karu, ki je vsestranski alpinist in stalen gost največjih tovrstnih prireditev v svetu, je uspelo sestaviti pester program z nekaterimi znanimi filmskimi imeni. S predavanji so se predstavili trije gostje, in sicer naš izkušeni himalajec, odlični alpinist ter gorski vodnik Andrej Štremfelj, Francoska alpinistična dama Catherine Destivelle ter angleška plezalska legenda Doug Scott. Več o Festivalu boste lahko prebrali v naslednji številki Planinskega vestnika.

Razgaljena Šmarna gora

Problemi zaradi množičnosti

Besedilo: Majda Kovačič

Na pragu slovenskega glavnega mesta stoji Šmarna gora – najbolj priljubljena in množično obiskana izletniška točka meščanov in ljudi iz širše okolice. Gora ima značilno obliko, ki jo tvorita dva vrhova: 669 metrov visoka Šmarna gora in 696 metrov visoka Grmada. Glede obiska močno prevladuje Šmarna gora, kjer stoji protiturški tabor s cerkvijo in gostiščem. Nanjo vodijo številne planinske poti z vseh strani. Vendar so te zelo neenakomerno obiskane; nekatere so lažje dostopne za večino

izletnikov, predvsem iz smeri Ljubljane, delno pa je za to krivo tudi nepoznavanje pestrosti poti, ki vodijo na hrib. Tako je najbolj obiskana tista iz Tacona, imenovana pot čez Spodnjo Kuhinjo.

Pot čez Spodnjo Kuhinjo je stara pot domačinov, ki vodi od gostilne Grad do Romarske poti malo pod sedlom. Je precej strma in gre ves čas po gozdu. Zaradi prevelikega števila obiskovalcev je, kjer teren dopušča, široka tudi deset metrov ali več. Obiskovalci se gneči, predvsem pa blatu in koreninam, umikajo levo in desno ter izhodijo nove in nove steze. Te so se združile v pot nenormalne širine. Na vsej tej širini propadata podrast in gozd v celoti. Kjer je teren strmejši in je označena pot speljana v oklukih, se pojavljajo nove bližnjice in ... gozd propada.

Gora je iz karbonatne kamnine in ob poti rastejo rastline, ki dobro uspevajo na bazični podlagi. Le v Spodnji Kuhinji, kjer je na apnenčasti podlagi debela plast bolj kisle prsti, so rasla drevesa pravega kostanja. Namesto kostanjevih dreves in podrasti je danes široka blatna drsalnica. Redni obiskovalci Šmarne gore z žalostjo opazujemo značilno skalo s markacijo, ki stoji sredi steze že blizu stičišča z Romarsko potjo. V naših mladih letih je bila skala »veseli kraj počitka«, saj smo ob njej vedeli, da smo že visoko. Še pred 10 leti je bila trdno usidrana v tla. Poglobljanje poti zaradi erozije je danes znižalo teren okoli nje. Samo vprašanje časa je, kdaj bo skala »iz naše mladosti« zgrmela po bregu v dolino.

Ko ocenjujemo škodo v gozdu, se moramo ustaviti pri naslednjih problemih:

- Erozija je strahotno napredovala in je največji problem na gori. Vzrok zanjo je preštevilčen

*Vpliv množičnega obiska na Šmarni gori
(foto: Igor Maher)*

obisk, ki se tudi v prihodnosti ne bo zmanjšal, zato se moramo resno lotiti ukrepov za ohranjanje naravnega okolja.

- Vrezovanje imen v lubje dreves na srečo ni več tako popularno.
- Odmetavanje prazne embalaže in drugih odpadkov ob poteh se je tudi močno zmanjšalo, k čemur so pripomogli tudi številne čistilne akcije in ozaveščanje obiskovalcev.
- Nabiranje cvetja – predvsem črnega teloha – je še vedno močno prisotno.
- Psi, ki nas spremljajo na planinski poti, s svojo prisotnostjo izven steze vznemirjajo gozdne živali. Tabla ob vznožju opozarja lastnike, da naj imajo svoje ljubljence na vrvi. Zaradi velikega števila psov postajajo problem tudi številni pasji iztrebki ob poti.

Ne moremo rešiti svetovnih ekoloških problemov. Potrudimo se, da obvarujemo propada naravo okoli nas. Korak za korakom, vsak človek nekaj, vsaka dežela nekaj in planet Zemlja bo ostal naš dom.

Kako zaustaviti propadanje gozda ob poti?

Šmarna gora spada v pristojnost treh občin: Ljubljana, Medvode in Vodice. Za Pot čez Spodnjo Kuhinjo skrbi Planinsko društvo Šmarna gora, kakor tudi za vse ostale steze na Šmarni gori. Zaradi množičnega obiska planinsko društvo omenjene poti ne more kvalitetno vzdrževati in stanje je zaskrbljujoče. Že leta dolgo je v postopku razglasjanja Krajinski park Šmarna gora. Projekte za razglasitev vodi Ljubljanski regionalni zavod za naravno in kulturno dediščino. Pri urejanju poti na gori imajo pomembno mesto tudi lastniki gozdov in Zavod za gozdove. Vse našteje ustanove morajo z medsebojnim sodelovanjem rešiti leta trajajoči problem. Tudi vsi mi, pogosti obiskovalci Šmarne gore, bomo z opozarjanjem na problem pospešili njegovo rešitev.

Narave nismo dobili v dar od naših prednikov, temveč v izposojlo od naših vnukov, in takšno, kot smo dobili, moramo tudi vrniti. ●

Ogrožena Unška koliševka

Neodgovorno vedenje plezalcev

Besedilo: Špela Habič

Unška koliševka leži sredi planotastega kraškega sveta med Rakovim Škocjanom in Planinskim poljem. Je ena naših najlepših udornic s strmimi, prepadnimi stenami, ki v najvišjem delu presegajo 100 metrov. Rastje v koliševki je zelo zanimivo. Dno in spodnji del poraščajo smreke, ki pričajo o temperaturnem in vegetacijskem obratu. Hladen zrak se namreč ujame v globoki udornici in ustvarja ostrejšo ekološko pogoje. Zgornje dele sten koliševke poraščajo bolj toploljubne vrste. Unška koliševka je hkrati pomembno prebivališče nekaterih redkih živalskih vrst, zlasti ptic.

Kot poseben kraški pojav in življenjski prostor najbolj raznovrstnih rastlin in živali, med katerimi so tudi redke in ogrožene vrste, je bila Unška koliševka leta 1984 zavarovana (Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju občine Postojna, Ur. objave št. 29/84).

V preteklem letu je skupina plezalcev iz Alpinističnega odseka Kranj Unško koliševko izbrala za svoje plezališče. Ne da bi poskusili pridobiti soglasja pristojnih služb in lastnika zemljišča, so grobo posegli v območje. Pod steno, ki so si jo izbrali za plezanje, so posekali nekaj dreves. Žal sta bili med njimi tudi dve tisi. Tise so v naših gozdovih dokaj redke in zato še posebej zavarovane in jih je prepovedano sekati (Odlok o zavarovanju redkih ali ogroženih rastlinskih vrst v SR Sloveniji. Ur. list št. 15/76). Plezalci so tudi odkopali del pobočnega gručja, da so si izravnali več ploščadi za taborjenje. O njihovi prisotnosti in odnosu do narave pričajo tudi odpadki, kurišča ter klini in druga varovala v steni.

Zaradi varovanja živega sveta v Unški koliševki plezalna dejavnost v tem območju ni sprejemljiva in ni v skladu s predpisanimi varstvenimi režimi. Zato je zadevo v svoje roke prevzel gozdarski inšpektor. Območje bo treba sanirati in v največji možni meri vzpostaviti prvotno stanje. Posekanih dreves pa seveda ni mogoče postaviti nazaj.

(Povzeto po biltenu Park Snežnik, izdaja Ministrstvo za okolje in prostor)

Primarne stenske oblike

Geologija slovenskih sten, 2. del

Besedilo in Fotografije: Bogomil Celarc

V drugem delu člankov o geologiji slovenskih sten bomo spoznali, kako nastanejo stenske oblike. Najprej se bomo zaustavili pri primarnih oblikah, naslednjič pa se bomo posvetili sekundarnim.

Stenske oblike (zajede, kamini, plošče, previsi, strehe ...) nastanejo kot posledica različnih procesov, ki se najpogosteje medsebojno kombinirajo.

Kako bo nekoč stena izgledala, je najprej odvisno od tektonske zasnove. Kamnine se zaradi pritiskov premikajočih se litosferskih plošč lomijo in premikajo na različne načine, tako da nastanejo prelomi in razpoke.

Ob prelomu se je zgodil vsaj majhen premik vzdolž ploskvine nezveznosti. Prelomne ploskve so lahko popolnoma gladke, včasih tudi spolirane (tektonsko zrcalo). Na njihovi površini lahko opazimo tudi vzporedne linije, to so ponavadi nekakšne raze, ki

so včasih stopničasto oblikovane, s pomočjo katerih lahko ugotovimo, v kateri smeri sta se premikala sosednja bloka. Izraženi so lahko tudi plitvi valovi; z njihovo pomočjo lahko ugotovimo smer premikanja, ki se je zgodila vzdolž grebenov in dolin med valovi.

Razpoke se od prelomov razlikujejo po tem, da ob njih ni prišlo do vzdolžnega, ampak samo do malenkostnega prečnega premika. Kamnina je počila zaradi različnih vzrokov: razbremenitve zaradi teže, razpoke spremljajo prelome.

Plezamo lahko po samih prelomnih ploskvah (plošče), ki so nagnjene pač tako, kot je bil nagnjen prelom, en blok pa je bil (deloma) odstranjen. Nastanejo lahko položne, navpične in previsne plošče.

Zajede nastanejo takrat, ko sta ohranjeni še obe ploskvi preloma, tako da plezamo delno po eni ploskvi, z rokami se prijemamo druge ploskve, delno pa po prečnemu odlomu drugega bloka.

Kamini nastanejo takrat, kadar navpični prelomi in razpoke sekajo steno pravokotno, obe prelomni ploskvi pa sta medsebojno razmaknjeni, tako da se lahko človek spravi vmes. Če pa sekajo prelomi steno prečno ali pa celo vzporedno, nastanejo ogromne luske (severna stena Triglava – Dolga Nemška), ki so prislonjene na glavno steno. Če pa je ta luska precej debela, ji že lahko rečemo steber. Stolpi pa nastanejo takrat, ko je ta ob prelomnih oziroma razpoklinskih ploskvah popolnoma ločen od glavne stene.

Če razpoka seka prelomno ploskev, dobimo poč, če jih je več, pa sistem poklin. Ponavadi lahko vanje vtaknemo samo prste.

Našteto velja predvsem za apnence in dolomite, pri magmatskih kamninah je lahko nastanek razpok tudi drugačen (ohlajanje – krčenje – pokanje, krojenje pri ohlajanju).

Tankoplastoviti apnenci so za kakšna dva metra premaknjeni ob prelomu. Nastane zajeda, ki se kombinira s plastovitostjo. Vzhodna pobočja Mrzle gore.

Rahlo nagubane, strmo ležeče plasti apnenca. Ker ležijo skladi pravokotno na pobočje, se je ustvaril kamin, katerega stene tvorijo ploskve plastovitosti.

Narivi so približno horizontalni prelomi, ki nastanejo zaradi stiskanja kamnin. V takih primerih lahko dobimo streho.

Stenske oblike so odvisne tudi od načina nastanka kamnine. V plastnatih kamninah lahko plezamo po ploskvah plastnatosti. Če so plasti horizontalne, dobimo na spodnji ploskvi streho (če manjka del nižjih plasti)

oziroma polico (če manjka del višjih plasti). Če so plasti nagnjene, nastanejo večji ali manjši previsi, bolj ali manj nagnjene police, če so vertikalne, pa so to plošče.

Masivne oziroma neplastnate kamnine so zgrajene predvsem iz koral in drugih organizmov. Ponekod nastanejo osamljeni grebeni med sicer klastičnimi kamninami, ki hitreje preperevajo, tako da apnenci kot nekakšni čoki izstopajo v reliefu. ●

Značilen prelom z notranjo prelomno cono iz zdrobljenih apnencev. Ob zavarovani poti Češka koča–Mlinarsko sedlo.

DuMo®

ŠPORT IN PROSTI ČAS d.o.o.

Ig 313, tel. (01) 286 28 33,

www.dumo.si

info@dumo.si

Kako se obleči na trekingih in popotovanjih? Iz našega proizvodnega programa lahko izberete perilo, jopiče, hlače, kape, rokavice ... iz materiala ▲ POLARTEC, ki omogoča neovirano gibanje, greje in varuje pred vremenskimi nepravilnostmi.

Naše artikle lahko dobite v trgovinah:

ANNAPURNA (Ljubljana, Krakovski nasip 10), PROKOLO ŠPORT Kamnik, KEJŽAR ŠPORT Kranjska gora, ALP SPORT Novo mesto, BOGO ŠPORT Trbovlje, ALPIN SPORT Bohinj, TERRA Maribor, Planinsko društvo Ljubljana Matica.

Posebne ugodnosti za klube in društva.

Organizacija trekingov v Afriko, Azijo, Južno Ameriko in po evropskih štiritisočakih.

Naša smer

Turbo petka v Lastovcu

Še neodkrita stena

Besedilo in Fotografije: Boris Strmšek

Nekoč prej sem sicer že slišal nekaj o Lastovcu in o steni, ki naj še ne bi bila preplezana. Pa saj je vse že preplezano, le kje lahko še najdeš nedotaknjene stene!? Potem sem nekoč sestopal s Korošice in sem se odločil za nekakšno varianto mimo jezera Vodotočnik ter med Desko (1970 m) in Tolstim vrhom (1986 m) proti planini Podvežak, kjer običajno puščamo avtomobile. In sem na prelazu Prag daleč spredaj zagledal steno, ki se mi je zdela kar zanimiva. Fotografija stene je bila nato kar nekaj časa prilepljena ob mojem domačem računalniku, preden je padla odločitev, da gremo pogledat tja, če je stena zares primerna za plezanje. Z Lorijem sva nato neko brezdelno majsko soboto (le kje so sedaj takšni dnevi?) odšla na raziskovalni potep nad Lučko Belo. Najprej v Luče in nato v Podvolavljek ter navzgor po makadamu do planine Podvežak. A tokrat nisva odšla čez planino proti Korošici kakor običajno, temveč sva jo ubrala še dalje po cesti oziroma nato bolj kolovozu do lovske kočice in nato po robu nad Lučko Belo. Med visokimi borovci je izsekana ozka pot, ki nas pripelje na Desko, od koder se lahko nato spustimo po nekoliko manj vidni stezi navzdol in v levo pod razbito skalno steno. V desnem delu stene je pogled navzgor precej obetaven. Strme zajede, ponekod tudi previsi, med njimi plošče ... Ta del je visok kakšnih 120 metrov, dovolj za kakšno rekreacijo spomladi, ko je v visokih stenah še bolj mrzlo, pa tudi kakšen sneg. Stena je obrnjena proti zahodu in pozno dopoldan ga že obsije sonce. Raziskovalni izlet se je zaključil z nevihto in celo sneženjem, tako da sva prišla nazaj do avtomobila »mokra do gat«, ko sva se plazila med visokimi borovci. A sklenila sva, da še prideva, vendar takrat s plezalno opremo.

Prve smeri v steni

In tako sva se kmalu spet znašla pod (verjetno) nedotaknjeno steno Lastovca. Spet je bilo kar nekaj ogledovanja, da sva

se nato nekako odločila za vstop v desnem delu, kakšnih 25 metrov desno od previsne zapore. 15 metrov navzgor (težavnostna stopnja III-IV), kjer je nato večja gredina, in po njej proti levi ter nekoliko navzgor. Tam sva nato obstala pod nekakšnim kotom, ki ga je sestavljalo nekaj zajedic in poč. Izbrana je bila kar pestra, vendar sva se v prvem poizkusu odločila za poč, ki je vodila proti desni navzgor in nato po ozki zajedi. Smer je bila na pogled precej težavna, vendar naju je presenetila z lepim plezanjem in težavnost ni preseгла V+. Poimenovala sva jo Tiha voda. Kmalu sva bila spet na vstopu, kjer sva izbrala nekoliko težjo varianto levo ob prejšnjem vstopu. Prišla sva do kota, kjer pa sva se odločila, da tokrat splezava naravnost čez zajedo, ki je popestrena tudi s previsi. Najprej navzgor in nekoliko levo (VI-) pod previsi, kjer nas nato pričakata dve zajedi. Odločila sva se za desno (V+), pripeljala naju je na polico, ki poteka čez skoraj vso steno. 10 metrov levo vodi navzgor širša poč. Skala daje videz krušljivosti, vendar pa me je presenetila s svojo kompaktnostjo, ko sem tlačil »Frende« v razpoko in lovil ravnotežje v vertikali. Težavnost okoli VI. stopnje je po 25 metrih nekoliko popustila. Zgoraj se nato skala nekoliko položi in tu in tam nas spet pričaka kakšna polica (IV-V). Do roba stene je nato teren nekoliko bolj razbit.

Nazaj proti avtomobilu pod planino Podvežak lahko odidemo po poti zgoraj ali pa kar po dobro vidni in shojeni stezi ob vzno-

Še neodkrita stena

žu stene, ki nas okoli vogala pripelje v strmo poraščeno pobočje in nato navzgor do roba nad Lučko Belo. Tukaj, čez tako imenovani Grofov štant, je tudi najenostavnejši dostop pod steno, a ga boste zgoraj težko našli, če ste prvič tukaj.

Turbo petka in medvedi

Stena Lastovca je visoka v desnem delu okoli 130 metrov in ponuja tudi možnosti za dokaj težke vzpone, na žalost pa se (za izbirčnejše) ne ponaša s preveč dobro skalo. Če ste predvsem mojster plezanja v pakleniški skali, boste tukaj doživljali težke trenutke in tresoče noge. A za prave alpiniste je to dober trening za vzpone v visokogorju. Drugo smer v steni sva z Lorijem poimenovala Turbo petka, kar pa je zgodba s poti domov. V Lučah sva namreč pobrala štoparja in po nekaj kilometrih vožnje po nam dobro znanih ovinkih ob Savinji je dekle previdno vprašalo: »A je tale petka turbo?« Mi dva v smeh, Lorijevi »petki« Campus pa je zrasel greben. Pravzaprav sva nameravala pod steno ostati še kakšen dan, vendar nama nekako ni preveč dišalo, saj se je tam

Stena Lastovca

naokoli potikal medved. Nekaj dni prej si je v bližini postregel s kravo, pa nisva bila navdušena, da bi naju doletela podobna usoda. To so bili menda tisti medvedi, ki so se naveličali Bosne in tamkajšnje »veselice«, pa so prišli k nam s trebuhom za kruhom.

Sedaj so v steni tri smeri. Zadnja je nastala lani v jeseni, ko sva z Jožico preplezala desno od težkega dela smer Huda mravljica (V), ki zgoraj poteka po eni od najmarkantnejših zajed. Ostalo pa še čaka. In če kakšen vikend nimate načrtov ... Medvedov pa menda sedaj tam ni več. ●

Pozor: miniranje nad Ospom

Splošno gradbeno podjetje SCT d. d. Ljubljana je obvestilo PZS, da bodo kot izvajalci glavne trase avtoceste Klanec – Strmina izvajali minerska dela na območju Črnega Kala nad vasmi Gabrovica in Osp. Ob tem SCT naproša našo krovno gorniško organizacijo, da zaradi varnosti alpinistov, ki uporabljajo plezalno steno pod območjem izvajanja del, STROGO PREPOVE plezanje v steni v času miniranja, in sicer od ponedeljka do petka v času med 12. in 14. uro ter med 17. in 19.

uro. Ta prepoved naj bi veljala eno leto. SCT še prosi za upoštevanje opozorila, saj se lahko le na ta način preprečijo morebitne nesreče. Torej?

Ob tem se sicer lahko vprašamo, kje so sedaj vsi tisti junaki, ki so udarili po plezalcih zaradi domnevnega preganjanja ptičev v stenah Kraškega roba. Ali pa bo miniranje izvedeno tako, da ga ptiči še opazili ne bodo!? Iz SCT-jeve »prošnje« sicer ne razberemo natančno, za katero steno gre, po vsej verjetnosti pa je to Mišja peč, v primeru sten nad vasjo Osp (Velika stena, Babna ...) bi sicer morali izseliti kar celo vas. Opozorilo verjetno ni namenje-

no samo alpinistom, ki so tako ali tako vajeni padajočega kamenja, predvsem gre tukaj za športne plezalce, ki so najpogostejši obiskovalci tukajšnjih sten. Glede na to, da takšna prepoved oziroma opozorila niso samo stvar medijev, temveč predvsem raznih obvestil na kraju samem, kar predstavlja tudi stroške, bo zanimivo izvedeti, kako se bo SCT potrudil na tem področju. Obvestila pa bodo morala biti v več jezikih, saj te stene obiskujejo plezalci iz cele Evrope. Skratka, izogibajte se sten med Ospom in Gabrovico zaradi miniranja! (Boris Strmšek)

Vrhunska serija Uroša Perka

Leta 1992 je v Mišji peči pri Ospu nastala najtežja smer pri nas, Tadej Slabe je namreč po dolgih letih poskusov preplezal smer, ki jo je poimenoval Za staro kolo in majhnega psa ter ocenil z 8c+. Vse do lani je veljala za najtežjo smer v Sloveniji in obenem za eno najtežjih na svetu, saj je kljub mnogim poskusom tudi mnogi svetovno znani plezalci niso uspeli preplezati. Do sedaj sta smer ponovila le Španec Pedro Pons in naš Urh Čehovin. Uroš Perko (AK Črna, City Wall, Promontana) se je smeri prvič lotil pred petimi leti, z načrtnim treningom pa je v prvih spomladanskih dneh končno postavil piko na i in smer uspešno preplezal. A uspeh v izredno previsni smeri, ki zahteva od plezalca izredno moč in vzdržljivost, ni bil edini dosežek Perka v zadnjem mesecu, saj je kmalu opravil še z nekaj težkimi smermi, ki so čakale ponavljalce. Tako je v Pa-

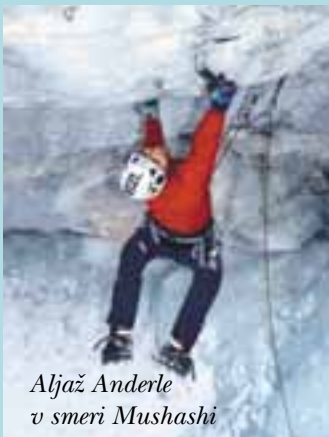
klenici na Hrvaškem opravil prvo ponovitev smeri II Maratoneta, ki jo je že pred 14 leti preplezal Italijan Manolo in se je prav tako upirala številnim znanim plezalskim imenom. Smer, ki slovi po izredno majhnih in ostrih oprimkih v previsni plošči, je za svojo oceno 8b+ izredno dolgo čakala na ponovitve. Težava je predvsem v tem, da študij smeri pobere kožo na prstih, za plezanje pa je treba imeti izredno dobre pogoje – suho vreme in nekoliko nižje temperature. Kmalu zatem je Perko opravil še drugo ponovitev naslednjega pa-

kleniškega problema – smeri Mosquito, ki jo leta 1988 preplezal avstrijski plezalec Gerhard Horhager. Smer ima oceno 8b. Za zaključek izredno uspešne serije je Uroš Perko v Ospu preplezal še novo kombinacijo smeri, ki jo je ocenil 8c. Poteka čez smeri Corto, Manana, Talk is cheap, Za staro kolo in se konča v smeri Sanjski par. Čez 90 gibov dolgo smer je poimenoval Mr. Big Hand. Perko je obenem tudi prvi, ki je preplezal vse tri smeri v tako imenovani Tedijevi luknji – Talk is cheap (8c), Za staro kolo ... (8c+) in Sanjski par (8c). Za njim je tako že sedem smeri z oceno 8c ali več, od tega jih je pet preplezal kot prvi. Z zadnjimi vzponi je dokazal, da je eden najboljših slovenskih športnih plezalcev, njegovi vzponi pa so zavidanja vredni tudi v svetovnem merilu. Glede na njegovo Formo pa lahko kmalu pričakujemo še kaj podobnega in tudi vzpon v kakšni smeri z oceno 9a ni več tako daleč. (Boris Strmšek, Fotografija: Stanko Gruden)

Anderle čez M11

Aljaž Anderle (Petzl/Charlet Moser, Mammut) se je po zaključku svetovnega pokala v lednem plezanju še nekoliko pomudil v Kanadi, kjer je ogromno možnosti za ledne vzpone vseh težavnosti in dolžin. Tako se je odpravil tudi pod trenutno najtežjo ledno smer na svetu, ki poteka v votlini Cineplex blizu prelaza Sunwapta. Smer Mushashi je decembra 2001 kot prvi preplezal Will Gadd in jo ob tem, da je ponovil večino vseh najtežjih smeri na svetu, ocenil s M11/M12. Prvi vzpon je opravil s paščki na cepinih, Februarja pa je opravil še vzpon brez paščkov. Anderle je smer, ki

poteka čez vodoraven strop in ga je spominjala na Pakovo streho v Ospu, poskusil brez kakšnih posebnih načrtov in

*Aljaž Anderle
v smeri Mushashi*

želja, vendar pa ga je pritegnila in stvari se je lotil resno. Že tretji dan poskusov se mu je vztrajnost obrestovala in opravil je prvo ponovitev izredno previsne smeri, kjer le v zaključnem delu plezalca pričaka ledna zavesa. Do tja je potrebno izvajati vse vrste akrobacij na majhnih oprimkih in vpeti 16 kompletov, v 40 metrih smeri pa je kar 20 metrov strehe. Anderle je smer ponovil 21. marca. S soplezalco Stephanie Maureau je nato preplezal še enega od najbolj znanih slapov v Severni Ameriki – Pomme d'Or (Zlato jabolko) v dolini reke Malbaie, ki je visok skoraj 400 metrov. Veličastno ledno gmoto sta preplezala v vsega 5 urah.

Maraton čez vertikale

Marko Lukič in Silvo Karo šestkrat v enem dnevu čez Aniča kuk v Paklenici

Paklenice in stene Aniča kuka verjetno ni treba posebej predstavljati, saj predstavljata v zadnjem času nekaj pojema prostega plezanja dolgih smeri. Nekoč je bilo to prizorišče prvih plezalnih korakov mnogih alpinistov, v pakleniških stenah iz odličnega apnenca pa so se odvijale številne znamenite zgodbe, ki še danes krožijo med junaki vertikale. Mnoge sedanje pakleniške klasike so bile nekoč pojem tehničnega plezanja, smeri, ki nastajajo v zadnjih letih, pa bi bile za pionirje tukajšnjega plezanja skoraj znanstvena Fantastika. Prav tako bi bila znanstvena Fantastika, če bi takrat nekdo poskušal preplezati več smeri v enem dnevu čez steno Aniča kuka.

Silvo Karo (MORS, AO Domžale) je stari znanec Paklenice in avtor prenekaterih težke smeri, poznamo pa ga predvsem kot odličnega vsestranskega alpinista in poznavalca patagonskih sten. Marko Lukič (AAO Kozjak) je eden najuspešnejših slovenskih športnih plezalcev in hkrati odličen alpinist, v zadnjih letih pa se je posvetil predvsem vzponom v težkih dolgih prostih smereh. Pred tremi leti sta kot pravo na prvo hitrostno tekmovalstvo v stenah soteske

Paklenica ponovila v enem dnevu tri smeri v Aniča kuku, lani pa sta dodala še eno. Štirim lanskim smerem – Rajna (VIII), Šubara (VIII-), Klin (VIII-) in Albatros (VII+/VIII-) sta se letos odločila dodati še eno – Nostalgijo (VII). Preplezati pet približno 350 metrov dolgih smeri, ki se vse ponašajo s težkimi raztežaji, je podvig, ki poleg odlične fizične pripravljenosti zahteva tudi ogromno izkušenj in nešteto metrov preplezanih smeri vseh težavnosti. Silvo Karo in Marko Lukič to imata, v zadnjih dneh letošnjega aprila pa sta dokazala, da sta naveza, ki pri nas nima prave konkurence.

Po zaključnih nekajdnevni pripravi, ko sta v zelo hitrem času ponovila nekatere smeri v Paklenici, je za Kara in Lukiča 24. aprila nastopil dan D. V spremstvu redkih opazovalcev sta »maratonca« v temi odšla pod steno in ob 5.35 se je zanju pričel dolg in naporen dan. Najprej sta se odločila za nekako kompleksno najtežjo smer – Rajno, ki je dobila ime po znameniti gostilni in sedaj tudi hotelu v Starigradu. Njen lastnik Marinko se je med drugim odločil tudi za sponzoriranje naše odlične naveze. Vreme, ki je bilo v prejšnjih dneh dokaj sončno, a začinjeno z burjo, je kazalo ta dan bolj žalosten obraz: nizka oblačnost, ki se ji je čez dan pridružil še rahel dež. Vendar pa to ni motilo Kara in Lukiča. Opoldne sta po Klinu že tretjič priplezala na vrh Aniča kuka, še prej

sta opravila tudi s Šubaro. Naslednja smer je bila Albatros, in ko sta priplezala ponovno na vrh stene, je padla odločitev o nadgradnji njunega načrta – dodala bosta še eno smer. Tako sta nato po Nostalgiji ob 18.40 vstopila še v Velebitaško smer (VII-) in ob 20.15 zaključila svojo celodnevno dirko čez najmarkantnejšo steno v Paklenici. Za njima je bilo okoli 2100 metrov preplezanih smeri, ki jim je treba dodati še prav toliko sestopa čez ostre škraplje in grušč. Plezalca sta bila sicer utrujena, vendar pa sta izjavila, da bi lahko dodala še kakšno smer, če bi bil dan daljši. Utrujenost je bila sicer veliko manjša kot prejšnje leto, povprečno pa sta porabila za posamezno smer in sestop dve uri in pol. In sedaj? Pri slavnostni

večerji v Rajni je padla ideja o 24-urnem plezalskem maratону. Mogoče že naslednje leto?

Spremljanje plezalskega maratona v Paklenici nam je omogočila Avtohiša Kolmanič iz Maribora, ki je dala na voljo Opel Vectro karavan. (Besedilo in Fotografije: Boris Strmšek)

Naveze norcev

Tradicionalni alpinistični veleslalom pod Raduho

Nedelja sredi marca pod Raduho. Sonce je bilo ta dan precej sramežljivo, a to ni veljalo za množico smučarskih navdušencev, ki so se zbrali na Grohotu. Snega je bilo sicer bolj malo kakor tudi vso dosedanje sezono in na smučeh je bilo še kar nekaj nje, zaradi katere se večinoma nihče ni preveč sekiral. Mogoče je bilo sicer kasneje na cilju marsikomu žal, da smuči niso bile bolj nabrušene in »speglane«, a drugo leto bo tudi to prišlo na vrsto. Ali nismo tega rekli že lani? Tekmovanje smučarskih navez je tukaj že dolgoletna tradicija, v zadnjih letih je očitno porast števila sodelujočih, vsako leto pa je ob progi vse več navijačev in seveda navijačic (če ste Frajer, drugo leto ne smete manjkati). Prav gotovo je vzrok temu precej nenavadno tekmovalje, saj tekmujejo dvojice, ki se morajo najprej spustiti čez skalno steno, si natakniti smuči, se navezati in nato presmučati označeno progo, ki vodi tudi med drevesi. Poglaviti cilj je preživeti, a za prva mesta se je seveda treba izredno potruditi ter pokazati kar precej »norosti«. Zmaga običajno tisti, ki se spušča ob vrvi kot blisk (nekaj blizu prostega pada), za navezavo in natikanje smuči porabi le nekaj sekund, na progi ne zgreši nobenih vratc, ne pade in zgreši

vsa drevesa. Hja, takšni so redki. Doping kontrole ni. Za zdaj.

Tekmovanje organizirata GRS – postaja Prevalje – in Alpinistični klub Črna na Koroškem. Letos sta že drugič zapored zmagala domačina, Grega Lačen in Matej Flis (AK Črna), ki sta prepričljivo pokazala največ norosti na progi. S kar desetimi sekundami zaostanka sta jima sledila člana AO TAM Maribor Niko Šumnik in Blaž Navršnik (zmagovalca izpred dveh let), tretja je bila jezersko-koroška Everest kombinacija Davor Karničar in Franc Oderlap (ekipa »Od Jadrana do bavarskih gradov«). Letošnja tekma je minila večinoma brez krvi, drevesa so ostala cela, v koči na Grohotu pa je piva zmanjkalo, verjetno zaradi žura prejšnji večer. Dobili smo lahko samo nekaj v rdečih pločevinkah, kar pa je v teh koncih prava sramota. Tokrat so podelili priznanja tudi »stoletnikom«, navezam, ki štejejo skupaj vsaj 100 let in so že dolga leta zveste tekmovalju pod Raduho. Najboljša sta bila Davorin Podrepšek in Rajko Robnik, druga sta bila Zdenko Žagar in Gusta Podrepšek, tretja pa Jože Svetec in Rok Zagarnik. Najmlajša

Maruša in Anže Štular

udeleženca sta prejela torte in obe sta šli v isto družino – Maruša Štular iz Ljubljane šteje 8 pomladi, njen brat Anže pa 11, nastopila sta v navezi z očkom in mamico. Da se ne bi doma preobjedli dobrot, so torte razdelili med vse udeležence. Mmm, sta bili dobri!

Vse skupaj je nastopilo 44 navez, od tega je bilo pet ženskih. Med dekleti je bila najboljša ekipa Lari-Fari (Katja Škrubej, Helena Dretnik), sledila je Hitri lazar (Tadeja Oderlap, Manca Milko), tretja pa je bila ANSA (Anja Karničar, Saša Dolinšek). Za primerjavo, najboljša ženska ekipa bi bila v skupni razvrstitvi na 15. mestu. Najhitrejša tri moške ekipe smo že omenili, sledili pa so jim: 4. Nos in pol (Franc Zadnikar, Tadej Zorman), 5. AO Ravne (Ivan Štornik, Janez Žalik), 6. Kozjak – GRS Maribor (Boris Strmšek, Peter Mikuljan), 7. Kozjak (Branko Ivanek, Peter Ferk), 8. Paklena dvojica (Peter Naglič, Miro Kaker) ... Organizatorjem gre tokrat zameriti, da so tradicionalne kline, ki jih vsako leto podeljujejo udeležencem, prejele le prvouvrščene ekipe, poleg tega je bila le ena diploma na navezo. Ampak so obljubili, da bodo naslednje leto spet bolj radodarni, da jih ne bi zamenjevali z Gorenjci. Obenem se zahvaljujejo vsem donatorjem in ostalim, ki so pripomogli, da je prireditev uspela. Naslednji alpinistični veleslalom pod Raduho je že 15. marca 2003, zato pohitite s prijavi. (Boris Strmšek)

Karo in Lukič spet zmagala v Paklenici

Silvo Karo (MORS, AO Domžale) in Marko Lukič (AAO Kozjak Maribor) sta na že tradicionalnem tekmovalju v hitrostnem plezanju, ki se vsako leto pred prvomajskimi prazniki odvija v stenah nad so tesko Paklenico, že tretjič zaporedno zmagala. Tokrat sta plezalca, ki sta letos nastopila pod okriljem priljubljenega zbirališča plezalcev Rajna, imela

precej hudo konkurenco, saj je nastopilo nekaj zelo znanih plezalskih imen. Za dobre štiri minute sta sicer popravila lanski čas – smer Diagonalka sta letos preplezala v 25 minutah in 30 sekundah. Na drugo mesto se je uvrstila italijanska ekipa (26:50), ki sta jo sestavljala Erik Švab in Christoph Heinz, tretja pa je bila nemška naveza, v kateri je bil znameniti Stefan Glowach. Tokratna prireditev je bila popestrena z Glowachevim predavanjem in koncertom popularnih Zagrebčanov Soul Fingers.

Nov model sončnih očal Julbo s Fotokromatskimi stekli

Julbo je Francoski proizvajalec športnih sončnih očal z več kot stoletno tradicijo. Prvi pomembnejši korak napredka v proizvodnji očal je leta 1950 pomenila izdelava specializiranih sončnih očal za alpinizem in gornišтво, letošnje leto pa se je na trgu pojavil nov model S-Cape s Fotokromatskimi stekli, drzno moderno in ergonomično obliko ter snemljivimi stranskimi ščitniki.

Od sredine prejšnjega stoletja pa vse do danes se je Julbo neprestano razvijal ter se s svojo inovativnostjo in kvaliteto uveljavil kot največji specializirani ponudnik sončnih očal za alpinizem in gornišťvo.

Znanje, pridobljeno v ekstremnih pogojih, kot so bile množične visokogorske odprave, so konec devetdesetih prenesli tudi na navtično področje s posebnimi polaroidnimi stekli, odličnimi oblikami in dobro ergonomičnostjo.

Strategija razvoja očal Julbo je v zagotavljanju optičnih rešitev za vse vrste aktivnih in ekstremnih športov v naravi. Očala odlikuje široka paleta sončnih stekel, od mineralnih, polikarbonatnih, do polaroidnih in Fotokromatskih, z različno absorpcijo vidne in infrardeče svetlobe ter vedno 100-odstotno ultravijolično zaščito. Polaroidna stekla se večinoma uporabljajo v okoliščinah, kjer pogled slepi odboj mokrih površin ali odsev gladine morja, Fotokromatska pa pri športih, kjer se intenzivnost svetlobe stalno spreminja (zatemnitev stekel se spreminja glede na intenzivnost svetlobe).

Vsak izmed preko 50 modelov očal ima na izbiro od dveh do šestih različnih barv okvinjev ter različne vrste stekel, alpinistični in gorniški modeli pa imajo še snemljive ščitnike.

Zaupanje v kvaliteto potrjuje dejstvo, da se je Gorska reševalna služba Slovenije že drugič odločila za nabavo sončnih očal Julbo. Z letošnjim letom ta očala nosijo tudi Martina ČuPar, naša najboljša tekmovalka v prostem plezanju, ter celotna prva slovenska ženska jadralna ekipa.

Novost v svetu je uporaba Fotokromatskih stekel pri specializiranih sončnih očalih za gornišťvo in alpinizem. Prednost teh očal je, da se ob povečanju sončne svetlobe dodatno zatemnijo. Tako na primer pri prestopu iz temnejšega gozda na sončno obsijano pobočje stekla postanejo temnejša, pri ponovnem vstopu v senčno področje pa se ponovno posvetlijo. Julbo je tako letos dal na tržišče nov model S-Cape s Fotokromatskimi stekli, drzno moderno in ergonomično obliko in snemljivimi stranskimi ščitniki. Glede na sončno svetlobo se očala spreminjajo od zatemnjenosti kategorije 3 do 4 in obratno.

Julbo je prisoten v več kot štiridesetih državah, predvsem v Evropi, Avstraliji in Ameriki. V Sloveniji in na Hrvaškem znamko uspešno zastopa

Iglu šport d. o. o., ki ima na področju opreme za ekstremne športe v naravi veliko znanja ter izkušenj, povrh tega pa se ponša z dobro razvejano prodajno mrežo. Očala Julbo lahko najdete v vseh boljših športnih ter večjih optičnih trgovinah po vsej Sloveniji in na Hrvaškem.

Krajcarica je izvir, katerega voda teče v Zadnjico

Z zadoščenjem sem v 4. številki tekočega letnika Vestnika prebral članek Eda Kozoroga, ki se upira povsem neutemeljeni zamenjavi imena reke Zadnjice v Trenti s Krajcarico. K primerom, ki jih navaja v prid rabe imena Zadnjica, bi lahko dodal še precej drugih, na koncu tudi lastno izkušnjo o tem, kaj in kje je pravzaprav Krajcarica. Ko sem bil v letih 1960-1968 botanični oskrbnik alpskega vrta Juliana, sem Trento in njene gore spoznaval tudi v družbi z vrtnarjem Toneom Tožbarjem, o čigar poznavanju Trente ne moremo dvomiti. Nekoč, bilo je okrog leta 1965, sva se odpravila na botanično pot, ne spominjam se več natančno, kam, na Kriške pode, Dolič, Pihavec ali čez Zadnjiški v Trebiški Dol.

V (dolini) Zadnjici, nedaleč od odcepa steze v dolino Belega potoka, mi je pokazal bister izvir nedaleč od desnega brega (reke) Zadnjice, se sklonil in se napil vode; da je dobra, sem se takoj za njim tudi sam prepričal. Povedal mi je, da se izvir imenuje Krajcarica, in dodal še zgodbo o nastanku njene- ga imena, tako, kot jo je zapisal v Kozorogovem članku omenjeni trentarski vikar Simon Gregorčič. O tem v Planinskem vestniku (13: 118, 1907) piše tudi Josip Abram: »O Lucenpergerju se pripoveduje tudi, da je hodil pogosto in zelo rad pit 'Krajcarico', tj. oni obilni izvir oziroma potok, ki izvira v erarnem gozdu Velikem Proseku v Zadnjici tik pod kolovozom in se izteka v mimotokeči Veli potok. (Zadnjica se združi z njim šele lučaj dalje.) Krajcarica mu je zelo ugojala zaradi izborne vode. Govori se, da je Lucenperger vsakokrat vrgel v vodo po 1 krajcar; drugi pa praviyo, da je vedno pravil, da je vreden vsak kozarec te vode 1 krajcar, kar je verjetno. Triglavski in drugi turisti jo tudi radi pijejo.« Tožbar mi je torej sporočil pristno trentarsko vednost, ki se je prenašala iz roda v rod, to pa je tudi tisto, kar s tujko

imenujemo tradicija. Stvar je kristalno jasna, kot je kristalno čista voda v izviru Krajcarica, ki se prav kmalu izlije v Zadnjico. Vsaka nadaljnja razprava je odveč.

Bralci naj mi verjamejo, to je bilo že napisano, ko sem na zemljevidu pogledal, kako se imenuje prehod iz Zadnjiškega v Trebiški Dol. Čez Dol, sem prebral na karti Planinske zveze Slovenije Julijske Alpe – Triglav v merilu 1:20.000, ki jo je leta 1978 izdal Geodetski zavod SRS, Ljubljana, obenem pa videl, da sta na karti narisana tako vodotok, imenovan Zadnjica, kot, z modro piko, izvir, imenovan Krajcarica. Zemljevid mi je tudi potrdil, da me spomin ni izdal, Krajcarica je v resnici prav blizu odcepa steze v Beli potok oz. na Kriške pode. (Tone Wraber)

Prekrščena žolna

V Planinskem vestniku 2/2002 sem v članku Bineta Mlača prebral novo besedno zvezo *plazovne žolne*, kasneje pa sem tudi v neki drugi publikaciji, ki sem jo dobil v strokovno recenzijo, zasledil, da sta avtorja za elektronsko napravo, s katero iščemo zasute v snežnem plazu, uporabila izraz *plazovna žolna* namesto do sedaj uveljavljene- ga izraza *lavinska žolna*. Podobno sem zasledil izraze *plazovna lopata*, *plazovna sonda*, *plazovni pes* in *plazovni balon*. Neblagovročnost in novost izraza *plazovni -a* sta me spodbudili, da sem šel pogledat v večjezični razlagalni slovar Sneg in plazovi (P. Šegula, 1995), kjer sem zasledil, da se pridevnik *lavinski -a* uporablja v povezavi še z mnogimi drugimi predmeti, povezanimi s snežnimi plazovi, nikjer pa se ne uporablja pridevnik *plazovni -a*. Nato sem se o izrazu pozanimal pri največjem slovenskem strokovnjaku za področje snežnih plazov, Pavletu Šeguli iz Škofije Loke, ki mi je potrdil moje ugotovitve iz slovarja Sneg in plazovi.

Prepričan sem, da sta vpeljava in uporaba do sedaj neuporablja-

nega pridevnika *plazovni -a* pri lavinski žolni, lavinski sondi, lavinskem psu, lavinski lopati nepotrebni in škodljivi. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika sta oba pridevnika, *lavinski* in *plazovni*, razložena enako. V najnovejšem Slovenskem pravopisu (J. Toporišič in sod., 2001) celo piše *lavina – snežni plaz*. V več kot tridesetletni praksi se je za elektronsko napravo za iskanje zasutih v snežnem plazu uveljavilo ime *žolna*, po potrebi z dodatkom *lavinska* (kolikor mi je znano, je izraz vpeljal France Avčini, ki se je tudi strokovno-tehnično ukvarjal s takšnimi napravami). Najbrž bi za veliko večino uporab zadoščala že beseda *žolna* sama, saj skorajda ni možnosti, da bi kdo zamenjal ptico za majhno plastično škatlico, ki se nosi pod obleko. Še dosti daljšo uporabo imata besedni zvezi *lavinska vrstica* in *lavinska sonda*. Ti izrazi so se desetletja dolgo uporabljali v vsej strokovni literaturi s tega področja in seveda tudi pri poučevanju nešteti generacij planincev, gorskih reševalcev, alpinistov, učiteljev in profesorjev telesne vzgoje, vojakov in pripadnikov civilne zaščite. Zaradi dolgoletne rabe je spreminjanje poimenovanja nepri- merno, neučinkovito in vnaša zmedo.

Pri lavinski žolni in lavinski sondi pa ne gre za nove predmete. Tujka *lavinska žolna* se pri nas v planinski strokovni literaturi pojavlja že več kot 50 let, podobno dolgo se govori o lavinski vrstici in lavinskem psu, malo manj časa pa o lopati. Že od vsega začetka pa se je uveljavil izraz *miner snežnega plazu* (in ne *lavinski ali pa plazovni miner*).

Samovoljno in premalo premišljeno slovenjenje **že uveljavljenih** strokovnih izrazov je jalovo početje, saj vnaša zmedo med uporabnike in poučevalce, še posebno pa med laično javnost. Nič več gornikov ne bo opremljenih s plazovnimi žolnami, kot jih je z lavinskimi. Tudi učenje iskanja s plazovno sondo ne bo nič lažje kot z lavinsko. (Tomaž Vrhovec)

Odmev in dopolnilo: 65 let (PV št. 3)

Obletnice so nekaj, kar pride vedno prezgodaj, pa naj bo za slavo ali kot časovni mejnik. Prav lepa hvala Bojanu Pollaku za temeljito predstavitev mojih (skoraj) dveh tretjin stoletja. Nizanju dela, uspehov, bitk in porazov moram dodati še nekaj. Marsikdaj bi moj alpinizem z delom vred že zdrsnil dol, na ravnilo, a mi je usoda vedno poslala koga, ki me je podprl, opogumil, mi pomagal uzreti nova obzorja, tako da sem znova korak zastavil v breg, čeprav se z leti – kot je rekel Reinhold Messner – gore višajo, stene postajajo strmeje in nahrbtniki težji. Starše, družino in sodelavce, ki so me vsi – hote ali ne hote – podpirali, bom pri tem izpustil, saj so osnovni pogoj vsakemu alpinistu. Tudi Metod (Humar) in Pavle (Šimenc) sta bila moja sozačetnika in zavezništvo naveze je bilo naravno. Edo Pišler pa mi je že bil za premostitev vrzeli, ko sta prva dva odšla k vojakom in sem ostal bolj »na suhem«. Konec šestdesetih let (prejšnjega stoletja) me je »rešil« Pavle Kemperle, ko mi je za dobro desetletje obesil načelnštvo kamniške postaje GRS. Gradnja hiše in dodatno služenje denarja za njo pač nista dovoljevala prevelikega alpinističnega »luksuza«, reševanje ter pogoste reševalne in kondicijske vaje pa so zaradi višjega smotra samodejno skrbeli za primerno kondicijo. Temu »človekoljubju« sva z Metodom Humarjem dodala nekaj lepih prvenstvenih smeri – vse za reševalsko kondicijo, kot sva rekla. Drugi impulz s trajnimi posledicami sta mi dala Pavle Šegula in Aleš Kunaver, ko sta me prepričala, da sem kot poklican za vodenje druge odprave na Kangbačen 1974. Očitno je bil impulz močan, saj me je nesel še daleč naprej in še zdaj nekako ne morem pristati na trdnih tleh. Nekatere v istem času mi je roko podal Bojan Pollak (moj slavitelj in torej krivec za tale moj skromni izliv napuha). Preprosto me je povabil »zraven«, kar mi je prineslo lepe ponovitve v doma-

čih Alpah, na Zahodu pa vzhodno steno Monte Rose (Nordend) in severno steno Weissshorna.

V prvi polovici osemdesetih let sem bil največkrat na sinovi vrvi. Metod, takrat pač v špici slovenskih plezalcev, mi je odprl pot v svobodo prostega plezanja. Četudi mu nisem mogel povsod slediti prosto, sem moral že zaradi ugleda pozabiti na stremena in stopne zanke in se čez težave vleči kar z rokami. Biti zraven pri prvi prosti ponovitvi Aschenbrennerja, pri Orionu v Brani, El Condor Pasa, je bila povrh vsega še čast. Sinu je sledila hčerka Simona in ob težkih domačih stenah smo preplezali lepe kombinacije, tudi kako prvenstveno, v Bernskih in Valiških Alpah, skupini Mont Blanca in Dauphineji.

Zvezda konca predzadnjega in začetka zadnjega desetletja je bil Tomo Česen. Bil je deležen moje popolne podpore, od njega pa sem prejel dragoceno, čeprav pozneje drago plačano darilo: njegovo razmišljanje in utemeljitev soliranja v lednih stenah. Če plezaš sam, si trikrat hitrejši od naveze, šestkrat manj ogrožen od padajočih kosov ledu in kamenja, trikrat manj podvržen možnosti vremenskega preobrata, trikrat manj verjeten je bivač itn., medtem ko je samovarovanje naveze komaj kaj boljše od nič. In res: stati na vrhu severne stene Les Courtes in Verte ob osmih jutraj, ob rojstvu dneva, je bilo nekaj drugega kot priti že ves naveličan neke sredi popoldneva in se na sestopu igrati ruleto s plazovi kašastega snega ali preizkušati trdnost razmeščanih mostov čez ledeniške razpoke. In to, da greš, kamor in kadar hočeš, da ti ni treba nikogar prosjačiti za drugi konec vrvi, da se združuješ in pridružuješ le iz veselja in ne iz nuje, da pa tudi sam in z vso odgovornostjo nosiš vse posledice svojih odločitev in dejanj, je dragoceno spoznanje, pravi zaklad za gore in za življenje, ki se mi ga je posrečilo pritožiti v novo tisočletje. Zato gre velika zahvala vsem naštetim spremljevalcem in tudi nenaštetim, saj jih je bi-

lo zelo veliko, navedel sem pa le tiste, ki so mi najbolj simbolično in dejansko prišli naproti na prehodih iz ene dobe v drugo. Veliko sem prejel, veliko tudi dal, čeprav drugim. Dajaj, ko moreš, ko potrebuješ, reci in že nekako dobiš, račun se poravna na neki drugi ravni.

In zdaj še nekaj o tej, višji ravni. Strahovito sem padel v steni, zdrsnil brez možnosti rešitve, seraki so se podirali name, zajel me je podor kamenja, vame je udarila strela, nesel me je orjaški plaz, umiral sem od mraza Bog, angeli, molitve mojih bližnjih, temu vsemu gre zahvala. Ne razmišljam o namenu, sledim le glasu. Tudi razumevanja za delo ne terjam (čeprav bi mi godilo) niti me pretirano ne žalosti spoznanje tiste druge, temne plati alpinizma, neke nenavadne shizofrenosti te dejavnosti: glave v oblakih – noge v blatu. To je kot življenje: kar je vredno življenja, se prebije, kar ni, podležje protisilam. Vse silnice, ki obvladujejo družbo, se v alpinizmu izkristalizirajo posebno močno in predvsem razvidno – kristal pač. In videti v globino kristala – čeprav nikoli povsem – je največji dar, ki se mi je razkril, ko sem odvijal ovoje in vrečke desetletij. S tem se da mirno preživeti in sončen dan in nevihto s točo. Hvala. (Tone Škarja, Mengeš, 24. 4. 2002)

Po njihovih poteh hodimo danes mi

V Planinskem vestniku št. 2 sem bral spomine na gornika Jaka Čopa, ki je bil nedavno pokopan na Blejski Dobravi. Njegov spomin dobrega počutja, ko je na božični večer sam prenočeval v bivaku na Krnu. Jakec je rad zahajal v primorski Gregorčičev svet, obiskoval je znanca in prijatelja gora. Ne bi bilo napak, če bi po njem poimenovali kakšno planinsko stezo. Gregorčičev svet je prečudovit in lepši, kot si ga predstavljamo. Ljudje, ki sedite v pisarnah, »naglahajte« hrbtenico življenja v gorniškem svetu. Tovarniški delavec, utrujen

tudi od slabih vonjav delovnega stroja, je svežega planinskega zraka še kako potreben.

Naš primorski planinski svet je nekaj posebnega: duhti po mediteranskem okusu, vinski trti rePoška in terana in po gorskem masivu trentarskega kozorogovega kraljestva. Tu se je dogajal Kekec. So zdrave vode, bistri studenci. Svojo lepoto nudijo številni slapovi in spodaj se lesketa bistra reka Soča. Drugod enake ni in žal, da je nekoč krvava tekla. Krvava zaradi bitk prve svetovne vojne in posledice so vidne na slehernem koraku.

Legenda vsega tega obsega od morja v Soško dolino, v beneško strmino do Furlanske nižine ter tja gor na sever avstrijske dežele.

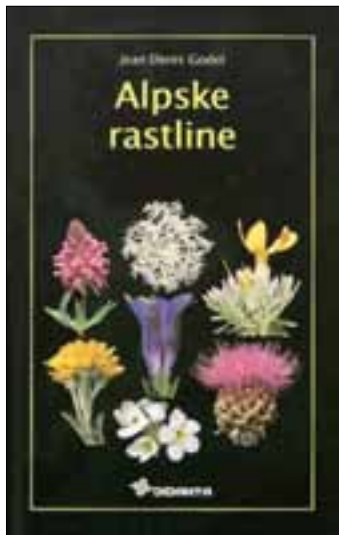
Za človeško oko se najdejo zanimivosti vojaških graditeljev, predmeti in kosi orožja pa so razstavljeni v Kobariškem muzeju. Zanimivi so kostnica pri sv. Antonu, cerkvi-ca sv. Duha v Javorci pri Tolminu, kapelice, pokopališča ter druga vojaška strateška gradnja in znamenja. V ta gorski, nekoč vojaški svet iz dolin vodijo številne poti, steze in mulatjere, po katerih je hoja skoraj udobna, in danes po njih hodimo mi. (Janko Mlakar)

Alpske rastline

Alpske rastline, Jean Denis Godet, Didakta, 2002

»Povsod je lepo, v gorah je naj-lepše,« rečemo planinci in ljubitelji gora. Do katere mere imamo prav, bo presojal vsak po svoje. Ko pa se zagledamo v alpske rože, trditev gotovo drži. Tudi v Sloveniji imamo nekaj knjig in priročnikov, ki nam predstavljajo rastline na Slovenskem ter naše alpske, zaščitene in redke rože. Nova izdaja založbe **Didakta** iz Radovljice pa nam prinaša nov način pregleda alpskih rastlin.

Besedilo knjige, ki nosi naslov **Alpske rastline**, sta iz nemščine prevedla Milan Lovka in Boris Turk. V uvodnem delu avtor Jean Denis Godet najprej piše o nastajanju go-

rovij in o rastlinskem svetu. Sledijo podrobni zapisi o zgradbi zelišč in steblik ter opis višinskih vegetacijskih pasov. Za tem je kratek pri-ročni ključ za določanje alpskih rastlin po barvni skali cvetov.

V slikovnem, najboljše-nejšem delu so 304 alpske rastline predstavljene sprva na Fotografiji v svojem značilnem naravnem okolju; sledi nekaj posnetkov njihovih značilnosti. Podrobni opisi rastlin so objavljeni na koncu knjige z ustreznimi zaporednimi številkami. Da knjiga izpolnjuje vse pogoje dobrega vodnika in resnega pristopa, zagotavljajo imenska kazala vseh rastlin v treh jezikih, slovenskem, nemškem in italijanskem, ter z njihovimi znanstvenimi imeni.

Ob veliki množici opisanih alpskih rastlin so lahko posebej obde-lane tudi sorodne rastline, kot npr. oklepi, zlatice, ivanjščice, rma-ni, prstniki, grinti, škržolice, jeglič, jetičniki, kamnokreči, svišči, zvon-čnice, kislice. Ker pa delo zaradi sli-kovnega materiala ni prirejeno, manjkajo nekatere nam dobro znane in priljubljene gorske rože, kot so triglavska roža ali bleščeči prstnik (*Potentilla nitida*), zoisova zvončica (*Campanula zysyii*), bode-či osat (*Cirsium*) idr.

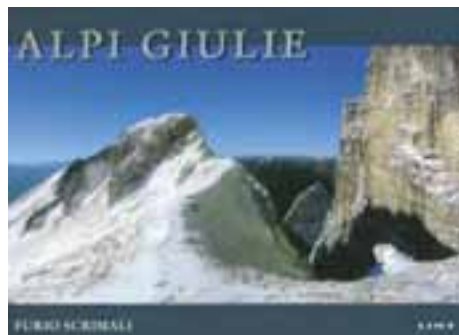
Ciril Velkovrh

Podobe iz Julijskih Alp

Alpi Giulie, Furio Scrimali, Lint, Trst 2001

Da so Julijci Fotogenično gor-stvo, je dokazal že Kugy v svojem monumentalnem delu »Julijske Alpe v podobah«. Sodoben Fotografski prikaz teh prelepih gora je ustva-ril Furio Scrimali, alpinist in Foto-graF iz Trsta, v zajetni Fotomono-grafiji, ki je lani izšla pri znani tržaški založbi Lint. V delu je 40 širokih panoramskih Fotografij iz Zahodnih in Vzhodnih Julijcev, ki jih je av-tor zbiral dobrih pet let. Posame-zno področje je Fotografiral v se-rijskem zaporedju več pokonci po-stavljenih diapozitivov, ki jih je po-tem pretvoril v digitalno obliko. Nato jih je računalniško »zlik« v eno-tno sliko, ki obsega vidno področje z zelo širokim opazovalnim kotom. Fotografije prikazujejo gorsko po-krajino dejansko tako, kot jo vidi-mo s prostim očesom.

Imenitne Fotografije so pred-vsem informativne in so zato po-snete ob idealnih vremenskih raz-merah, v bleščeči sončni svetlobi. Vsaka predstavlja lastno poglavje, ki vsebuje krajše uvodno besedilo, v katerem avtor z živo, vzneseno be-sedo opiše območje, zajeto na veliki Fotografiji. V vsakem poglavju je še nekaj manjših barvnih Fotografij ter manjši shematski zemljevid obravnavanega področja, z ozna-čeno točko, s katere je bila posne-ta velika, panoramska Fotografija. Pod zemljevidom se nahaja tudi na-vedba širine opazovalnega kota in

število diapozitivov, iz katerih je sestavljena panoramska slika. Ta je najprej predstavljena v manjši črno-beli izvedbi, na kateri so označena imena vrhov, sedel, škrbnin, dolin, koč z nadmorskimi višinami. Krona vsakega poglavja je seveda barvna panoramska slika na dveh straneh. Na koncu knjige sta še nemški in slovenski prevod besedila.

Razumljivo je, da avtor v Fotomonografiji ni mogel prikazati prav vseh koticov razsežnega gorstva. Pri tem so krajšo potegnili Vzhodni Julijci, kjer so delno ali v celoti izpadla cela področja, posebnost tista bolj brezpotna, npr. Martuljska skupina, Fužinske planine in trentarske gore. Razlog več, da se podobnega dela loti kateri izmed naših gorniških Potopografov.

Faktografskih napak je v knjigi pravzaprav zelo malo, vendar se jim avtor žal le ni mogel povsem izogniti. Na Potografiji, ki kaže Spodnje Bohinjske gore z juga, so napisi toponimov okoli Vrhja nad Škrbino nekoliko pomešani. To pa nikakor ne pokvari splošnega, zelo pozitivnega mnenja o delu.

Bolj problematičen je prevod v slovenščino. Avtor je v besedilu uporabil tisto značilno hiperbolično izražanje, s katerim se da v italijanščini tako sijajno opisovati gorski svet. Slovenski prevod tega žal niti približno ne povzame; še več, ponekod je prav žalostno okoren ter vzbuja vtis, da prevajalka nima ravno tesnejšega stika z gorami. Kljub temu delo toplo priporočam slovenskim ljubiteljem gorskega sveta. Lahko se samo vprašamo, zakaj se Potomonografija še ni pojavila na policah slovenskih knjigarn.

Andrej Mašera

ška ... kuhinja), vsakdanjostim (gorniška ... vezalka), izizzvanju (gorniška ... planina) ali uživanju (gorniška ... spokojnost). Lahko pa je odgovor vseobsegajoč, kot na primer stvarjenje sveta. Povedati in opisati svet na kratko, pa vendar z vsemi občutji in pritisklinami, je umetnost, ki se ji reče – Gorniška ... pesmarica.

Za stvarjenjem sveta stoji nekdo. Za pesmarico jih stoji cel kup, različnih starosti, razgledov in glasbenih okusov. Po pričevanju očakov je leta 1964 Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije izdala prvo **Planinsko pesmarico** s 106 različnimi pesmimi. Leta 1970 ji je sledila pesmarica z naslovom **Pesmi z gora**, ki je imela 15 pesmi z notnim zapisom, leta 1980 pa je izšla nova izdaja s 17 pesmimi in notami. Sledila ji je arhivska **Le pojd' mo v gore**, ki sta jo dramatičnega leta 1988 izdala uredništvo Alpinističnih razgledov (žal že »Lipa zelena je«) in Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije. Obsegala je 126 strani in 272 pesmi, ki so ušle izpod nadzora Franceta Malešiča (napisal je pregleden uvodnik) in Mira Vrhovca, s sodelovanjem Sreča Trunklja, Mirka Lindiča in Matije Gogala. Naslovnico in kasneje še večkrat objavljene ilustracije sta prispevala Lidija Honzak in Janez Marinčič.

Iz škripajoče glasbene skrinje, ki bo ob bližnji 110-letnici organizacije že skoraj polna, je treba potegniti

tudi spregledanega aduta, ki vsaj po enem močno prekaša vse, kar smo že omenili in kar še bomo. Ste že slišali za pesmarico z naslovom **So šli na goro peš**, ki večkrat letno in nepretrgano izhaja od leta 1992? Če zanjo še niste slišali, ste najverjetneje prestari, saj jo je v obdobju 1994-2000 dobilo 8619 predšolskih otrok, ki so v okviru akcije Ciciban planinec v potu starševskega obraza opravili vsaj 12 izletov. Oblikovno skromnih 28 črno-belih strani je potiskanih z 20 pesmicami z notnim zapisom. Leto prej pa je Franci Kovač – Ata med udeležence seminarja vodnikov in mentorjev MK PZS v Tamarju (16. 11.–18. 11. 1991) razdelil 80 bibliofilskih izvodov knjižice z naslovom **So šli na go-ro peš** s podnaslovom Pesem na planinskih tabornih, izletih in planinskih uricah.

Leta 1995 se je z okroglimi 1000 izvodi prvič pojavila **Gorniška**, ki je kot edicija Planinske založbe Planinske zveze Slovenije dobila inventarno številko 148. Na 236 straneh so bile ubranim ali glasnim uporabnikom na voljo taborniške (50), narodne (70), borbene (26), slovenske (211) in tuje pesmi (109). Čeprav členitev ni tako lahko uresničljiva kot ob rojstvu dečka ali deklice, pa se jih je med 466 razlogi našlo nekaj, ki so eno izmed tedanjih (po sili razmer pa tudi sedanjih) veličin planinskega vrha primorale, da je ideološko obsodil njen »jugoslovenski« značaj. Ker pa je denar sveta vladar, je otrok Kristine Jerančič, Roka Medja, Petra Pehanija in Katje Šnuderl postal zametek najbolj kupovanega izdelka Planinske zveze Slovenije (če omissimo nekdanjo knjižico – člansko izkaznico, ki je vmes postala plastični paralelogram). Očitnemu navkljub je pesmarica nastala v tesnem, prijateljskem, državotvornem in nasploh ljubečem sodelovanju s taborniki rodu Sivi volk iz Ljubljane. Ujela je 40. rojstni dan Mladinske komisije in evropsko akcijo Vsi drugačni, vsi enakopravni, z naslovnico pa jo je proslavil Miki Muster.

Dve leti kasneje se je pojavila nova Gorniška, ki so jo prodali v 2200 izvodih, v matično knjigo Pla-

Gorniška?

Gorniška 1, uredil Emil Pevec, ilustracije Manuella Potočnik, PZS, Ljubljana, 2001

Kratek, nedokončani naslov napeljuje in zapeljuje: k čustvom (gorniška ... ljubezen), opraviлом (gorni-

ninske založbe Planinske zveze Slovenije pa je vpisana pod zaporedno številko 168. Čarovniški triki v stilu prodornega Džirlovega Čang šlang čaja so pripomogli, da je knjižica shujšala na 208 strani, se je pa duhovno poglobila na rekordnih 538 pesmi (več kot 100 se jih pojavi prvič). Uredništvo se je v skladu z duhom časa izrazilo Feminiziralo: Kristina Jerančič, Mateja Koglot, Katka Pepelnjak, Borut Peršolja in Katja Šnuderl. Leto 1997 je bilo zaznamovano s porastom kriminala v Sloveniji, kar je začutil tudi uvodničar, saj je bralcem in bralkam svareče požugal: »Pazite, da vam pesmarice kdo ne sune!«

V novem tisočletju je bil uresničen veliki in težko preseženi slovenski rek – V tretje gre rado! – in na površje je naplavilo šop listov, ki si je nadelo novo in zelo izvirno ime: **Gorniška 1**. Alan Fordovski Broj jedan. No. 1. Lahko pa to pomeni tudi One man band. Brez razsodbe ustavne sodišča se nam zdi, da si ta naziv zasluži njen avtor Emil Pevec, eden od trojice poimensko navedenih P-jev, od katerih je treba omeniti še Manuella Potočnik, ki je pesmarico ozaljšala in tako brez očalskega posrednika povezala oči in ušesa. Pesmarica je načrtno in natančno zaznamovana s prelomnimi ali milenijskimi kombinacijami: 212 (številka rojstnega lista), 216 (številko pesmi, opremljenih z akordi za kitaro), 224 (število strani pojočega branja), 2000 (izvodov za navdušene kupce), 2001 (leto izda). Pesmarici se lahko primeri, da bo v COBISS-u dobila oznako strokovnega gradiva, saj so v znanstveni maniri dosledno citirani avtorji in lastniki priredb, dodane pa so tudi skice uporabljenih akordov. Je pa Gorniška 1 prva edicija Planinske založbe, ki tudi govori. Na spletnem naslovu http://www.pzs.si/mk/midi_posnetki.htm boste našli posnetke nekaterih pesmi in uporabljene akorde. Kdor hoče videti, mora gledati z ušesi! Stopnico niže se na spletu zbirajo tudi vsi popravki, ki ne grejo milozvočno v ušesa.

»Pod steno se prepletajo glasbe sveta *allegro assai*: piš ve-

tra, zamolklost sence, pritajenost ruševja, brnenje žuželk in dihanje plitve prsti. Harmonija gora, ki jo hodimo poslušat in se je ne naveličamo.« Vabljeni!

Borut Peršolja

Nov prospekt o Zasavskem hribovju

Sredi februarja je izšel nov prospekt z naslovom Zasavsko hribovje – hribi in doline za rekreativne skomine. Prospekt je štirilisten, večbarven z nekaterimi najnovejšimi podatki, dopolnjujejo pa ga fotografije. Krajšemu uvodnemu orisu Zasavskega hribovja sledijo podatki o planinskih vrhovih na območju Zasavja z navedbo nadmorskih višin ter izhodiščnih točk za pristope na te vrhove, o planinskih domovih, planinskih poteh (Zasavska, Badjurova, Levstikova, Ekološka itd.), naravnih plezališčih ipd. Krajši podatki se nanašajo še na konjeništvu, zimске športe, vodne športe, kolesarstvo, jadrnalno padalstvo, balonarstvo, na predzadnji strani pa so navedene najpomembnejše prireditve, predvsem tradicionalni planinski izleti in pohodi v letu 2002. Prospekt je pripravil in izdal Center za razvoj v Litiji. (Tine Lenarčič)

Izšel je Naš planinec

Sredi februarja je izšel Naš planinec, glasilo Planinskega društva Dol pri Hrastniku. Glasilo sicer izhaja že 25 let, tokratna številka pa je že 53. po vrsti. Izšla je v 150 izvodih, gradivo pa sta zbrala in pripravila Božena Tušar in Drago Kozole. Na 28 straneh Formata A4 je objavljenega precej gradiva o delu društva v preteklem letu. Nekateri prispevki so precej kritični, saj se je delo v društvih v zadnjih letih oslabilo v več pogledih. Zaradi novih predpisov, ki veljajo tudi za večino planinskih društev s planinskimi domovi in kočami, nastopajo številne

materialne in finančne težave. Društvo je namreč prvič v svoji domala 50-letni zgodovini v preteklem letu poslovalo negativno v finančnem pogledu. To pa se pozna tudi pri drugih društvenih dejavnostih. Prispevki v glasilu pa se nanašajo še na izletništvo, vzgojo planinskih kadrov in mentorstvo, vodništvo, sodelovanje s pobratenimi društvi, markacijsko dejavnost itd. V društvu se že sedaj pripravljajo na praznovanje 50-letnice, ki jo bodo slavili v letu 2003. (Tine Lenarčič)

Poštni znamki s planinsko tematiko

»Gore so vrednota« je moto slovenskih planincev v letu 2002, ki ga je UNESCO razglasil za leto gora. Tudi Pošta Slovenije je počastila ta dogodek z izdajo dveh poštinskih znamk in celine – dopisnice, vse z motivi naših gora. Na prvi znamki z vrednostjo A je upodobljen pogled s Srednjega Vrha na Martuljkovo

skupino, ob levem robu pa je dodana risba planinskega srobota (Clematis alpina). Na drugi znamki z vrednostjo D je upodobljen le vršni del Jalovca (2472 m), pogled z vršiške ceste, ob levi strani pa je dodana risba kranjske lilije ali zlatega jabolka (Lilium carnaticum), ki sodi med naše redke in zaščitene ra-

stiline. Temu dogodku je posvečena tudi tretja izdaja Pošte Slovenije, ovojnica z zaporedno številko 6/2002, na kateri sta obe omenjeni znamki z žigom prvega dne 21. 3. 2002 na pošti 4282 Gozd Martuljek, ob levem robu pa je dodana risba Zgornjega Martuljkovega slapa. Fotografije je prispeval Matjaž Kačičnik, znamki pa je oblikovala Zagorka Simič. Za planince pa je zanimiva tudi najevska lipa, ki velja za drevo z največjim obsegom v Sloveniji. Upodobljena je na dopisnici, očitno v vrednosti A. (Ciril Velkovrh)

Življenje v Alpah

V okviru prireditev Mednarodnega leta gora je od 23. do 25. aprila v Cankarjevem domu potekala revija Filmov na temo »Življenje v Alpah«. Prireditelj je potekala pod okriljem CIPRE – Slovenija, Zavoda za varstvo Alp. Namen Filmske revije je bil prikazati življenje v Alpah z različnih vidikov in spodbuditi razmislek o našem prihodnjem odnosu z gorami. Revija Filmov je potekala v programskem sodelovanju z RTV Slovenija, ki bo odkupila najboljši Film. Tema prvega dne je bila »Alpe kot jih vidijo ptič, človek in reka«. Obiskovalci so si ogledali tri filme: avstrijskega Gorska pokrajina, Francoskega Sanjska naveza in slovenskega V steklu reke. Tema drugega dne je bila »Kaj nam Alpe govori?«, obiskovalci so spet videli tri filme: avstrijskega V kraljestvu planinskega orla, švicarskega Razvoj in tradicija v Alpah ter nemškega Preživetje v severni steni Eigerja. Tema tretjega dne je bila »Alpe in umetnost preživetja«, na sporedu pa so bili filmi: švicarski Tako je to, italijanski SimFonija življenja in slovenski Zapuščena zemlja. Revija Filmov sta odprla Franci But, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ter Janez Kopač, minister za okolje in prostor, svečana govornica zadnjega dne pa je bila Andreja Rihter, ministrica za kulturo. Za najboljši Film je strokovna žirija izbrala Film avtorja Ursa Freya

v proizvodnji retoromanske televizije in Mikea Wildbolza, Tako je to. Nagrado za najboljšo režijo je podelila tudi Slovenska turistična organizacija, prejel pa jo je prav tako švicarski Film Tako je to oziroma režiserja Urs Frey in Mike Wildbolz. (Vladimir Habjan)

Akcija »Markiramo Slovenijo«

S podpisom pogodbe med Planinsko zvezo Slovenije (PZS), Olimpijskim komitejem Slovenije (OKS) in Heliosom se je 3. aprila 2002 začela akcija »Markiramo Slovenijo«, s katero je poudarjeno letošnje mednarodno leto gora. To je nadaljevanje uspešnega sodelovanja med OKS in poslovnim sistemom Helios, v okviru katerega so v zadnjih treh letih uspeli z barvami in laki obnoviti številne športne objekte v Sloveniji. Letos pa se je priključila PZS, ki bo s približno 600 kg barve obnovila markacije po številnih slovenskih planinskih poteh. Mnoge so že zelo potrebne obnove, istočasno pa bodo markacisti poti še počistili. Akcija bo potekala v treh sklopih, in sicer 18. in 19. maja, 6. in 7. junija ter 7. in 8. septembra 2002. (Igor Maher)

Pohod za zdravje

Slogan letošnjega svetovnega dneva zdravja je bil Gibanje za zdravje. Zavod za zdravstveno varstvo Ravne na Koroškem je s številnimi soorganizatorji (Koroško društvo za boj proti raku, koroške zdravstvene organizacije, oktet Kograd IGEM, PD Bricnik Muta, PD Prevalje, ansambel Samarijan, Koroška šola letenja Čuk, Župnijski urad Šmartno, Skavtsko združenje Slovenj Gradec, trgovine s športno opremo, Zavarovalnica Triglav in Pekky Prevalje) pod geslom Koroška v gibanju pripravil pohod na Uršljo goro. Kljub neprijaznemu vremenu se je 7. aprila na Uršlji gori zbralo okrog petsto pohodnikov

s Koroške, pa tudi od drugod. Prisluhnili so kulturnemu programu in občudovali jadrnalne padalce, udeležili pa so se lahko tudi svete maše v bližnji cerkvi sv. Uršule. Kot je povedala Nada Kadiš, so bili organizatorji z odzivom ljudi zadovoljni, prav tako pa tudi udeleženci zaradi lepega programa. Da bi spodbudili gibanje občanov, organizatorji letošnjega pohoda že razmišljajo o vsakoletnih pohodih konec maja. (Andreja Čibron-Kodrin)

Srečanje planincev ob prazniku Mestne občine Celje na Celjski koči

Na jasno, a precej hladno nedeljsko jutro 7. aprila se je skupina otrok, mladih planincev iz dveh celjskih osnovnih šol, 1. osnovne šole in Osnovne šole Frana Roša, pod vodstvom vodnikov Planinskega društva Celje in v spremstvu svojih staršev podala na planinski izlet na Celjsko kočo, kjer je bilo vsakoletno, tradicionalno srečanje celjskih planincev. Hoja iz Pečovnika po markirani poti čez Vipoto je dodobra ogrela staro in mlado. Najbolj obiskana in priljubljena izletniška točka prebivalcev knežjega mesta je v dopoldanskih urah postala pravo igrišče v malem, saj so bile na tabornem prostoru organizirane igre, ki so se jih najbolj razveselili razigrani otroci. Poleg daleč najbolj privlačne igre vlečenja vrvi je bilo

Med srečanjem na Celjski koči (foto: Manja Rajh)

streljanje z zračno puško in streljanje s Fračo zanimivo predvsem za malo starejše planince. Igre, kot so hoja s hoduljami, metanje krogov, vožnja samokolnice in skakanje s trakovi, pa so pritegnile mlade nadbudne planinčke, ki so se potegovali za prva tri mesta, ta pa so prinesla privlačne nagrade. Te so prispevali sponzorji Kili Liboje, Aero Celje, Klasje Celje, Era Velenje, Mestna občina Celje in Zavrovalnica Triglav. Planinski dan, s katerim je tristo udeležencev – planincev obeležilo praznik Mestne občine Celje, so v popoldanskih urah zaključili s sestopom preko Suhlega potoka nazaj proti mestu ob Savinji. (Petra Gregorc, Mladinski odsek Planinskega društva Celje)

7. gorski tek k Sv. Primožu

Na velikonočno soboto, 30. marca 2002, so se gorski tekači množično pomerili v teku k Sv. Primožu. Zdelo se je, da je to množično romanje k cerkvi, ne pa tekma. Kar 171 tekačev vseh kategorij (člani, mladinci, pionirji) se je pomerilo na prvem spomladanskem teku. Preteči so morali 3800 m z višinsko razliko 400 m. Zbrala se je vsa elita tekačev, z dosedanjim moškim rekorderjem Šalamunom na čelu. Ob progi je množica navijačev navdušeno spodbujala tekmovalce. V hudi konkurenci je bil najhitrejši Jernej Kastelec (AK Domžale), in to z novim rekordom 15:54. Zmagovalka v ženski kategoriji je bila Mateja Šuštaršič (Telekom Slovenija) s časom 20:05, kar pa je bilo slabše od dosedanjega rekorda Vivodove (19:59). V pionirskih kategorijah je največ priznanj pobral Klub gorskih tekačev Papež. Pri mlajših deklicah sta bili prvi Klara Kregar in Nika Urh (KGT Papež), pri mlajših dečkih je bil zlat Boštjan Pangos Boštjan (Miren). Pri starejših dečkih je na prvi stopnički stal Mitja Trnoš (Burja Vipava), pri starejših deklicah pa je premočno zmagala Mateja Kosovelj (TK Kobarnid). Najboljši mladinec je bil Peter

Najhitrejši mladi tekači

Kastelic (VELE Domžale), med mladinkami pa Ana Veršnik (Kamnik) in Nela Mlinar (ŠD Tabor Žiri). V toplem spomladanskem soncu, ob pirhih in potici tekačem ni bilo težko počakati na razglasitve najboljših in podelitve bogatih denarnih in praktičnih nagrad. Dobili so tudi bogat in izčrpen InFormator, ki ga vsako leto izda sekcija za gorske tekače pri Atletski zvezi Slovenije. (Mira Papež)

Srečanje na Slavniku

Obalno planinsko društvo iz Kopra je bilo organizator srečanja s planinci iz Pleternice, Samobora in Zagreba. Hrvaške planince so nas 3. aprila na kopski železniški in avtobusni postaji pričakali sonce in prijazni gostitelji. Po kosilu smo si najprej ogledali Luko Koper, nato še staro mestno jedro Kopra, končno pa smo se odpravili pod Slanik, do vasi Podgorje. Ob domačem brinjevcu in drugih dobrotah smo se hitro spoznali z domačini, nato pa nas je čakala pot na Slanik. Večja skupina se je nanj podala peš, nekateri pa so se odpeljali z avtom preko Kozine. Večer je minil ob skupni večerji, glasbi, pesmih in plesu. Naslednji dan smo se podali do gradu Socerb in bližnje Svete jame, nato pa so nas prijazno sprejeli na turistični kmetiji v Kastelcu. S tem se je zaključilo prijateljsko srečanje, za katerega organizacijo gre zahvala Darku Butinarju in vsem njegovim sodelavcem. (Josip Sakoman)

Planinsko orientacijsko tekmovanje »Dobrič 2002«

Planinsko društvo Polzela je organiziralo in izvedlo planinsko orientacijsko tekmovanje (POT) za Savinjsko orientacijsko ligo. Prijavilo se je 43 ekip iz PD Braslovče, Polzela, Šempeter, Šmartno ob Paki, Vransko, Zabukovica in Žalec. Tekmovalo je 7 ekip v kategoriji A, 10 v B, 7 v C, po 4 v D in E ter 3 v F. Skupno je bilo 127 tekmovalcev, od tega 99 moških. Pri ekipah so prav tako prevladovali moški (19), ena sama je bila ženska, ostale mešane, skoraj vse pa so prišle v določnem času na cilj. Le štiri ekipe kategorije C in ena kategorije E niso našle kontrolne točke ali so jo zgrešile. Start je bil na športnem igrišču v Andražu, tekmovali so na treh različnih progah, cilj pa je bil za vse pri planinskem domu na Gori Oljki. Vse tekmovalce je na pot pospremil čaj, ki jih je skupaj s štručko čakal tudi na cilju. Vreme je bilo kljub nič kaj obetavni vremenski napovedi zelo ugodno, sončno. (Božo Jordan)

Občni zbor PD Prevalje

V družbenem domu se je 9. marca zbralo okrog 220 članov Planinskega društva Prevalje in po nastopu učencev OŠ Šentanel prisluhnilo poročilom o društveni dejavnosti v preteklem letu. V letu 2001 je bilo v društvo včlanjenih 1839 krajanov in krajkanc, kar je sicer 60 manj kot leto poprej, a še vedno je PD Prevalje četrto največje društvo v državi. Planinski vodniki so lani zaradi slabega vremena izpeljali 17 od 23 načrtovanih pohodov. Udeležilo se jih je 528 planincev. Mladinski odsek deluje v vrtcih, na osnovni šoli, k aktivnostim pa je pritegnil tudi dijake in študente. Pohvali se lahko s številnimi izleti, planinskimi tabori in šolami, sodelovanjem na orientacijskih tekmo-

vanjih itd. Markacisti so označili tudi zimsko pot na vrhu Uršlje gore in prebarvali križ. Gospodarski odsek je skrbel za vzdrževanje planinske postojanke. Priznanja MDO Koroške so letos prejeli: Ivan Ivartnik, Franc Boženk, Marija Gruden in Izidor Močilnik, Knafeljčevo priznanje pa Kristijan Krajger. (Andreja Čibron-Kodrin)

80 let življenja Mira Dežmana

5. aprila 2002 je praznoval svojo 80-letnico Miro Dežman, mnogim znan kot knjigovez, še bolj pa kot velik ljubitelj naših gora, smučar, kolesar, telovadec Sokola. Bil pa je tudi zbiralec Fosilov, rad je rezljal v lesu. Z njim sem se po označenih, pa tudi neoznačenih poteh povzpел na številne vrhove. (njegov prijatelj Dušan Košir st.)

Karel Napotnik (1928-2002)

Nekaj dni pred začetkom pomladi se je na pokopališču v Podkrajju zbrala množica ljudi, prišli so od blizu in daleč, znanci, prijatelji, sodelavci in planinci, po zadnje slovo od dragega Karla Napotnika.

Rodil se je 3. novembra 1928 pod mozirskimi planinami v kraju Radegunda, kjer je preživel svojo

mladost. Še kot deček je občutil grozote vojne vihre. Odločil se je za poklic krojača in se zaposlil v obratu tovarne Toper v Šoštanju. Kasneje je sodeloval pri gradnji termoelektrarne Šoštanj, kjer se je tudi zaposlil.

Kmalu po 2. svetovni vojni je v Šoštanju oživel planinstvo in Karel se je takoj včlanil v to vseslovensko in najbolj množično organizacijo. Med »krivci« za to je prav gotovo tudi lepota gorskega sveta nad Mozirjem, kamor je že kot otrok rad zahajal. Bolj ko so se leta seštevvala, bolj si je želel osvojiti še nedosežene vrhove. Zato se je odločil, da bo prehodil Slovenijo podolgem in počez. To mu je tudi uspelo, saj je prehodil pot od Maribora pa vse do Kopra preko vseh tistih lepih vrhov, ki si jih je najbolj želel osvojiti. Videl je veliko lepega, odkrival lepote neokrnjene narave in o tem rad pripovedoval prijateljem, da bi tudi njih vzbudil h gorništvu. Posebej rad pa se je udeleževal organiziranih planinskih izletov, ki jih je prirejalo njegovo društvo. Veliko je vrhov, na katerih je stal in občudoval lepote sosednjih gora in dolin pod njimi. V obdobju, ko je bil član upravnega odbora PD Šoštanj in zadolžen za gospodarske zadeve, je vse naloge zelo vestno opravljal.

Toda prehitro so prišla leta bolezni in s tako se je moral Karel odpovedati mnogim lepim pohodom in druženju s svojimi prijatelji planinci.

Karel, imel si veliko prijateljev, kar so dokazali številni, ki so postali ob tvojem grobu. Hvala ti za vse! (Planinci PD Šoštanj)

Marjanu Bricu v spomin

*Zlati oblaki žarijo, žarijo,
plavajo sredi marčne modrine v so-
ju tvojih gora.*

Ah, še trenutek in ugasnejo.

*Tiha je vas sredi tvoje Breginjske
doline.*

*Dokončno se vrnil si v svoj ljubljeni
kraj, kjer kamniti stražarji tvoje*

*omiljene gore Stol, Mija in Matajur
nad teboj sedaj bdijo.*

*Marjan, premišljen in preudaren bil
tvoj je korak, govor moder in me-
hak, srce odprto in toplo, katere-
ga bitje za vedno čutilo med nami
se bo.*

Vse življenje je bil povezan z naravo, še posebej z gorami. Tu se je preizkušal, sklepal nova poznanstva in prijateljstva. Tudi njegov poklic je bil tesno povezan z naravo, saj je bil gozdar. Poti so ga vodile vseprek po naši lepi deželici.

Zelo dragocen je bil njegov prispevek k delovanju Planinskega društva Bovec. Med leti 1975 in 1981 je neutrudno vodil naše društvo. Bil je vodja gradbenega odbora za koč na Kaninu. Vsa leta je bil gospodar društva, skrbel je za koč na Mangartskem sedlu in Predelu, za Dom Zlatorog v Trenti in Dom Petra Skalarja. Vsa ta dela je opravljal prostovoljno, a kljub temu izredno strokovno in odgovorno, zato ne preseneča, da je prejel zlato priznanje PZS.

Najpomembnejši pa je bil njegov prispevek k širjenju toplih medčloveških vezi med planinci na obeh straneh meje in na celotnem Primorskem. Še danes sodelujemo s planinci iz zamejstva, Furlanije in Benečije ter tako kujemo nova prijateljstva.

Nesebično je pomagal ljudem v Vrsniku, Breginju in Bovcu. S seboj je odnesel žar v oči, ko nam je

razkrival lepote narave in kraje iz svoje mladosti okoli rojstne vasi Breginj. Nikoli ne bomo pozabili teh čudovitih trenutkov z njim.

*Pod peroti skril si svoj soj.
Stisnil v prsi gora melodijo,
naj strasti tvoje globoko spijo,
naj mir in pokoj bo s teboj
v dolini tvoje domačije.*

Pogrešali ga bomo.
Miran Klaves v imenu PD Bovec

Zbor gorskih reševalcev Slovenije

V petek, 12. aprila, je bil v kulturnem domu Korotan na Jezerskem zbor gorskih reševalcev Slovenije. Na zboru, ki je po pravilih vsaka štiri leta, se zberejo predstavniki 17 postaj GRS Slovenije. Prvi je zbor pozdravil domačin Drej Karničar, po kratkem kulturnem programu pa še župan Jezerskega Milan Kocijan, predsednik PZS Franci Ekar in predstavnik Uprave za zaščito in reševanje Aleš Zupanc. Prisotnih je bilo 68 delegatov s 17 postaj (z vsake po štirje, udeležba je bila torej stoodstotna). Predsedujoči na zboru je bil Drej Karničar. Pred začetkom seje se je zbor z minuto molka poslovil od svojih članov, ki so od leta 2000 zapustili vrste GRS. Na začetku je potekala razprava o dnevnem redu, ker je komisija za volitve poročala, da za vse Funkcije ni dovolj predlaganih kandidatov. Sledila so poročila: o delu Komisije za GRS pri PZS, disciplinske komisije, nadzornega odbora in delovanja Ustanove Sklada Okrešelj.

Načelnik Komisije za GRSS Dušan Polajnar je podrobno predstavil delovanje GRS med letoma 2000 in 2002. Člani GRS so leta 2001 na 260 akcijah reševali 284 ponesrečencev, na terenu so prebili 8948 ur, v 123 akcijah je sodeloval helikopter, v 156 zdravnik, 32 osebami ni bilo več pomoči, od tega jih je v gorah umrlo 21. Med vzroki nesreč je na prvem mestu padec (114), sledijo zdrs (57), nepoznavanje terena

Načelnik Komisije za GRSS
Dušan Polajnar

(52), 40 planincev je zašlo, 23 jih je bilo telesno preslabo pripravljenih, 19 pa bolnih. Reševalci so v treh primerih izdali račune, od tega je v dveh primerih šlo za opita planinca. Začetek planinske sezone je zaznamovala velika količina snega. Kljub opozorilom obiskovalcev gora preko medijev je bilo več zdrsov.

V nadaljevanju je Polajnar opisal vrsto dejavnosti iz Programa dela Komisije za GRS pri PZS, kot so usposabljanje in dopolnjevanje znanja, testiranje opreme, pomoč ob naravnih nesrečah, povezava z zaščitnimi organizacijami, priprava preventivnih akcij in mednarodno sodelovanje. V letu 2001 je GRS izdala učbenik za vzgojo in izobraževanje članov GRS, žal niso uspeli v roku zbrati dovolj prispevkov za izdajo zbornika ob 90-letnici GRS, uredili pa so svojo spletno stran (www.pzs.si/grs). Načelnik je posebej poudaril potrebo po še boljšem seznanjanju javnosti o delu GRS. Zaskrbljujoča je ugotovitev, da je vsako leto potrebnih vse več naporov za usklajevanje in dogovarjanje za sofinanciranje njenih dejavnosti. V letu 2001 niso uresničili načrta zamenjave vozil. Načelnik je poročal tudi o delovanju Ustanove Sklad Okrešelj, katere namen je finančno pomagati otrokom gorskih reševalcev, ki so se ali se morebiti bodo še ponesrečili pri zahtevnem in nevarnem reševalnem delu. Zdaj

ima štipendije osem otrok, nekateri pa so dobili enkratno pomoč. Iz sklada bi radi podprli tudi raziskovalne naloge o delu GRS, a žal ni večjih darovalcev. Zato PZS predlaga planinskim društvom, da bi prispevala v sklad po 30.000 oziroma 20.000 SIT (reševalci so se odločili, da bodo v sklad prispevali potne stroške za udeležbo na zboru). Polajnar je spomnil še na letošnji osrednji dogodek: 90-letnico obstoja slovenske GRS. Ob tem želi seznaniti javnost z delom GRS in njenimi težavami. Osrednja prireditve bo 15. 6. 2002 v Kranjski Gori.

V nadaljevanju zbora je potekala dolga razprava o poročilih in tudi drugih zadevah v zvezi z reševanjem. Nadzorni odbor je ugotovil, da za določeno nabavljeno opremo še ni urejena vsa dokumentacija. Zato je bil sprejet sklep, da dosedanje vodstvo ne bo razrešeno in da bo kadrovski postopek podaljšan za dva meseca, ko bo sklican izredni zbor in bodo izvedene volitve. Na pobudo Iztoka Tomazina, načelnika zdravniške podkomisije, je bil sprejet tudi zanimiv sklep, da sta primarni korist ponesrečenca in varnost reševalca. Z veliko večino je zbor sprejel nov *Pravilnik o GRS*. Predlog, da se otrokom ponesrečenih izplačajo vsa sredstva Sklada Okrešelj, ni bil sprejet, ker pravila tega ne dopuščajo. Postaji GRS Prevalje in Maribor sta se na zboru dogovorili za skupen sestanek, na katerem bodo ponovno preverili razmejitve med postajama. Na zboru so spet opozorili na potrebnost

Zbor GRS na Jezerskem

rednega obveščanja planinske javnosti o razmerah v gorah. Ugotovili so tudi, da je nujno pomlajevanje reševalcev po postajah.

Na zboru so podelili priznanja *častni član GRSS, zaslužni član GRSS, znak GRSS* in listino za 25-letno delo v GRS. Častni člani so postali: Marko Butinar, Franc Kajžar, Daniel Kopušar, Janko Koren, Janez Mlinar, Marjan Prelog in Silvo Jošt. Novi zaslužni člani GRSS so: Ciril Cencelj, Janez Dovžan, Janez Golob, Martin Gričar, Brane Jaklič, Tone Jeglič, Jernej Koritnik, Slavko Markič, Albin Noč, Gabriel Prezelj, Jošt Razinger, Rudi Robič in Jože Rožič. Listino za 25-letno delo v GRS so prejeli: Stanko Biaggio, Jernej Brežan, Danilo Cedilnik, Bernard Cuder, Franc Čemažek, Janez Črepinšek, Martin Čufar, Ivan Čufer, Peter Čufer, Jože Fele, Marko Gabrovšek, Karel Geršak, Franci Golmajer, Cvetko Kemperle, Vasja Klavora, Branko Klinar, Ivč Kotnik, Metko Kravanja, Marjan Kregar, Marko Mikelj, Izток Mlekuž, Janez Oman, Dušan Polajnar, Karel Ritonja, Milan Škantar, Franc Štros, Izток Tomazin, Milan Ulčar, Janez Volkar, Anton Vovk, Franc Vrankar in Rok Zagernik, Aleš Zupanc, za 35-letno delo pa Oto Čegovnik.

Predstavniki Uprave za zaščito in reševanje je podelil priznanja Civilne zaščite, prejeli so jih: Bernard Cuder, Milan Plesec, Darko Pretnar, Davorin Žagar in Postaja Kranjska Gora (zlati znak).

Po zboru so se reševalci zbrali na prijateljskem srečanju v Hotelu Planika. (Besedilo in Fotografiji: Vladimir Habjan)

Zbor markacistov PZS

V soboto, 20. aprila, ob 10. uri je bil na Ekonomski Fakulteti v Ljubljani zbor markacistov PZS, ki se ga je udeležilo 71 markacistov iz 46 planinskih društev. Letošnji zbor je bil volilni v skladu s določili Pravilnika o markacistih PZS, ki določa tak zbor na vsaka štiri leta. Prisotni

so obravnavali 15 točk dnevnega reda. Na začetku sta bila podana poročila načelnika in Finančno poročilo. V razpravi je sodelovalo precej navzočih delegatov, ki so predstavili raznovrstno problematiko, ki se pojavlja pri vzdrževanju in urejanju planinskih poti.

Markacisti skrbijo za 1442 planinskih poti v skupni dolžini 7000 kilometrov in za primerno označenost vrhov. Za pomoč pri vzdrževanju varovanih poti se zahvaljujejo predvsem 15. brigadi Slovenske vojske, ki jim s svojimi helikopterji pomaga pri prevozi, pa tudi ELES-u, Pivovarni Union d. d., Ljubljanskim mlekarnam d. d., ki jim že vrsto let pomagajo na druge načine. Ugotovili so, da se zaključuje prva faza posodobitve katastra planinskih poti. Sklenili so, da bodo vložili vse sile za čimprejšnji sprejem Zakona o planinskih poteh, ki bo vseboval tudi zaščito markacije in smerne table za označevanje poti. Upajo, da bodo planinske poti pridobile status športnih in turistično-infrastrukturnih objektov. Skupaj s komisijo za varstvo gorske narave bodo v bodoče namenili poglobljeno pozornost ohranjanju okolja na in ob poteh.

V nadaljevanju dnevnega reda so slovenski markacisti sprejeli sklep, da se njihove območne markacijske skupine odslej pokrivajo s področji posameznih meddruštvenih odborov planinskih društev (12). Obravnavali so tudi predlagano spremembo Slovenske planinske poti. Ponovno so vanjo uvrstili FrischhauPov dom na Okrešlju, poleg tega pa še Kranjsko kočo na Ledinah in Koroško Rinko. Namesto koče na Pesku, ki je bila izbrisana s seznama planinskih koč, se kot obvezna točka SPP uvrsti Koča na Klopnem vrhu na Pohorju. Mrzla gora pa bo zaradi izjemne zahtevnosti le točka

razširjene SPP. Jože Rovani je predstavil traso Vie Alpine, ki bo povezovala osem evropskih alpskih držav in je prav zaradi tega izjemnega pomena tudi za našo državo. Na zboru je bila predstavljena tudi letošnja akcija »Markirajmo Slovenijo«, ki jo organizirajo tovarna Helios iz Domžal, Olimpijski komite Slovenije in Planinska zveza Slovenije.

Za načelnika komisije za planinska pota je bil ponovno izbran Tone Tomše. (Danilo Sbrizaj)

Zbor gospodarjev planinskih društev

Gospodarska komisija Upravnega odbora PZS že vrsto let v aprilu sklicuje posvet gospodarjev planinskih društev, na katerem se srečajo pred prihajajočo sezono in uskladijo delovanje. Tokratni zbor je bil v petek, 13. aprila, v Ljubljani.

Tudi letos je, kot že nekaj let, gostoljubje 91 gospodarjem iz 48 planinskih društev nudila Pivovarna Union d. d. Dnevni red letošnjega srečanja je bil precej obširen, saj bo v maju volilna skupščina PZS. Zato je načelnik Gospodarske komisije Metod Kovač zbranim najprej posredoval Poročilo o delu Gospodarske komisije v obdobju 1998-2002. V njem je predstavil precej obširno dejavnost komisije v tem obdobju, ki je bila usmerjena predvsem v ekološko sanacijo planinskih koč v Kamniško-Savinjskih Alpah. Za to področje so bila namreč na razpolago mednarodna sredstva, ki smo jih uspeli dobro unovčiti. Veliko je bilo storjenega tudi na področju mednarodnega sodelovanja in usklajevanja lastniških odnosov s planinskimi društvi. Člani komisije so bili uspešni tudi pri zastopanju interesov PZS in planinskih društev v denacionalizacijskih postopkih, praktično edina nerešena zadeva, ki se vleče že skoraj deset let, pa je denacionalizacija Doma v Tamarju. V bodoče bo potrebno spremeniti Pravilnik o poslovanju, upravljanju in opremljanju planinskih koč in intenzivirati izobraževanje oskrbnikov, ki delajo v naših

kočah. Na tem področju doslej ni bilo storjenega dovolj.

Po poročilu načelnika, na katerega ni bilo pripomb, je podpredsednik PZS Janez Duhovnik zbranim predstavil predlog Pravilnika o delu Komisije za kočje in pota, ki je temelj delovanja bodoče združene komisije. Prisotni nanj niso imeli bistvenih pripomb. V nadaljevanju je strokovni sodelavec Danilo Sbrizaj poročal o pogovorih, ki jih je imel na Republiškem tržnem inšpektoratu in na Republiškem zdravstvenem inšpektoratu. Pomembno je, da smo dosegli, da bo osnova za preglede obeh inšpekcij seznam planinskih koč, ki upošteva kategorizacijo PZS in določila Zakona o gostinski dejavnosti – Pravilnika o minimalnih tehničnih pogojih ... o tem, katere kočje so gostinski obrati. Ta seznam bo za inšpekcije tudi uradni seznam planinskih koč, zato letos od oskrbnikov ne bodo več zahtevali potrdil o registraciji kočje. Pripravljamo pa tudi sestanek na DURS-u, kjer bi

radi razčistili nekatere različne poglede glede davka na dodano vrednost in dobili odgovore na vprašanja, ki smo jim jih zastavili v zadnjih dveh letih. Z Ministrstvom za notranje zadeve se dogovarjamo, da spremenimo dosedanje razdelitev planinskih koč na visokogorske in ostale, tako da bo kot osnova za prijavo gostov v kočah služila kategorizacija koč PZS, ki jih natančneje opredeljuje.

Gospodarjem je bila predstavljena tudi tako imenovana osebna izkaznica planinske kočje, ki bi bila kot neke vrste plakat izobešena na več vidnih mestih v koči (pri vходу, v gostinskih prostorih, na pristopih v spalni del), na njej pa bi bili vsi pomembni podatki o koči, upravljavcih, cenah in popustih. Gospodarji so se z idejo strinjali, so pa imeli nekatere pripombe zlasti glede objavljajanja cen storitev, ki so v pristojnosti planinskih društev. Sklenjeno je bilo, da se te cene kot doslej objavljajo na posebnem ceniku.

Podana je bila tudi informacija o prispelih prijavih investicij v planinske kočje za leta 2002, 2003 in 2004. Letos bo na razpolago 20 milijonov SIT, ki jih je Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport na osnovi naše prijave namenilo za ekološko sanacijo planinskih koč in poti, in pa 10 milijonov SIT, ki jih je za iste namene dodelilo Ministrstvo za okolje in prostor. Povedano je bilo tudi, katere planinske kočje so bile letos deležne sredstev Športne Fundacije.

V razpravi so gospodarji omenili zlasti preveliko birokratizacijo in zapletenost prijavnih in upravnih postopkov, ki jim jemljejo veselje do amaterskega dela. Na koncu so gospodarji določili tudi delegata za letošnjo skupščino PZS. To bo Franc Šinko iz PD Grmada.

Po končanem srečanju so sledili še druženje in izmenjave koristnih informacij, podprti s tradicionalnim golažem in pivom Union. Danilo Sbrizaj

Najvišje cene nočitev, hrane in pijače v letu 2002

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je v skladu z 51. členom Statuta Planinske zveze Slovenije na svoji 25. seji dne 19. 4. 2002 sprejel sklep o najvišjih cenah nočitev, osnovne prehrane in napitkov v kočah I. in II. kategorije, ki ga je v skladu s 15. členom »Pravil-

nika o upravljanju, poslovanju in opremljanju planinskih koč« pripravila Gospodarska komisija UO PZS.

Najvišje cene nočnin, osnovne prehrane in napitkov v planinskih kočah I. in II. kategorije v letu 2002 so naslednje:

Storitev	Kategorija kočje:			
	I.		II.	
1. Nočnine	polna cena	30 % popust	polna cena	30 % popust
a) soba (1–4 postelje)	3400 SIT	2380 SIT	2200 SIT	1540 SIT
b) soba (5–8 postelj)	2750 SIT	1925 SIT	1500 SIT	1350 SIT
c) skupna ležišča	1650 SIT	1150 SIT	1200 SIT	840 SIT
2. Hrana				
a) enolončnica brez mesa	600 SIT		500 SIT	
b) enolončnica z mesom	850 SIT		750 SIT	
c) golaž, segedin	1000 SIT		850 SIT	
3. Pijača				
a) čaj, 0,25 litra	250 SIT		200 SIT	
b) voda, 1,5 litra	400 SIT		300 SIT	

Vse ostale cene prehrane in pijač, razen pripojenih, se oblikujejo prosto.

Upravljalci planinskih koč III. kategorije oblikujejo cene prenočišč, hrane in pijače sami, spoštovati pa so dolžni vse predpisane popuste za prenočevanje.

Popusti za prenočevanje v planinskih kočah v letu 2002

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije je v skladu z 51. členom Statuta Planinske zveze Slovenije na svoji 25. seji dne 19. aprila 2002 sprejel sklep o popustih za prenočevanje v planinskih kočah, ki ga je v skladu s 16. členom Pravilnika o upravljanju poslovanja in opremi planinskih koč pripravila Gospodarska komisija UO PZS na svoji seji dne 7. marca 2002.

Polno ceno prenočevanja (100 %) plačajo vsi nečlani.

Pravico do 30 % popusta na polno ceno prenočevanja imajo v sobah in na skupnih ležiščih vsi člani PZS z veljavno izkaznico, člani slovenskih zamejskih planinskih društev in slovenskih planinskih društev v tujini, člani Planinske zveze Hrvaške na osnovi bilateralnega sporazuma iz leta 1992 in člani planinskih organizacij, včlanjenih v UIAA, s katerimi ima PZS sklenjen sporazum o reciprociteti. Podpisnice sporazuma o reciprociteti so:

Nemčija	DAV – Deutscher Alpenverein
Avstrija	OeAV – Österreichischer Alpenverein
Belgija	BAC – Belgische Alpen Club CAB – Club Alpin Belge
Španija	FEDME – Federacion Española de Deportes de Montaña
Velika Britanija	AC – Alpine Club
Italija	CAI – Club Alpino Italiano AVS – Alpenverein Südtirol
Francija	CAF – Club Alpin Français
Liechtenstein	LAV – Liechtensteiner Alpenverein
Luksemburg	GAL – Groupe Alpin Luxembourgeois
Nizozemska	NKBV – Nederlandse Klim – en Bergsport Vereniging
Švica	CAS – Club Alpin Suisse AACBa – Akademischer Alpenclub Basel AACB – Akademischer Alpenclub Bern

CAAG – Club Alpin Académique
Geneve
AACZ – Akademischer Alpenclub
Zürich
PZS – Planinska zveza Slovenije

Slovenija

40 % popust, **ki velja le na skupnih ležiščih**, imajo:

- mladi člani kategorij C in D do dopolnjenega 27. leta starosti,
- alpinisti,
- vsi registrirani vodniki PZS, gorski vodniki in mentorji planinskih skupin,
- vsi registrirani člani Gorske reševalne službe Slovenije, Gorske straže in markacisti.

Do brezplačnega prenočišča so upravičeni:

- gorski reševalci in markacisti na akciji.

Za tiste obiskovalce, ki imajo lastno posteljnino (lastne rjuhe), velja dodaten popust v fiksnem znesku 350 SIT na ceno prenočišča za planince. Vsi ti se morajo pri prijavi izkazati z lastno posteljnino, sicer plačajo normalno ceno prenočišča. Društva – oskrbniki imajo tudi pravico do občasnih kontrol ležišč. Zlorabe se kaznujejo s plačilom 3-kratne polne cene ležišča.

Planinskim društvom priporočamo, da nudijo družinam z otroki popuste pri prenočevanju po lastni presoji.

Planinskim društvom priporočamo, da omogočijo brezplačno prenočevanje na skupnih ležiščih vsem registriranim vodnikom PZS in gorskim vodnikom, ki vodijo organizirane planinske skupine (s potrdilom PD). Za gorske vodnike, ki jih plačajo posamični klienti, to priporočilo ne velja.

Pravico do popusta za prenočevanje imajo samo tisti obiskovalci, ki se izkažejo z veljavno planinsko izkaznico.

Ljubljana, 19. 4. 2002

Načelnik GK PZS: Metod Kovač
Predsednik PZS: Franci Ekar

POPUST OB NAKUPU

Pri nakupu 5 ali več izvodov enakih planinskih edicij, ki jih je izdala PZS, priznamo 20 % popust. Kupovanje ali naročanje več kot 5 izvodov je možno v pisarni PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9, v ponedeljek od 8. do 17. ure ali od torka do petka od 8. do 14. ure.

Po 10. točki 26. člena Zakona o davku na dodano vrednost se davek ne obračuna.

Maloprodaja je tudi v pisarni Planinskega društva Ljubljana – matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in planinskih kočah po

vsej Sloveniji, kjer je možno dobiti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih področjih.

Pri naročilu obvezno dostavite naročilnico z navedeno vašo davčno številko, matično številko in številko žiro računa.

Cene veljajo od 16. 04. 2002.

Informacije:

Planinska zveza Slovenije, Dvoržakova 9,
1000 Ljubljana;

teleFon: 01/434 30 22 int. 104; 01/434 30 23 int. 104;

Fax: 01/432 21 40; e-pošta: planinska.zalozba@pzs.si

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

PLANINSKI ZEMLJEVIDI

	Cena v tolarjih
Bohinj – 1:25.000 (2. izd. 1998)	1.130
Dolenjska, Gorjanci, Kočevski Rog – 1:50.000 (1997)	1.429
Grintovci – 1:25.000 (1998)	1.130
Julijske Alpe – vzhodni del – 1:50.000 (2000)	1.429
Julijske Alpe – zahodni del – 1:50.000 (2. izd. 1999)	1.429
Kamniško – Savinjske Alpe – 1:50.000 (2. izd. 2000)	1.429
Karavanke – osrednji del – 1:50.000 (2. izd. 1999) v tisku	
Kranjska Gora z okolico – 1:25.000 (2. izd. 1996)	1.250
Krnsko pogorje in Kobarid – 1:25.000 (2. izd. 1992)	1.030
Ljubljana in okolica – 1:50.000 (2000)	1.429
Pohorje – 1:50.000 (2. izd. 2000)	1.429
Polhograjsko hribovje in Šmarna gora – 1:25.000 (1. izd. 1992)	1.030
Posavsko hribovje – zahodni del (Menina-Ostrez-Kum) (2002)	1.429
Slovenska Istra, Brkini, Čičarija in Kras – 1:50.000 (1. izd. 1997)	1.429
Snežnik – 1:50.000 (1999)	1.429
Stol in Begunjščica – 1:25.000 (2. izd. 1996)	1.250
Storžič in Košuta – 1:25.000 (2. izd. 1995)	1.250
Trenta – 1:25.000 (3. izd. 1995)	1.250
Triglav – 1:25.000 (3. izd. 2001)	1.429
Triglavski narodni park – 1:50.000 (4. izd. 2000)	1.429

Turistični zemljevidi – tuji

Turistični zemljevidi – 1:50.000: Bernina-Sondrio; Sextenski Dolomiti; Ötztalske Alpe; Stubajske Alpe; Monte Rosa; Dolomiti Brenta; Dachstein; Zillertalske Alpe; Dolomiti Marmolata, Sella	990
---	-----

PLANINSKI VODNIKI

Kako na Triglav	1.500
Vodnik »Pot čez Kozjak«	600
Vodnik Julijske Alpe (T. Mihelič, 1998)	3.500
Vodnik Kamniške in Savinjske Alpe (P. Ficko, 1993)	2.700
Vodnik Karavanke (S. Klinar, 1997)	3.500
Vodnik po planinskih postojankah (J. Dobnik, 1998)	3.500
Vodnik Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras (1. izdaja 1997)	2.200

VODNIKI IN DNEVNIKI PO VEZNIH POTEH

Vodnik Slovenska planinska pot (J. Dobnik, 1998)	3.500
Razširjena slovenska planinska pot (J. Dobnik, 1993)	1.300
Dnevnik s slovenske planinske poti (2001)	300

PLEZALNI VODNIKI

Plez. vodnik Kamniška Bela – Repov kot (1993)	1.800
Plez. vodnik Logarska dolina – zahodni del (1999)	4.000
Plez. vodnik Logarska dolina – vzhodni del (1998)	3.700
Plez. vodnik Kamniška Bistrica (1995)	2.400
Plez. vodnik Vrščič (1997)	2.700
Plez. vodnik Jezersko (1999)	3.800

VODNIKI V TUJIH JEZIKIH IN VEČJEZIČNE IZDAJE

Slovenija – planinske postojanke (večjezični vodnik 1997)	2.200
Vrhovi prijateljstva – 60 vrhov	1.500
Zavarovanje rastline (ang., nem.)	200

VZGOJNA LITERATURA

Alpinistična šola (Golnar, 1999)	2.900
Alpinistična šola – dodatek (Golnar, 1996)	700
Gorniška vzgoja (Golnar, 1996)	1.100
Mentor planinske skupine 2001	2.900
Oprema za gore in stene (B. Mlač, 1999)	6.600
Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza	600
Proti vrhovom – priročnik za gibanje v gorah	4.900
Slovenski alpinizem '97	1.700
Slovenski alpinizem '98	2.500
Slovenski alpinizem '99	2.800
Slovenski alpinizem 2000	3.100
Zavarovane rastline (Skoberne, 1995)	200
Veliki pionirji alpinizma (B. Mlač, 2001)	2.950

DRUGE EDICIJE

2. poročilo o Alpah	4.900
Ama Dablam – Odsanjane sanje	3.900
Antarktika (Grošelj, 1997)	4.760
Bele sanje – kamnita resničnost (S. Štirn)	1.500
Članske izkaznice A, B, C	200
Članske izkaznice GS	130
Članski karton	20
Človek, gora, poezija	1.200
Dnevnik Mladi planinec	250
Dnevnik Ringa-raja	250
Gremo skupaj v hribe	2.500
III. zbornik GRS	1.500
Iskanje Šambale	3.800
Jakob Aljaž, Spominčice (kaseta)	1.000
Koledar akcij 2002	430
Lotosov cvet (M. Krišelj, 1999)	2.700
Moje gore (M. Arnejšek, 2001)	6.900
Nakaznica za prenočišče (1995)	220
Našitek PZS	70
Pesmarica Gorniška 1	1.500
Planinski dnevnik (s Častnim kodeksom slovenskih planincev, 2000)	350
Planinski vestnik	600
Pohvala	150
Posušeni rožmarin (dr. M. Potočnik, 1996)	4.000
Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah	5.200
Vpisna knjiga za planinske postojanke	3.500
Vpisna knjiga za vrhove	990
Namizna zastava	1.500
Zastava PZS (0,45 x 1,35 m)	5.800
Zastava PZS (1,80 x 0,60 m)	7.000
Zastava PZS (2,70 x 0,90 m)	9.000
Značke PZS – na sponki	250
Zorko Jelinčič – Med prezrtjem in mitom	3.400

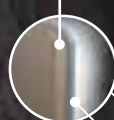
Inovativne tehnične nogavice

NOTRANJA PLAST:
OUTLAST

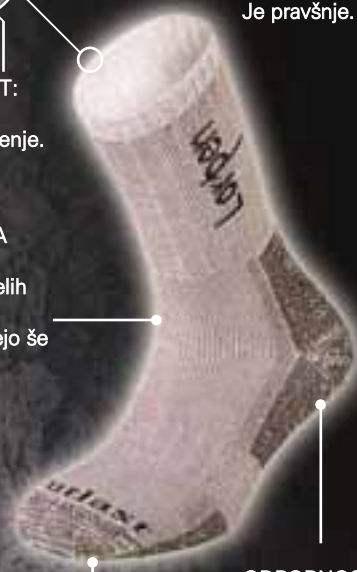
Mikrovlakna, ki absorbirajo, zadržijo in sprostijo toploto in s tem uravnajo temperaturo nog. Ni prevroče, ni premrzlo. Je pravšnje.

VEČPLASTNI
SISTEM

ZUNANJA PLAST:
POLIAMID
Odpornost na trenje.
Velika trpežnost.

PRILAGODLJIVA
ELASTIČNOST
10% lycra po celih
nogavicah.
Elastične ostanejo še
po mnogih
pranjih.

ODPORNOST NA
TRENJE - ZAŠČITA
PRED ŽULJI
Dodatna poliamidna
ojačitev na
izpostavljenih delih.